

Útbúgvingarpolitikknevndin Sjálvstýrisverkætlanin

Bind 2

Føroyskur førleiki

Álit til
landsstýrismannin í undirvísingar- og granskingarmálum
og
til landsstýrismannin í sjálvstýrismálum
í sambandi við ráðlegging
av útbúgvingar- og granskingarpolitikki í framtíðini og
í sambandi við sjálvstýrisverkætlanina

Útbúgvingarpolitikknevndin:

álit til landsstýrismannin í undirvísingar- og mentamálum í sambandi við
ráðlegging av útbúgvingar- og granskingarpolitikkinum í framtíðini og
álit til landsstýrismannin í sjálvstýrismálum í sambandi við
sjálvstýrisverkætlanina

Permumynd: Stephanssons Hús

Prent og prentumsiting: pf. Dimmalætting

Innbinding: Helge Justinussen

Álitið fæst til keyps frá bókasølunum

Tórshavn, 1999

ISBN 99918-53-10-3 (Bind I)

ISBN 99918-53-11-1 (Bind II)

ISBN 99918-53-12-X (Bind I og bind II)

Formæli

Frágreiðingin er í tveimum. Í fyrra bindi eru tilráðingar og tilmæli, í seinna bindi eru frágreiðingar, skjöl o.tíl. Skjölini í bindi II eru skipað á sama hátt sum tættirnir í bindi I. Hetta skuldi ført við sær, at um lesarin kemur fram á eithvørt, sum hann kundi hugsað sær at fingið meira at vita um, kann hann í ávísan mun finna nágreiniligari tilfar, hagtøl o.a. í seinna bindi. Sum dømi um hetta kann nevast, at ynskir ein at lesa meira um t.d. fólkaskúlan, ið er umrøddur á síðu 20 í bindi 1 (brot 2.1.1), kann ein leita fram kap. 2.1.1. í bindi 2 og lesa meira um fólkaskúlan.

Í sambandi við nevndararbeiðið er nógv tilfar fingið til vegar, sum fyri ein part hevur verið við til at veitt grundarlagið fyri sjálvum álitinum (bind I) og nakað av tilfarinum er ikki nýtt so nógv, men hevur uttan iva áhuga. Nógv av tilfarinum í hesum bindi eru arbeiðspappír. Nevndin heldur, at nógv av hesum tilfari er sera áhugavert, samstundis sum tað í fleiri førum útgreinar nógv av tí, sum er ført fram í fyrra bindinum.

Av tí at nógv av tilfarinum í hesum bindi ikki er viðgjørt sum tilfar, ið skal almannakunngerast av nevndini, verður tikið fyrivarni fyri tí, sum skrivað er, t.v.s. at nevndin ikki endaliga tekur undir við tí, sum skrivað er. Hóast hetta fyrivarni er tað vón nevndarinnar, at lesarin fær gleði av hesum bindi.

Tórshavn í juni 1999

Innihaldsyvirlit

Formæli	3
Innihaldsyvirlit	4
Yvirlit yvir talvur:	9
Yvirlit yvir myndir:	9
2.1.1 Fólaskúlin	10
2.1.1.1 Søgulig lýsing.....	10
2.1.1.2 Lógargrundarlagið.....	10
2.1.1.3 Tal av skúlum, stødd, staðseting o. a.....	10
2.1.1.4 Bygnaður (á staðnum og í landshøpi).....	11
2.1.1.5 Næmingagrundarlag.....	11
2.1.1.5.1 Fortreytir fyri upptøku	11
2.1.1.5.2 Næmingatal, yvirlit yvir umsøkjara og útskrivaðar næmingar fyri árin 1986, 1989, 1992, 1995 og 1998.	11
2.1.1.6 Undirvísing og eftirmeting	12
2.1.1.6.1 Eftirmeting av undirvísingini	12
2.1.1.7 Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar.....	12
2.1.1.7.1 Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)	12
2.1.1.7.2 Samstarv við skúlar uttanlands.	13
2.1.1.7.3 Samstarv við vinnulív.	13
2.1.1.7.4 Vegleiðing av næmingum	13
2.1.1.8 Framtíðarmynd	13
2.1.1.8.1 Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini?	13
2.1.1.8.2 Avleiðingarnar av verandi leiðsluskipan	16
2.1.1.8.3 Samskipan av leiðslum fólaskúlans	16
2.1.1.8.4 Tann lógartekniski spurningurin – Hvat er ein sjálvstøðugur skúli?	17
2.1.1.8.5 Nýggja leiðsla skúlans	17
2.1.1.8.6 Leiðslan sum starvsfólkaheiðari	18
2.1.1.8.7 Høvuðseyðkenni fyri nýggju skúlaleiðsluna	19
2.1.1.8.8 Foreldra- og læraraávirkan á skúlans leiðslu	20
2.1.1.8.9 Gráu økini	20
2.1.1.8.10 Heildarskúlin	20
2.1.1.8.11 Flokkurin	21
2.1.1.8.12 Figgjarliga hugsjónin aftan fyri heildarskúlan	22
2.1.1.8.13 Undirvísingin	23
2.1.1.8.14 Seinmentu næmingarnir	24
2.1.1.8.15 1997 -lógin	25
2.1.1.8.15.1 Undirvísingardýgd	26
2.1.1.8.16 Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd (ávegis inn í 21'indu øld)	27
2.1.1.8.16.1 Privatskúlar	28
2.1.1.8.16.2 Eftirskúlar	28
2.1.2 Miðnámsútbúgvingarnar (Lýsing av lærlingaútbúgvingunum)	30
2.1.2.1 Høvuðslýsing.....	30
2.1.2.1.1 Søgulig lýsing	30

2.1.2.1.2	Lógargrundarlagið	31
2.1.2.1.3	Tal av skúlum, stødd, staðseting o.a.	32
2.1.2.1.4	Bygnaður (á staðnum og í landshøpi)	32
2.1.2.2	Næmingagrundarlag	33
2.1.2.2.1	Fortreytir fyri upptøku	33
2.1.2.2.2	Næmingatal, yvirlit yvir umsøkjarar og útskrivaðar næmingar fyri árin 1986, 1989, 1992, 1995 og 1998	33
2.1.2.3	Undirvísing og eftirmeting (Hvussu eftirmetingin er skipað)	33
2.1.2.3.1	Eftirmeting av próvtøku	33
2.1.2.3.2	Fyrimunir/styrki við útbúgvingunum	33
2.1.2.3.3	Vansar/veikleikar við útbúgvingunum	33
2.1.2.4	Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar	34
2.1.2.4.1	Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)	34
2.1.2.4.2	Samstarv við vinnu	36
2.1.2.4.3	Vegleiðing av næmingum (yrkis- og lestrarvegleiðing)	37
2.1.2.5	Framtíðarmynd (scenario)	37
2.1.2.5.1	Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar, fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini ?	37
2.1.3	Aðrar og hægri útbúgvingar	40
2.1.3.1	Føroya Læraraskúli	40
2.1.3.1.1	Søgulig lýsing	40
2.1.3.1.2	Lógargrundarlagið	40
2.1.3.1.3	Tal av skúlum, stødd, staðseting o.a.	40
2.1.3.1.4	Fortreytir fyri upptøku	40
2.1.3.1.5	Næmingatal, yvirlit yvir umsøkjarar og útskrivaðar næmingar fyri árin 1986, 1989, 1992, 1995 og 1998	40
2.1.3.1.6	Eftirmeting av undirvísingini	41
2.1.3.1.7	Eftirmeting av lærarum	41
2.1.3.1.8	Eftirmeting av próvtøku	41
2.1.3.1.9	Fyrimunir/styrki við útbúgvingini	41
2.1.3.1.10	Vansar/veikleikar við útbúgvingini	42
2.1.3.1.11	Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)	42
2.1.3.1.12	Samstarv við vinnulív	42
2.1.3.1.13	Vegleiðing av næmingum (yrkis- og lestrarvegleiðing)	42
2.1.3.1.14	Meting um vinnuligar møguleikar og hvar teir í høvuðsheitum eru (vinnugreinir)	43
2.1.3.1.15	Framhaldsmøguleikar	43
2.1.3.1.16	Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini?	43
2.1.3.1.17	Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd (ávegis inn í 21. øld)	44
2.1.3.1.18	Annað	44
2.1.3.2	Sjóvinnuútbúgvingarnar í Føroyum	46
2.1.3.2.1	Høvuðslýsing	46
2.1.3.2.1.1	Søgulig lýsing	46
2.1.3.2.1.2	Lógargrundarlagið	46
2.1.3.2.1.3	Tal av skúlum, stødd, staðseting o.a.	46
2.1.3.2.2	Næmingagrundarlag	46
2.1.3.2.2.1	Fortreytir fyri upptøku	46
2.1.3.2.3	Undirvísing og eftirmeting	48

2.1.3.2.3.1	Eftirmeting av undirvísingini	48
2.1.3.2.3.2	Eftirmeting av lærarum	48
2.1.3.2.3.3	Eftirmeting av próvtøku	48
2.1.3.2.3.4	Fyrimunir/styrki við útbúgvingini	49
2.1.3.2.3.5	Vansar/veikleikar við útbúgvingini	49
2.1.3.2.4	Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar	49
2.1.3.2.4.1	Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)	49
2.1.3.2.4.2	Samstarv við vinnulívið	50
2.1.3.2.4.3	Vegleiðing av næmingum (yrkis- og lestrarvegleiðing)	50
2.1.3.2.5	Framtíðarmynd	50
2.1.3.2.5.1	Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini?	50
2.1.3.2.5.2	Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd (ávegis inn í 21. øld)	51
2.1.3.3	Sjúkrasystraskúli Føroya	52
2.1.3.3.1	Høvuðslýsing	52
2.1.3.3.1.1	Søgulig lýsing	52
2.1.3.3.1.2	Lógargrundarlagið	52
2.1.3.3.1.3	Tal av skúlum, stødd, staðseting o.a.	52
2.1.3.3.1.4	Bygnaður (á staðnum og í landshøpi)	53
2.1.3.3.2	Næmingagrundarlag	53
2.1.3.3.2.1	Fortreytir fyri upptøku	53
2.1.3.3.2.2	Næmingatal, yvirlit yvir umsøkjara og útskrivaðar næmingar fyri árin 1986, 1989, 1995 og 1998	53
2.1.3.3.3	Undirvísing og eftirmeting (Hvussu er eftirmetingin skipað)	54
2.1.3.3.3.1	Eftirmeting av undirvísingini	54
2.1.3.3.3.2	Eftirmeting av lærarum	54
2.1.3.3.3.3	Eftirmeting av próvtøku	55
2.1.3.3.3.4	Fyrimunir/styrki við útbúgvingini	55
2.1.3.3.3.5	Vansar/veikleikar við útbúgvingini	55
2.1.3.3.4	Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar	55
2.1.3.3.4.1	Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)	55
2.1.3.3.4.2	Samstarv við vinnulív	55
2.1.3.3.4.3	Vegleiðing av næmingum (yrkis- og lestrarvegleiðing)	55
2.1.3.3.4.4	Meting um vinnuligu møguleikar og hvat teir í høvuðsheitum eru (vinnugreinir)	55
2.1.3.3.4.5	Framhaldsmøguleikar	55
2.1.3.3.5	Framtíðarmynd (scenario)	56
2.1.3.3.5.1	Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini?	56
2.1.3.3.5.2	Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd (ávegis inn í 21. øld)	56
2.1.3.4	Húsarhaldsskúli Føroya	58
2.1.3.4.1	Høvuðslýsing	58
2.1.3.4.1.1	Søgulig lýsing	58
2.1.3.4.1.2	Lógargrundarlagið	58
2.1.3.4.1.3	Tal av skúlum, stødd, staðseting o. a.	59
2.1.3.4.2	Bygnaður (á staðnum og í landshøpi)	59
2.1.3.4.3	Næmingagrundarlagið	60
2.1.3.4.3.1	Fortreytir fyri upptøku	60
2.1.3.4.3.2	Næmingatal	60

2.1.3.4.4	Undirvísing og eftirmeting	61
2.1.3.4.5	Eftirmeting av lærarum	61
2.1.3.4.5.1	Eftirmeting av próvtøku	61
2.1.3.4.5.2	Fyrimunir/styrki við útbúgvingini	61
2.1.3.4.5.3	Vansar/veikleikar við útbúgvingini	61
2.1.3.4.6	Samstarv, vinnu- og framhaldsútbúgvingar	61
2.1.3.4.6.1	Samstarv við aðrar skúlar	61
2.1.3.4.6.2	Samstarv við vinnulív	62
2.1.3.4.6.3	Vegleiðing av næmingum	62
2.1.3.4.6.4	Meting um vinnuligar møguleikar og hvar teir í høvuðsheitum eru	62
2.1.3.4.6.5	Framhaldsmøguleikar	62
2.1.3.4.7	Framtíðarmynd	62
2.1.3.4.7.1	Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini	62
2.1.3.4.7.2	Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd	62
2.1.3.5	Fritíðarundirvísing – Kvøldskúli	64
2.1.3.5.1	Høvuðslýsing	64
2.1.3.5.1.1	Søgulig lýsing	64
2.1.3.5.1.2	Lógargrundarlagið	64
2.1.3.5.1.3	Tal av skúlum, stødd, staðseting o. a.	65
2.1.3.5.1.4	Bygnaður, á staðnum og í landshøpi	65
2.1.3.5.2	Næmingagrundarlag	67
2.1.3.5.2.1	Fortreytir fyri upptøku	67
2.1.3.5.2.2	Næmingatal, yvirlit yvir umsøkjarar og útskrivaðar næmingar árin 1986, 1989, 1992, 1995 og 1998	67
2.1.3.5.3	Undirvísing og eftirmeting.	67
2.1.3.5.3.1	Hvussu er eftirmetingin skipað?	67
2.1.3.5.3.2	Eftirmeting av lærarum	68
2.1.3.5.3.3	Eftirmeting av próvtøku	68
2.1.3.5.3.4	Fyrimunir/styrki við útbúgvingini	68
2.1.3.5.3.5	Vansar/veikleikar við útbúgvingini	68
2.1.3.5.4	Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar	68
2.1.3.5.4.1	Samstarv við aðrar skúlar	68
2.1.3.5.4.2	Samstarv við vinnulív	68
2.1.3.5.4.3	Vegleiðing av næmingum	69
2.1.3.5.4.4	Meting um vinnuligar møguleikar og hvar teir í høvuðsheitum eru.	69
2.1.3.5.4.5	Framhaldsmøguleikar	69
2.1.3.5.5	Framtíðarmøguleikar	69
2.1.3.5.5.1	Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar, fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini?	69
2.1.3.5.5.2	Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd	69
2.1.3.6	Listahandverkaraskúli	71
2.1.3.6.1	Lista- og handverkaskúlin á Sandi	71
2.1.3.7	Føroya Handarbeiðsskúli	72
2.3.4.1	Menningarætlan fyri Fróðskaparsetur Føroya	77
2.3.4.1.1	Húsarúmd	77
2.3.4.1.2	Framhald og nýtt fólk	78

2.3.4.1.3	Undirvísing	78
2.3.4.1.4	Gransking	78
2.3.4.1.4.1	Føroyamálsdeildin	78
2.3.4.1.4.2	Søgu- og samfelagsvísindadeildin	79
2.3.4.1.4.3	Náttúruvísindadeildin	79
2.3.4.1.5	Umsitingin	80
2.3.4.1.5	Samanumtikið	80
3.6	Sambandið millum útbúgving, gransking og vinnulív.	82
3.6.1	Ísland sum dømi	83
3.6.2	Norðurnoreg sum dømi	86
3.9	Privat og almenn fígging av gransking og útbúgvingum	88
3.10	Uppskot til eina eftirmetingarskipan fyri føroyska útbúgvingarverkið	97
3.10.1	Hvat er ein eftirmetingarskipan?	97
3.10.2	Endamálið við eini eftirmetingarskipan	97
3.10.3	Hvussu kann eftirmetingarskipanin skipast?	97
3.10.4	Møgulig móttøða ímóti at seta eftirmetingarskipanina í verk	97
3.10.5	Aðrir trupulleikar	98
3.10.6	Innihaldið í eini føroyskari eftirmetingarskipan	98
3.10.7	Eftirmetingarskipan fyri útbúgvingarstovnar	99
3.10.8	Individuella eftirmetingarskipanin	100
3.10.9	Rættindini hjá starvsfólkunum móttvegis krøvunum til avrik teirra	100
5.1.4	Hvagar fara føroyingar at lesa?	102
5.1.4.1	Útbúgvingarmøguleikar føroyinga uttan fyri Føroyar	102
5.1.4.1.1	Inngangur	102
5.1.4.1.2	Hvat lesa føroyingar?	102
5.1.4.1.3	Hagtøl	103
5.1.4.1.3.1	Fyrivarni	103
5.1.4.1.3.2	Hvussu eru hagtølini skipað?	103
5.1.4.1.4	Býtið millum útbúgvingarbólkar	104
5.1.4.1.5	Býtið millum útbúgvingarbólkar og kyn	105
5.1.4.1.6	Býtið millum lond og landslutir í Danmark	105
5.1.4.1.6.1	Býtið millum landslutir í Danmark	105
5.1.4.1.6.2	Býtið millum lond	106
5.1.4.1.7	Útgreining av hagtølum	107
5.1.4.1.7.1	Tey, ið ætla at byrja.	107
5.1.4.1.7.2	Tey, ið ætla at gerast rik..	107
5.1.4.1.7.3	Tey, ið hugsa og tosa - og leita..	107
5.1.4.1.7.4	Tey, ið ætla at byggja..	108
5.1.4.1.7.5	Tey, sum ansa..	108
5.1.4.1.7.6	Hini, sum eisini ansa..	109
5.1.4.1.7.7	Matur og føðsla annars..	109
5.1.4.1.7.8	Tey rokna og kanna..	109
5.1.4.1.7.9	Tey flúgva, sigla, koyra og ganga..	110
5.1.4.1.7.10	Tey, ið lesa okkurt annað..	110
5.1.4.1.8	Framtíðarmynd	110
6.1.1.2	Umsøkjarar til miðnámsútbúgvingarnar	112
6.1.1.3	Fráfallið í miðnámsútbúgvingum	113
6.3.1	Møgulig átaksoki	114
6.3.1.1	Um møguleikar fyri læknaútbúgving og –gransking í Føroyum	114

6.3.1.1.1	Inngangur	114
6.3.1.1.2	Støðan í dag viðv. læknaútbúgving í Føroyum	114
6.3.1.1.3	Hvussu kunnu medisinskar útbúgvingar skipast í Føroyum?	115
6.3.1.1.4	Uppskot til ein føroyskan granskingarpolitikk innan læknavísindi	116
Ískoyti		119
Skjal 1	Útgreinaði hagtøl yvir hvar føroyingar lesa uttanlands og hvat teir lesa	119

Yvirlit yvir talvur:

Talva 1	Næmingar, ið fóru til fráfaringsroynd (FF-roynd) og viðkaða fráfaringsroynd (VVF-roynd).....	11
Talva 2	Yvirlit yvir næmingatal í fólkskúlanum skúlaárið 1998/99	29
Talva 3	Lærlingatilgond til handverksútbúgvingarnar 1978 til 1998.....	38
Talva 4	Lærlingatilgond til skrivstovu- og handilsútbúgvingarnar 1986 til 1998.....	39
Talva 5	Yvirlit yvir umsøjarar á Føroya Lærarskúla útvald ár 1986 til 1998.....	41
Talva 6	Inn- og útskrivaðir næmingar á Maskinmeistaraskúlanum útvald ár (1986 til 1998).	47
Talva 7	Inn- og útskrivaðir næmingar á Føroya Sjómannsskúla útvald ár (1986 til 1998)....	47
Talva 8	Inn- og útskrivaðir næmingar á Klaksvíkar Sjómannsskúla útvald ár (1986 til 1998).	48
Talva 9	Umsøjarar, inn- og útskrivaðir næmingar frá 1986 til 1998	54
Talva 10	Yvirlit yvir næmingar og tímatal í fríðarundirvísingini udvald skúlaár (1986/87 til 1997/98).....	67
Talva 11	Figgjarlógargjáltan 1995, 1996 og 1997, harav partur til gransking og menning og figging uttanífrá.....	88
Talva 12	Føroysk granskingarhagtøl fyri 1995, 1996 og 1997 í mun til BTÚ og figgjarløgtingslógargjáltan	89
Talva 13	Gransking og menningar (G&M) ársverk 1985 til 1995 í Norðurlondunum	90
Talva 14	Almennu útreiðslurnar til G&M í Norðurlondum 1995.....	91
Talva 15	Royndir innan fiskivinnu (Fiskivinnuroyndir) 1996	92
Talva 16	Fiskivinnuroyndir 1997 (í 1.000 kr.).....	93
Talva 17	Fiskivinnuroyndir 1998.....	94
Talva 18	Fiskivinnuroyndir 1999.....	95
Talva 19	Yvirlit yvir ymiskar vinnuligar ”granskingar-, menningar-, kanningarverkætlanir”, sum hava fingið stuðul úr grunninum til idnaðarfremjandi endamál í tíðarskeiðnum 1993-1998.....	96
Talva 20	Býtið millum útbúgvingarbólkar og kyn.....	105
Talva 21	Yvirlit yvir tal av persónum, ið eru í ferð við at taka eina miðnámsútbúgving...	112
Talva 22	Fráfalið á studentaskúlanum og HF-skeiðnum í 1996 og 1998	113

Yvirlit yvir myndir:

Mynd 1	Samanbering av lesandi í 1992/93 og 1997/98	104
Mynd 2	Lesandi í Danmark býtt sundir í landslutir	106

2.1.1 Fólkaskúlin

2.1.1.1 Søgulig lýsing

Sí bind 1 (síða 20 – 23)

2.1.1.2 Lógargrundarlagið

Niðanfýri er settur upp ein samandrátur fyri lógargrundarlagið undir føroysku fólkaskúlaskipanini frá 1825:

1. Fyrsti fólkaskúli settur á stovn í Havn í 1825.
1. Í "Provisorisk reglement af 28. maj 1845" verður avgjørt, at tað verður kravd undirvísing í Føroyum.
3. Nøkur fá ár seinni verður henda skylda sett úr gildi aftur.
4. Lógin frá 1. mars 1854 um skipan av skúlaskapinum í Føroyum.
(Í Frágreiðing Føroya Skúli 1961 stendur á bls.5 " Annars er lógargrundarlagið undir føroysku fólkaskúlaskipanini enn framvegis lógin av 1.mars 1854 um skipan av skúlaskapinum í Føroyum og konglig kunngerð nr. 11 av 16. januar 1912 um ymisk viðurskipti viðvíkjandi fólkaskúlanum á bygd í Føroyum").
5. Kongelig anordning nr. 11 frá 16. januar 1912.
Bygdeskoleanordningen frá 1912. Her er serliga tiltikna § 7 .." Undervisningen i de enkelte fag, navnlig overfor de ældre børn, skal hovedsagelig foregå på dansk ". Føroyskt sum lærugrein varð fyrstu ferð innført við hesi lógini, men í ógvuliga avmarkaðum vavi. Frálæra í skrivligum føroyskum varð fyrstu ferð kravd frá 1920.
6. Fólkaskúlalógin frá 1937. Lov nr. 160 af 18. maj 1937.
7. Lóg nr. 199 frá 12. apríl 1949. (um løn og eftirløn til lærarar í fólkask. í Føroyum)
8. Lov om folkeskolen på Færøerne. Lov nr. 117 af 30. marts 1962.
9. Rammulóg frá 14. februar 1979 (lov nr. 51 – Lov for Færøerne om folkeskolen
Fólkatingslóg fyri Føroyar, sum setir lóg nr. 117 frá 30. mars 1962 úr gildi.
Tíðspunktið fyri nær §§ 15, stk. 8; 30, stk. 2; 31, stk. 2 og 3; 58, stk. 3 og 61, stk. 5 verður ásett av undirvísingarmálaráðharranum eftir samráðingar við Føroya landsstýri.
10. Løgtingslóg um fólkaskúlan frá 22. mars 1979.
11. Broytingarnar í lógini frá juni 1992.
12. Løgtingslóg nr. 125 frá 20. juni 1997 um fólkaskúlan.

2.1.1.3 Tal av skúlum, stødd, staðseting o. a.

Tað eru umleið 61 fólkaskúlar. Summir av hesum skúlum hava næmingar bert 4-5 tey fyrstu skúlaárin. Síðani verða teir undirvístir restina av undirvísingartíðini í størri skúlum. Sí annars yvirlit á síðu 29 (Talva 2 Yvirlit yvir næmingatal í fólkaskúlanum skúlaárið 1998/99).

Nakrir skúlar undirvísa næmingunum 7 tey fyrstu skúlaárin í heimbygdini, haðani tey so halda fram í framhaldsskúlunum restina av skúlatíðini.

Tað eru 18 framhaldsskúlar íalt.

1 av teimum er burturav framhaldsskúli.

1 hevur grundskúlaundirvísing frá 5. flokki til og við 10. flokki.

1 hevur undirvísing frá 1. flokki til og við 9. flokki.

2.1.1.4 Bygnaður (á staðnum og í landshøpi)

Kommunustýrið hevur skyldu til at skipa so fyrri, at øll undirvísingarskyldug børn, sum búgva í øki skúlamyndugleikans, fáa undirvísing í hesum sama øki tey fyrstu 7 skúlaárin, og at tryggja undirvísingarmøguleikar í 8. – 10. flokki. Hesa skyldu kann kommunustýrið lúka antin við at byggja skúla ella gera avtalu við aðra kommunu ella privatar skúlar um at undirvísa børnunum. Skipanin av skúlaverkinum, sum nú er ímillum kommunurnar, er grundað á væl umhugsaðar sáttmálar, avtalur ella siðvenju gjøgnum mong ár, sum hildið hevur verið hóskandi og rímiligt bæði undirvísingarliga og fíggarliga.

Av hesum sama hevur løgtingið tí í nýggju fólkaskúlalógini ásett, at hóast undirvísingarskyldan nú er longd til at vera 9 ár, so heimilar hetta ikki í sjálvum sær skúlamyndugleikanum á staðnum at broyta verandi skipan av skúlaverkinum.

2.1.1.5 Næmingagrundarlag

2.1.1.5.1 Fortreytir fyrri upptøku

Eitt og hvørt barn, sum býr her á landi, hevur sambært § 40 í fólkaskúlalógini undirvísingarskyldu. Undirvísingarskyldan kann vera lokin við at innskriva barnið í ein fólkaskúla, góðkendan privatskúla ella um tann, ið hevur ábyrgdina fyrri undirvísing barnsins, váttað skrivliga fyrri skúlamyndugleikunum á staðnum, at hann sjálvur vil skipa fyrri undirvísingini.

2.1.1.5.2 Næmingatal, yvirlit yvir umsøkjarar og útskrivaðar næmingar fyrri árin 1986, 1989, 1992, 1995 og 1998.

Uppgívnar næmingatalið frá skúlunum fyrri skúlaárið 1998/99 er 1. febr. 1998 7019 næmingar, ið ganga frá 1. – 10. flokk.

	1986	1989	1992	1995	1998
Næm.(FF-roynd)	726 (707)	795 (788)	764 (760)	731 (716)	631 (639)
Næm.(VFF-roynd)	634 (590)	621 (613)	658 (662)	604 (629)	611 (604)

Talva 1 Næmingar, ið fóru til fráfaringarroynd (FF-roynd) og viðkaða fráfaringarroynd (VFF-roynd)

Heimild: Undirvísingar- og Mentamálastýrið

Her er vert at leggja til merkis, at sambært fólkaskúlalógini er tað næmingurin, sum avger, um hann meldar seg til roynd ella ikki. Tølini í klombrum vísa, hvussu nógvir næmingar vóru til ávísu royndina. Onkur tøl í klombrum eru størri enn tey frammanfyri, tí at tað eru fólk uttan fyri skúlan, sum eisini hava verið til royndina, men hesi fólk eru ikki roknað upp í næmingatalið í fólkaskúlanum.

2.1.1.6 Undirvísing og eftirmeting

2.1.1.6.1 Eftirmeting av undirvísingini

Sambært § 14, stk. 2 í Fólkaskúlalógini skal úrtøka næminganna javnan eftirmetast. Tilíð eftirmeting hevur til endamáls at upplýsa lærarar, næmingar og foreldur um, hvørt undirvísingarúrslitið samsvarar við tað, miðað var eftir, og hvussu tann komandi undirvísingin skal verða ráðløgð og framd í verki. Tað er við stóði í hesari eftirmeting, at hvør einstakur næmingur kann verða leiðbeindur.

Eisini er ásett longu í § 3 í lógini, *at innan fyri settar karmar hevur tann einstaki skúlin ábyrgdina av undirvísingardýgdini*. Skúlastjórinn er tann, sum í evstu løtu hevur ábyrgdina av virksemini skúlans. Fyri at kunna tryggja sær, at næmingarnir fáa nóg góða undirvísing, er í § 21, stk. 2 álagt skúlastjóranum at tryggja, at allir lærarar ráðleggja og fyrireika undirvísingina soleiðis, at allir næmingar kunnu fáa sínar avbjóðingar. Fyrsta stigið at tryggja hetta er, at skúlastjórinn við skúlaársbyrjan útvegar sær eina ársætlan frá hvørjum lærara sær, sum greitt lýsir, hvussu viðkomandi ætlar at undirvísa, so allir næmingarnir fáa mest møguligt burtur úr undirvísingini.

2.1.1.7 Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar

2.1.1.7.1 Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)

Samstarvið innanlendis kann bítast upp í tveir partar:

1. Teir smáu skúlarnir og samstarvið við móttakandi framhaldsskúlarnar

Tað eru 18 framhaldsskúlar og til hesar skúlar koma næmingar úr grannaskúlunum, sum mangir eru smáir og tí ikki fult árgangsbýttir.

Hetta umskiftið úr einum lítlum bygdarskúla og til nýggjar fremmandar umstøður kann hjá fleiri næmingum virka sum eitt ógvusligt umskifti, og tí er alneyðugt, við miðvístum upplýsingararbeiði, ið byggir á skúlasamstarv, so at bæði næmingar, foreldur og tann móttakandi skúlin eru so væl fyrireikað til hetta stóra umskiftið, at tað á ongan hátt virkar tarnandi fyri menningina hjá næminginum.

Tað eru næmingur og foreldur saman við skúlanum, sum í felag gera av, hvørjar vallærugreinir, næmingurin skal verða undirvístur í í framhaldsskúlanum. Hetta val fer fram, áðrenn næmingurin kemur í framhaldsskúlan – oftast um jóltíðir í 7. árgangi – og skúlin skal tá vegleiða næming og foreldur so væl, sum til ber. Ofta verður hetta val avgerandi fyri, hvørjir útbúgvingarmøguleikar koma at standa

næminginum í boði eftir lokna framhaldsskúlagongd. Tí er ógvuliga umráðandi, at hann fær alla ta vegleiðing, hann hevur brúk fyri. Stig eru tikin til at bota mest møguligt um hetta í nýggju fólkkaskúlalógini, har tað í § 24 er heimilað at stovna eina skúlavegleiðaraskipan at ráðgeva og leiðbeina næmingarnar í sambandi við útbúgvingar- og starvsval teirra. Fyrstu skúlavegleiðararnir eru útbúnir og farnir til verka.

2.1.1.7.2 Samstarv við skúlar uttanlands.

Í nøkrum kommunum er vinarbýarsamstarvið útbygt til eisini at fevna um skúlasamstarv. Hetta er bæði á leiðslustigi, lærarastigi og næminganna millum. Slíkt samstarv er týðningarmikið og fara úrslit at síggjast aftur av hesum samstarvi, tá hesir næmingarnir gerast vaksnir.

2.1.1.7.3 Samstarv við vinnulív.

Fólkkaskúlin hevur sum endamál at vera ein sjálvsagdur partur av samfelagnum og ikki ein avbyrgdur stovnur í samfelagnum. Hetta samstarv við vinnulív er eisini lógarfest í § 9, stk. 3 og 4 og er ætlað at gera næmingin enn betur føran fyri at fara úr fólkkaskúlanum og út í lívið/vinnulívið. Í sambandi við longdu undirvísingarskylduna er tað í § 41, stk. 3 heimilað leiðara skúlans eftir áheitan foreldra at loyva næmingum aftan á 7 ára skúlagongd heilt ella lutvíst at lúka undirvísingarskylduna (tey 2 árin) við arbeiði, vinnuligari útbúgving ella undirvísingartilboði, sum verður hildið at vera best fyri næmingin.

2.1.1.7.4 Vegleiðing av næmingum

Í 1979-lógini var eitt av kravdu undirvísingarevnum útbúgvingar- og vinnulívskunning, sum allir næmingar skuldi upplýsast um í hóskaðni lærugreinum og á hóskaðni aldurstigum. Harumframt skuldi lærugreinin arbeiðskunneleiki eisini standa næmingunum í 8. – 10. flokki í boði. Í nýggju fólkkaskúlalógini (nr. 125 frá 20. juni 1997) er lærugreinin arbeiðskunneleiki ein vallærugrein hjá 8. – 10. floks næmingunum og útbúgvingar- og vinnulívskunning eitt kravt undirvísingarevni hjá øllum næmingum fólkkaskúlans.

2.1.1.8 Framtíðarmynd

2.1.1.8.1 Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini?

Fyri yvirhøvur at kunna vera førur fyri at svara hesum spurningi er neyðugt at lýsa verandi støðu og samstundis vísa á brek og neyðugar ábøtur.

Verandi skipan. Við skúlafyrisitingarlógini frá 2. oktober 1978 kann sigast, at stýringin av tí einstaka skúlanum varð bytt sundur í 3 høvuðspartar:

- 1) **Bý-/bygdarráðið** við ábyrgdini av tí fíggarliga partinum av skúlaskapi kommununnar

-
- 2) **Skúlanevndin** við ábyrgd av og eftirliti við øllum undirvísingarlaga virksemi skúlans
 - 3) **Skúlaleiðarin** við tí fyrisitingarligu og námsligu leiðsluni av øllum virksemi skúlans

Bý-/bygðarráðið og skúlanevndin eru hægri myndugleikin á staðnum, meðan skúlaleiðarin er tann, sum hevur dagligu fyrisitingarligu, undirvísingarligu leiðsluna og ábyrgdina av skúlans virksemi.

Henda leiðsluskipan er grundað á, at ein myndugleiki uttanfyri tekur avgerðirnar, sum skúlans leiðsla síðani skal arbeiða undir – um hesar avgerðir so eru í samsvari við hugsanir leiðslunnar ella ikki. Hetta hevur í nøkrum førum víst seg at vera eitt torført uppgávubýti, men ætlanin við hesi leiðsluskipan hevur helst verið, at myndugleikin á staðnum skal áseta ytru rammurnar, og innan fyri hesar skal skúlaleiðarin so fyrisita og leiða skúlan, men vandin er bert tann, at myndugleikin aftan fyri avgerðirnar liggur ikki hjá honum/henni, sum skal seta avgerðirnar í verk og arbeiða undir teimum umstøðum, sum hesar avgerðir føra við sær. Harumframt kemur so eisini spurningurin, um myndugleikin á staðnum hevur umsitingarligan førleika at útinnan tær lóggjvnu heimildirnar.

Ein fyrimyndarlig leiðsla skal kunna tryggja, at:

- ♦ dagliga virksemið gongur, sum tað skal
- ♦ framhaldandi tillaging til tey skiftandi krøvini frá kringumstøðunum skal virka eftir ætlan
- ♦ skipanin sjálv roynir at menna seg við at broyta kringumstøðurnar, sum hon er partur av

Slík leiðsluskipan má fremjast við virknari luttøku frá leiðaranum í strembanini at rækka miðvísam loysnum í samstarvi við onnur.

Skúlaleiðarin hevur bæði ta fyrisitingarligu og ta undirvísingarligu leiðsluna av virkseminum í skúlanum, meðan avgerðirnar í mongum málum verða tiknar av øðrum enn leiðsluni, sum sostatt má sigast at vera ein formlig leiðsla, ið skal avgreiða tað, sum onnur hava tikið avgerð um. Tað er eingin trygd fyri, at ein formligur leiðari í veruleikanum virkin tekur lut í miðvísam loysnum í samstarvi við onnur.

Hyggja vit nærri at myndugleikabýtinum, so hevur skúlanevndin ógvuliga stórar heimildir til at ávirka skúlans virksemi, meðan skúlaleiðarin so at siga ikki hevur myndugleika til at taka avgerðir, ið geva leiðsluni móguleikar til at kunna ávirka í mun til ábyrgdina, sum liggur á leiðaranum og í mun til tað, leiðarin kundi hugsað sær at framt uttan at spurt aðrar myndugleikar fyrst.

Ásannast má, at skúlanevndirnar gjøgnum hesar heimildir hava fingið so stórt vald sambært galdandi skúlafyrisitingarlóg, at so at siga uttan undantak ikki ein einasta skúlanevnd er før fyri at liva upp til henda myndugleika vegna vantandi fakligt og undirvísingarlígt innlit á økinum, og m. a. tí er tað, vit uppliva slíkt máttloysi frá skúlanevndum í spurninginum um t.d. undirvísingarætlanirnar. Skipanin virkar ikki sambært ætlanini hjá lóggevaranum.

Verður farið nærri inn at greina leiðsluskipanina í skúlanum, so er ein annar avgerðarmyndugleiki í skúlanum, sum kallast lærararáð, ið kann taka mál upp í skúlanum, har samtyktirnar, hóast lærararáðið bert kann mæla til, kunnu áleggja skúlans leiðslu at seta nakað í verk, sum viðkomandi skúlaleiðari møguliga ikki kann taka undir við. Skúlaleiðarin er limur í lærararáðnum, men ikki formaður. Tá ið ein avgerð er tikin í lærararáðnum, hevur skúlaleiðarin átekningarrætt á málið og skyldu til at senda tað víðari til aðrar (hægri) myndugleikar. Hetta kann sjálvsagt føra óhepnar avleiðingar við sær á skúlanum seinni, um tað nú vísir seg, at skúlaleiðarin ikki vil úttala seg á fundinum í lærararáðnum, men í staðin velur at geva samtyktini misálit, tá ið avgerðin verður send víðari.

Um talan bert var um yvirskipaðar avgerðir, so kundi ein møguliga kunnað livað við hesi leiðsluskipan, men her má sigast, at talan er um smálutastýring í mongum málum. Spurningurin er, um tann, sum veruliga skal leiða, ikki er ómynduggjørdur, og í staðin fyri at vera virkin leiðari er gjørdur óvirkin?

Miðfiringin av tilfeinginum (tímakvotuni) út til skúlarnar seinastu árinu hevur eisini ført við sær, at skúlarnir hava fingið størri frælsi at skipa undirvísingina soleiðis, at tann einstaki skúlaleiðarin hevur allar møguleikar við góðkenning skúlanevndarinnar at avgera, innan lógarinnar rammur, hvussu tillutaða tímakvotan skal nýtast.

Fyri skúlan merkir hetta størri sjálvræði og fyri landsmyndugleikarnar hevur hetta við sær eina effektivari nýtslu av teimum játtaðu upphæddunum enn frammanundan.

Miðfiringin av tímakvotuni er sostatt eitt tilfeingi, sum er givið skúlanum, og sum leiðsla skúlans skal fáa sum frægast burtur úr undirvísingarlíga.

Miðfiring merkir jú, at avgerðarmyndugleikin verður lagdur út saman við uppgávunum, og hevur hetta av sær sjálvum við sær størri ábyrgd hjá tí, sum skal taka avgerðirnar og syrgja fyri, at skúlin virkar eftir ætlan.

2.1.1.8.2 Avleiðingarnar av verandi leiðsluskipan

Henda leiðsluskipan virkar:

- tarnandi fyrir menningina
- stirvin
- sein
- og elvir til ábyrgdarloysi

Um henda skipan heldur fram óbroytt, so fer fólkaskúlan í framtíðini at verða ein deyðsiglari, har helst einki má henda uttan so, at ráð og nevndir, fakfeløg og høvuðsfyrisiting fyrst skulu spyrjast til ráðs um hvønn smálut, og tað er skilligt, at tilfíkur skúlaskapur verður neyvnan nakar kveiki.

Slíkur afturhaldsligur leiðsluformur er ótíðarhóskandi á okkara døgum, tá ið avgerðirnar skulu takast skjótt av teimum og saman við teimum, sum eru við í verkinum og skulu dríva verkið. Ikki minst tá ið hugsað verður um, hvussu alneyðugt tað er fyrir framtíðarmenningina av skúlaskapinum, at tað eru stavnarnenn, skúlanum tørvar, menn og kvinnur, sum víst verður álit at slóða fyrir og eru før fyrir at taka avgerðir undir egnari ábyrgd og teimum avleiðingum, ið av hesum standast.

2.1.1.8.3 Samskipan av leiðslum fólkaskúlans

Skulu leiðslurnar fáa størri ábyrgd, so er eyðsæð, at hetta fer at krevja fíggjarliga størri orku bæði í peningi og tíð. Sum er, verða uml. 20 heiltíðarstørv brúkt í niðursettari arbeiðstíð til at leiða allar fólkaskúlar í landinum, uttan at nakar skúlastjóri burturav er fulltíðarleiðari, allir hava skyldu at hava undirvísingartímar afturat. Nýggja leiðslan má fáa stundir og umstøður til at virka sum leiðari.

Leiðsluskipanin eigur at verða umskipað soleiðis, at vit seta 17 skúlastjórar og 17 varastjórar til at hava leiðsluna av øllum fólkaskúlunum í landinum. Skúlastjórarastarvið skuldi so verið leiðarastarv burturav. Hetta hevði námsliga tryggjað eitt størri undirvísingarligt samfesti millum smáu bygdarskúlaundirvísingina og ta undirvísing, sum næmingarnir úr smáu bygdarskúlunum koma inn í, tá ið teir fara í størri framhaldsskúlarnar. Í dag vísir hetta seg at vera heilt tilvildarligt, so at siga einki samstarv er millum smáu bygdarskúlarnar, sum lata næmingar til størri skúlarnar, og framhaldsskúlarnar, sum taka ímóti frá smáu skúlunum. Samstundis hevði slík leiðsluskipan tryggjað eina betri gagnnýting av lærarakreftunum og størri undirvísingarsmidleika hjá lærarum bæði á størri og smærru skúlunum at kunna undirvísa hvør hjá øðrum. Henda skipan hevði eisini ført við sær, at smærru bygdarskúlarnir høvdu ikki verið niðurlagdir, tí lærarakreftirnar komu frá økis-skúlunum, sum skuldi verið ein av teimum 17 fyrisitingarskúlunum. Fyri næmingarnar merkir hetta eitt tryggari fakligt umhvørvi.

Eitt annað, sum eisini talar fyri størri leiðslusamskipan, er læraraútbúgvingarskipanin. Sambært galdandi lóg hevur ein persónur, sum hevur tikið læraraprógv, undirvísingarførleika til at kunna undirvísa í øllum lærugreinum í fólkháskúlanum. Støðið undir lærarapróvnum er ein grundútbúgving og linjugreinarlestur innan 3 lærugreindir í fólkháskúlanum. Munurin millum undirvísingina hjá einalærara og undirvísingina í einum stórum skúla er tann, at lærararnir á størri skúlunum undirvísa so at siga bert í teimum lærugreinum, sum teir hava serligan linjugreinarlestur í, t.v.s. frálæran verður givin við tí mest fullfíggaða læraraútbúgvingarførleikanum.

Allir lærarar, sum í framtíðini verða settir í starv, verða økissettir, so her er longu sjøtul settur á at kunna samskipa alla undirvísing í landinum frá 17 høvuðsskúlum (økisskúlum). Ein annar spurningur, sum eisini verður loystur við hesi leiðsluskipan, er, at "vánaligir" lærarar ikki koma at sita alt lívið einsamallir í eini bygd og geva fleiri ættarliðum vánaliga undirvísing.

2.1.1.8.4 Tann lógartekniski spurningurin – Hvat er ein sjálvstøðugur skúli?

Ein sjálvstøðugur skúli er ein skúli, sum í minsta lagi fatar um 3 samanhangandi flokksstig sambært § 30, stk. 1.

Allir teir skúlar, sum frá 1. august 1998, tá ið lógin kom í gildi, ikki lúka hesi krøvini, eru ikki sjálvstøðugir skúlar longur, men eiga at verða lagdir undir nærmasta størri skúla, sum lýkur krøvini samsvarandi § 30, stk. 1.

Tað er ikki talan um at niðurleggja skúlar, tí nýggj lóg, sum lýsir ein sjálvstøðugan skúla, er komin í gildi 1. august 1998, og samstundis eru gomlu lógirnar settar úr gildi. Harumframt er landsstýrismanninum heimilað í § 57, stk. 5 at loyva, at skúlaverkið í einum **øki** verður roknað sum **ein skúli**, sjálvt um ikki øll undirvísingarhølini eru savnað á einum staði í økinum.

2.1.1.8.5 Nýggja leiðsla skúlans

Samstarvsevni, smidleiki og fyrítaksemi eru alt fortreytir fyri fruktagóðum námsligum arbeiði. Hesir eginleikar eru viðfødd evni, sum tað ikki er møgult at ognar sær úr bókum. Harumframt er ógvuliga umráðandi, at menniskju, sum virka við øðrum menniskjum, hava eina uppgjörda støðu við seg sjálfvan, kenna sína avmarkan, hvat makti eg, og hvat makti eg ikki, hvussu "reageri" eg í brádligum ósemjustøðum, eri eg álitid hjá øðrum, ella eri eg tann, sum fyrstur stingur halan millum beinini, ræðist eg ósemju ella taki eg avbjóðingarnar, so hvørt tær stinga seg upp og loysi tær eina ferð "med alla", ella geri eg sum kavaplógvin, ið skumpar kavan (trupulleikarnar) frammanfyri sær? Hetta eru fyrstu krøvini, ið leiðarar mugu lúka, áðrenn ein bjóðar seg fram at leiða onnur. Ongin ivi er um, at mong vilja, men fá eru egnað.

Um nokur nýhugsan, ið munar, skal fremjast í skúlanum, so mugu tey sleppa at standa fyri, sum tora nakað annað enn tað vanabundna, og hetta kann bert fremjast við at geva hesum fólki móguleika til at kunna virka so óheft, sum til ber. Tí verður neyðugt at umskipa fyrisitingarlógina soleiðis, at skrivstovuveldið og smálutastýring verða minkað so nógv, sum til ber, og myndugleikin lagdur út til skúlaleiðaran, ið eigur at fáa munandi størri avgerðarheimildir í peningaligum viðurskiptum skúlanum viðvíkjandi, leiðsluni av skúlanum, undirvísingarætlan skúlans og í starvsfólka- og næmingaviðurskiptum.

Høvuðsendamálið hjá øllum leiðarum, sama hvat teir eru leiðarar fyri, má vera at fáa tað, sum ein er settur at leiða, at virka enn betur, skapa trivna, ið aftur kann birta undir størri virkisfýsni á arbeiðsplássinum.

Leiðsluuppgávnar í einum framtíðar fólkskúla verða í høvuðsheitum at ráðleggja og menna og hava raksturin av skúlanum um hendi.

Hetta setir nokur sjálvsøgd krøv til leiðaran, ið m.a. má vera ein persónur, sum megnar at standa fyri, sær móguleikar í nýskipanum, virkar mennandi í broytingartíðum, samstarvshugaður og er førur fyri bæði í talu og skrift at bera sínar hugsanir fram.

Skúlaleiðslan hevur ábyrgd av, at tær ætlanir, sum landsins myndugleikar hava við skúlaskapinum, verða ferdar út í lívið og eigur samstundis miðvíst at virka fyri at styrkja menningina av skúlanum.

Sum ein avleiðing av miðfíring má roknast við, at teir, sum leiða virksemið úti á skúlunum, fara at krevja, at samsvar verður millum ábyrgd og myndugleika. Fyri at kunna fremja tað, ein hevur ábyrgdina av, til fulnar, er neyðugt, at tey starvsfólk, ein hevur ábyrgdina av, eru útnevnd av einum sjálvum. Tí má skúlaleiðarin vera tann, sum setir lærarar í starv og loysir teir úr starvi bæði við og uttan umsókn. Hetta fer eisini at virka við til, at skúlarnir fara at menna seg ymiskt.

2.1.1.8.6 Leiðslan sum starvsfólkaleiðari

Umframt at hava fyrisitingarlígu, námslígu og undirvísingarlígu ábyrgdina av øllum virksemi skúlans, so er skúlaleiðarin eisini starvsfólkaleiðari bæði fyri lærarum, húsavørði og reingerðarfólki. Hetta krevur serligar, viðføddar menniskjansligar eiginleikar av skúlaleiðaranum og krevur, at hann skilir teir mongu trupulleikar, sum natúrliga eisini mugu finnast í fólkskúlanum. Umframt teir menniskjansligu eiginleikarnar, so er tað mangt, sum ein kann nema sær afturat gjøgnum víðari útbúgving og eftirútbúgving, ið kann gera ein enn betur førur fyri at virka sum skúlaleiðari.

Leiðslan hevur ábyrgdina av, at tær uppgávur, sum skúlin stendur fyri undirvísingarlíga, verða loystar og uppfyltar sambært settum málsetningi og í samsvari við galdandi lógir og reglur á undirvísingarøkinum.

Higartil er ekki nógv gjört við henda partin av eftirútbúgving, men tað kemst ikkiuttan um, at her er ein táttur, sum eigur at takast upp til viðgerðar í framtíðini. Skipast má fyrri eftirútbúgvingarskeiðum fyrri verandi og komandi skúlaleiðarum.

2.1.1.8.7 Høvuðseyðkenni fyrri nýggju skúlaleiðsluna

Av øllum tí, sum higartil er borið fram, verður neyðugt at áseta nøkur minstakrøv til ein komandi skúlaleiðara, og eru tey m. a. hesi:

1. Hava ásetta skrivstovutið
2. Leita sær ráð hjá sínum samstarvsfeløgum, áðrenn avgerðirnar verða tiknar
3. Standa á odda fyrri eini væl gjøgnumhugsaðari undirvísingartilgátari hugsjón
4. Síggja til, at allar viðtøkur og reglur, sum eru galdandi fyrri skúlan, verða fylgdar
5. Hava eftirlit við skúlaskapinum á staðnum
6. Halda seg kunnugan við allan skúlaskap bæði her heima og burturi í stóru verð
7. Vera greiður og avgjörður í øllum sínum úttalilsum
8. Vera greiður um, hvat foreldur, næmingar, lærarar og myndugleikar vænta av honum/henni sum leiðara
9. Taka lut í tí námsfrøðiliga kjakinum, sum er uppi í tíðini
10. Standa fyrri námsligum menningararbeiði
11. Kunna nýggjar lærarar, vikarar og sergreinalærarar um skúlans arbeiði og virki
12. Taka stig til samstarv við lærararnar um tilrættaleggingina av arbeiðsbýtinum og arbeiðsætlanini
13. Hava ábyrgd av øllum samstarvi úteftir við heimini, myndugleikar o. o.
14. Hava yvirumsjón við bygningum, innbúgv, hjálparmiðlum og tólum
15. Vera fryntligur og fyrrikomandi at tosa við
16. Vera loyalur yvir fyrri samstarvsfeløgum
17. Hava eftirlit við, at starvsfólkini á skúlanum gera tað, tey eru sett til
18. Halda støðugt eftirlit við, at næmingarnir fylgja nógv væl við undirvísingini
19. Bera seg sum myndugleiki og vísa evni til fasta leiðslu
20. Fremja arbeiðsnáðir og gott skil á skúlanum
21. Menna og stuðla sosialum virksemini á skúlanum eftir skúlatíð
22. Fremja upplýsingararbeiði millum foreldur og næmingar
23. Ansa eftir, at øll undirvísingarskyldug børn í øki skúlans verða innskrivað í skúlan
24. Taka stig til, at næmingar fáa sernámsfrøðiliga hjálp og stuðul
25. Skal syrgja fyrri at gera undirvísingarætlan fyrri skúlan
26. Skal syrgja fyrri, at figgjarætlan skúlans verður nýtt skúlanum at besta gagni

2.1.1.8.8 Foreldra- og læraraávirkan á skúlans leiðslu

Ein annar týðningarmikil partur av skúlanum eru foreldrini at børnunum í skúlanum. Tey eiga eisini at fáa størri avgerðarmyndugleika í øllum teimum málum, sum viðvíkja skúlanum. Tey eiga at kunna geva tilmæli til skúlans leiðslu um at seta og loysa úr starvi lærarar við skúlan, tilmæla vikarsetanir og faklærarasetanir. Fyri at tryggja, at lærararnir ikki verða við sviðusoð og uttan ávirkan á tað, sum skúlin á staðnum kemur at standa fyri, eiga teir sjálvsagt eisini at vera við til at taka avgerðir um arbeiðspláss teirra. Hugsast kann m.a., at teir saman við foreldrunum og næmingunum eru við til at geva tilmæli um setan av leiðslu skúlans. Teimum eigur eisini at kunna verða tryggjað at leiðbeina, ráðgeva og vegleiða tey, sum skulu taka avgerðirnar ella vera við til at taka avgerðirnar. Tílik skipan førir við sær, at skúlin kann broytast og lagast til teirra, sum skulu brúka skúlan, uttan at lógir og reglur skulu broytast politiskt. Undirvísingarviðvirkssemi skúlans fær ein størri smidleika, og hetta kemur at føra við sær minni ørkymlan frá brúkarum og starvsfólki.

Fyri at tryggja, at fakliga støðið í skúlunum er eins fyri alt landið, verður tað neyðugt hjá landsmyndugleikunum at seta nakrar rammur upp sum eitt felags krav til allar skúlar. Møguleikin hjá myndugleikunum at kunna fáa trygd fyri, at fakliga støði er eins fyri alt landið, er próvtøkan. Ásannandi, at undirvísingin eisini fevnir um annað og meira enn tað, sum kann mátast við eini próvtøku, so sum m.a. at læra at arbeiða, at læra at "læra", at læra at samstarva og vera saman við øðrum, og sum ikki beinleiðis kann mátast við eini próvtøku, so verður hóast hetta hildið, at próvtøkan er eitt hósandi barometur at kanna undirvísingarlaga úrslitið við.

2.1.1.8.9 Gráu økini

Í sambandi við eina einfaldan av skipanini, ið byggir á at leggja myndugleikan út til skúlan, so má hetta síggjast í ljósinum av, at tað fara helst at vera nøkur grá øki, sum mugu útgreinast nágreiniligari í reglugerðum viðvíkjandi komandi myndugleikabýtinum millum aðrar partar í skúlaskipanini, m.a. setan av skúlaleiðarum, sum liggja oman fyri myndugleikan á staðnum. Hildið verður, at hetta er ein politiskur spurningur heldur enn ein námsfrøðiligur ella undirvísingarligur, og sum tí eigur at takast til viðgerðar í einum øðrum og størri – móguliga politiskum – høpi.

2.1.1.8.10 Heildarskúlin

Við 1979-lógini var heildarskúlin gjøgnumførdur. Heildarskúlin hevur fingið navnið av sínum bygnaði. Tann óbýtti skúlin, har flokkurin er grundstøðið í undirvísingarheildini. Heildarskúlin er eisini annað, enn at næmingarnir ganga saman í sama flokki alla skúlatíðina. Heildarskúlin er m.a. eisini tann skúlin, sum hevur fult flokkabýti fyri alla skúlagongdina, og tað eru tað fleiri av okkara skúlum, sum ikki hava, m.a. tí at teir eru ov smáir til tess og av serligu viðurskiftunum oyggjanna millum og samfelagsligum raðfestingum.

Heildarskúlahugsanin er sostatt ongantið gjøgnumförd heilt í okkara skúlaskipan. Tað eru nógvir smáir skúlar, sum lata næmingarnar frá sær í aðrar skúlar frá 5., 6. ella 7. flokki. Hesir næmingar koma so ikki at ganga í einum og sama flokki alla skúlatíð sína. Hóast 9 ára undirvísingarskylda er komin í gildi frá 1. august 1998 at rokna, so er ásett í fólkaskúlalógini § 26, stk.2, at 9 ára undirvísingarskyldan heimilar ikki í sjálvum sær skúlamyndugleikanum á staðnum at broyta verandi skipan av skúlaverkinum.

2.1.1.8.11 Flokkurin

Vanliga hugsanin um heildarskúlan er, at tey børn, sum verða innskrivað saman í 1. flokki, skulu ganga í flokki saman alla skyldugu skúlatíð sína.

Í galdandi fólkaskúlalóg er tað eitt lógarfest krav, at tá ið børnini við byrjan av skúlagongdini verða bytt í flokkar, eigur dentur at verða lagdur á, at tann einstaki flokkurin kann verða varðveittur samlaður teir fylgjandi árgangirnar (§ 30, stk. 3). Aðrastaðni verður eisini nevnt í sambandi við umlegging av umdøsmarkum millum verandi skúlar, at hetta skal mest til ber ikki hava ávirkan á børn, ið longu eru tikin upp í skúlan, uttan so er, at flokkurin kann flytast samlaður (§ 29, stk. 4). Harafturat sigur lógin viðvíkjandi tilvísing til aðrar skúlar hjá øðrum skúlamyndugleika, at hetta vanliga bert kann umfata næmingar í 4. árgangi ella hægri (§ 27, stk. 3).

Av hesum sæst, at heildarskúlahugsanin er sostatt fyrst vorðin lógarfest við 1979-lógini ella sum nevndin, ið skrivaði álitid til fólkaskúlalógina, sjálv málber seg ...” *Fyriskipanin í 3. stk. er ein nýggj regla, og er hon ein avleiðing av tí nýggja fólkaskúlanum, har ið miðað verður ímóti, at tann einstaki flokkurin í mesta mun verður varðveittur samlaður øll skúlaárin*”. Tó skal viðmerkjast, at í bókini Skole på Færøerne i 1000 år sigur høvundurin, at í álitinum um nýggja fólkaskúlalóg frá februar 1960 - “Grønu Bók” - (grundarlagnum fyri 1962-lógini), at tann størsta broytingin tá var, at farið varð yvir til “enhedsskolesystemet” fyri fyrstu 7 árgangirnar. “Delingen efter 4. årgang og hermed optagelsen til mellem- og realskolen blev ophævet; men en tilsvarende deling blev flyttet til 7. årgang”.¹

Í fólkaskúlalógini, sum var framman undan 1962-lógini (**Fólkaskúlalógin frá 1937. Lov nr. 160 af 18. maj 1937**) var fyrsta sáldingin gjörd aftan á 5 ára skúlagongd. Tá vórðu teir bókliga stinnu næmingarnir byttir í flokk fyri seg sjálvar.

¹ Sí ”Skole på Færøerne i 1.000 år” síðu 107

Í “Degn og Direktør” verður sagt um ”almúguskúlalógina” frá 1903, tá millumskúlin var til, *“Ved skolens hjælp skulle begavede børn af småkårsfolk kunne springe til samfundets tinder – også uden mellemlanding.”*

Í 1962-lógini var tann fyrsta uppbyggingin tikin burtur og flutt til 7. flokk, soleiðis at nú varð bert skilt sundur eftir 7. flokk.

So við og við sum árinu gingu blástu nýggir námsligir vindar inn yvir landið – eina mest úr Danmørkini – og saman við samfelagsligu broytingunum kravdi hetta eina nýhugsan um skúla og skúlaskap, og árinuð uttaneftir setti alsamt sín dóm á skúlaskapin her á landi. Hetta komst eina mest av tí, at føroyskir lærarar vóru á eftirútbúgvingarskeiðum á Danmarks Lærerhøjskole, og har komu teir so heimaftur við teimum tonkum og hugsanum um skúlaskap, sum rørdi seg í danska samfelagnum.

2.1.1.8.12 Fíggjarliga hugsjónin aftan fyri heildarskúlan

Viðgera vit hugsanina um heildarskúlaskipanina við galdandi fólkkaskúlalóg sum grundarlagi, so er tað eyðsæð, at lógin sum so ikki leggur upp til miðvíst at fremja heildarskúlaskipanina út frá einum peningaligum sjónarmiði. Burtursæð frá útoyggjunum, so er samferðslan nútímansgjørð og bygd út soleiðis, at tað uttan stórvegis trupulleikar er møguligt at savna næmingarnar í sonevndu meginskúlunum, sum frammanundan hava fult flokkabýti, og sostatt fremja heildarskúlan út frá einum reint floksbýttum (næmingaligum) sjónarmiði um at hava rætt til at ganga í sama flokk alla skúlatíð sína, umframt tann pening, sum bæði lokalir myndugleikar og landsmyndugleikar vildu spart við tilíkari skipan. Men her er tað, at lógin leggur meinbogar í vegin, tí har stendur, at tað í roynd og veru er ómøguligt at niðurleggja skúlar fyrisitingarlaga sæð. Spurningurin er, um hetta er skilagott ella ikki? Í so máta má sigast, at lógin sæð í heildarskúlahøpi er ikki reglubundin, tí hon fyrst leggur upp til ein heildarskúla, fyri síðani seinri at forða fyri samanleggingum í størri heildir.

Í Skúlablaðnum fyri nov./des. 1994 hevur blaðstjórin grein um hetta, at kanska skuldu vit umhugsað at havt grundskúlan í egnum bygningi fyri seg leysan av framhaldsskúlanum. Hetta tí at næmingarnir tykjast sum er ikki at merkja nakað til umskiftið, tá ið farið verður úr grundskúlanum og upp í framhaldsskúlan. Teir kenna ikki til sjálvsaga, men halda fram at verða sum “børn”

Møguliga liggur okkurt brúkiligt aftan fyri hesa hugsan, nevniliga nakrir fáir stórir framhaldsskúlar (8. - 10. fl.) fyri alt landið, men hon er so beinleiðis ímóti tí, sum í 1978 álitinum verður nevnt... **“nýggja fólkkaskúlanum**, har ið miðað verður ímóti, at tann einstaki flokkurin sum mest verður varðveittur samlaður øll skúlaárinu”.

2.1.1.8.13 Undirvísingin

Lesið vit allýsingina av heildarskúlanum bókstavliga, so síggja vit, at partar av hugsanini eru grundarlagið undir framhaldsskúlanum (8. - 10.fl.). Nakrar kravdar lærugreinir eru, sum allir næmingar skulu hava undirvísing í, og nakrar eru valgreinir, sum næmingarnir kunnu velja. Skeiðbýtið, sum ikki er til longur, hevur helst eisini heildarskúlahugsanina sum fyrimynd.

Hyggja vit so nærri at skipanini av undirvísingini í grundskúlanum, so er skúlin býttur upp í lærugreinir (samanber § 4 í fólkkaskúlalógini), sum allir næmingar skulu hava. Henda uppbygging í lærugreinir ger, at tað kann tykjast torført at fáa eyga á heildina. Sjálvandi kann sigast, at verða lærugreinirnar settar saman, so hevur tú eina undirvísingarheild, sum er undirvísingartilboð fólkkaskúlans. Men so einfalt er tað neyvan í veruleikanum. Aðrastaðni verður sagt, at gjøgnum tvørfakliga undirvísing og størri heildarundirvísing kann sleppast undan næmingauppbýtinum sosialt, fakliga og persónliga. Upprunaliga sigst fakliga uppbygging vera sprottið á lærdu skúlanum (universitetinum), har t.d. stóðfrøði varð gjørd til ein lestur fyri seg, leysur av “heild og høpi” ella rættari lívinum í samfelagnum. Hetta hevur so smittað av sær niður í fólkkaskúlskipanina og føtt hugsanina um, at í skúlanum eiga næmingarnir at læra um stóðfrøði sum sjálvstøðuga lærugrein. Men hetta setir so aftur tann natúrliga spurningin, um tað er møgulegt at læra at rokna leyst av “heild og høpi”? Fyrst læra næmingarnir tað grundleggjandi stóðfrøðiliga fimið og symbolkenning í t.d. samanlegging og frádrátti, aloftast við at vísa til nakað veruligt, sum næmingunum frammanundan longu er kent. Sostatt verður veruleikin í dagliga samfelagnum drigin inn í rokningina. Lesistykkin eru umframt at greiða ein spurdóm eisini ein venjing í móðurmálsundirvísing o.s.fr. Av hesum stuttu og einføldu dømunum sæst, at móðurmálsundirvísingin er ein stórur partur av rokniundirvísingini, sum eisini kann vera partur av øðrum sjálvstøðugum lærugreinum í skúlskipan okkara.

Fakliga (lærugreinaliga) má sigast, at tað er trupult at fáa eyga á heildarskúlahugsanina serliga í grundskúlanum, um allýsingin fyri heildarskúlan skal leggjast sum grund fyri hesum. So her vantar nógv í fyri at kunna siga, at talan er um ein heildarskúla bæði í næmingauppbýti í flokkar og lærugreinasamruna til eina heildarundirvísing.

Hinvegin má so eisini sigast, at sæð í námsfrøðiligum heildarhøpi, so er grundhugsanin við at hava sjálvstøðugar lærugreinir tann, at skúlin skal hækka vitanarstøðið hjá næmingunum í einstøku lærugreinunum, og at henda vitan virkar við til at evna persónmenskuna, styrkja tað, sum næmingurin er førur fyri, og menna hann sosialt.

Ein annar spurningur er so, um heildarskúlahugsanin kann fremjast í einum bústaðarlaga so spjaddum samfelag sum okkara, uttan so at hetta hevur við sær, at

bygðarskúlnir verða niðurlagðir og næmingarnir savnaðir í stærri skúlaeindir, har það gerst mögult at fremja heildarskúlahugsanina við flokkabýtinum fult út.

2.1.1.8.14 Seinmentu næmingarnir

Fólkaskúlalógin byggir á ta grundhugsan, at øll börn hava krav um undirvísing uttan mun til, um tey eru før fyri at fylgja við í "vanligu undirvísingini" ella ikki. Øll vita vit, at það eru börn, sum krevja meir og minni serligan stuðul antin í ávíst tíðarskeið ella alla skúlatíð sína. Lógin hevur eisini tikið sær av hesum, og í § 3, stk. 2. verður sagt, at "*næmingar, sum eru á einum slíkum menningarstøði, at það krevur serligt fyrilit ella serligan stuðul, fáa serundirvísing ella annan sernámsfrøðiligan stuðul*".

Hugsanin við hesi lógargrein var tann, "*...at brekaðu næmingarnir sum mest verða eindarsavnaðir í teir vanligu flokkarnar í skúlanum*"².

Samanumtikið kann stutt sigast um hugtakið eindarskúlin ella heildarskúlin, at það fevnir um allar næmingar uttan mun til brek, ið fáa undirvísing í einum og sama flokki alla skúlatíð sína.

Henda hugsanin um skúlans virkseml kann eisini skoðast í víðari høpi, og skuldi aðalsjónarmiðið verið at skapa eina heild í skúlaskapinum í nærsamfelagnum tvørtur um aldursmark, útbúgvingar, stovnar og aðrar felagsskapir. Undirvísingartilboðið, saman við vanligu undirvísingini í fólkaskúlanum, skal síggjast sum ein heild, har tær einstøku lærugreinirnar eru partar í eini størri eind, m.a. miðnámsútbúgvingunum. Hetta merkir eitt breiðari og størri undirvísingartilboð við øðrum undirvísingarskipanum enn higartil sum t.d. verkætlanararbeiði og breytatilboðum, har næmingarnir ástøðiliga og verkliga læra gjøgnum ásannan og sjálvsuppliving. Tann vanabundna lærugreinarundirvísingin í fólkaskúlanum skal kunna flættast saman við ítrivsundirvísingini, soleiðis at kunnleiki, dygd, virði og mentan renna saman í eina hægri liðiligari undirvísingarheild við einum fjøltáttaðum tilboði í frítíðarvirkseminum. Á henda hátt koma fólkaskúli, frítíðarvirkseml og miðnám at verða ein náúrlig heild, sum undir einum kann nevast skúli ella undirvísing í víðastu merking. Hetta merkir, at fólkaskúlin verður grundstøðið undir miðnámunum.

Tað eru altið ymsar áskoðanir um, hvør kunnleiki er góður at hava, hvørji virði vert er at byggja á og sum nakað fast er at halda um, men menningin liggur fjald í sjálvsvirðingini hjá tí einstaka, trygggleikanum í umhvørvinum og kensluni av, at ein verður tikin við upp á ráð, har avgerðirnar um ein sjálvan verða tiknar. Heildarskúlin og skúlin sum mentanardepil eru nær knýttir hvør at øðrum og umboða í felag hugsanina um, at skúlans uppgávur og tørvur frægast verða loystar í nærumhvørvinum. Spurningurin er, um tilrættalegging, uppbygging og samstarv á

² Smb. síðu 48 í álitinum til fólkaskúlalógina.

öllum stigum í skúlaskipanini lúka krøvini um samfesti og heild. Tað er neyðugt at viðurkenna, at skúlar av hesum ávum vera ymiskir, tá ið ræður um mentanið á staðnum, men tað yvirskipaða endamálið skal vera eins fyri allar fólkskúlar í landinum. Skúlin skal geva næmingunum avbjóðingar, sum kunnu menna tann einstaka mest møguligt. Skúlin skal tryggja tí einstaka dyggar og fjølbroyttar møguleikar og teimum, sum eru mest treingjandi, serligan stuðul og hjálp, soleiðis at skiftið til miðnámsútbúgvingarnar gerst lættari enn nú. Skúlin skal seta krøv og veita stuðul, so langt tað er neyðugt.

Slík skúlaskipan fer at styrkja skúlans virksemi og føra við sær størri samlag millum ástøðiliga undirvísing og verkliga undirvísing í øllum skúlans virki, sum kemur at verða ein karmur um framtíðar skúlan og tey menniskju, sum skulu virka í framtíðarsamfelagnum.

2.1.1.8.15 1997-lógin

Undirvísingarlígi munurin millum 1979 lógina og 1997-lógina er í høvuðsheitum tann, at nýggja fólkskúlalógin leggur dent á tann einstaka næmingin í nógv størri mun enn frammanundan. Hetta er ein avleiðing av tí uppalingarligu sannføring, sum er hend seinastu 20 árin. Uppalingarligu rættindi barna eru staðfest við ST-samtykt. Hetta eru børn upplýst um í skúlanum og ung foreldur hava uppalt síni børn meiri demokratiskt enn autoritert. Børn, sum í dag møta í skúlanum á fyrsta sinni, eru ikki longur myndugleikatrúgv, soleiðis sum tey vóru fyrr. Hetta ættarliðið er **samráðingarættarliðið**, har avgerðirnar verða tiknar við samráðing fyrst. Flestu av hesum børnum eru uppvaksin ella hava verið á stovni, barnagørðum o.s.fr. og eru von við at liva undir skipaðum og tilrættaløgðum viðurskiftum. Einku hendir av tilvild. Hetta er eisini **einstaklingsættarliðið**, har tann kollektiva uppalingin er býtt um við einstaklingsuppaling. Hetta er **fleirkarrieruættarliðið**, sum hevur nógvar valmøguleikar, størri fleksibilitet. Hetta er tað **kommersiella ættarliðið**, sum er uppvaksið framman fyri sjónvarpslýsingum um bæði eitt og annað, og sum er vant við, at tingini henda skjótt. Hetta er ættarliðið, sum hevur fingið nóg av síni upplýsing gjøgnum professionellar sjónvarpsrásir, har dramatiseringin setir dám á upplivingina.

Tá so hesi børn møta í skúlanum, eru tey von við heimanífrá, at avgerðirnar verða tiknar í samráð við tey og eftir teirra ynskjum. Tey eru von við, at ferð er á, tingini henda skjótt og brátt og ikki minst dramatiskt. Tí má skúlin møta barninum, har tað er statt menningarliga við sínum krøvum til uppliving, virkisfýsni og djúphugsan, soleiðis at fortreytirnar fyri menning hjá tí einstaka eru til staðar. Tí eru eisini givnir aðrir undirvísingarmøguleikar fyri tvørgreinarligum samstarvi, verkætlanararbeiði, næmingalagaðari undirvísing, drama, filmskunnleika o.s.fr. alt fyri at næmingarnir skulu kunna fáa fjøltáttaðar avbjóðingar og fjøltáttaðar menningarmøguleikar.

2.1.1.8.15.1 Undirvísingardygd

Sambært § 3 í galdandi fólkaskúlalóg skal skúlin tryggja undirvísingarlígu dygdina.

Hugtakið er nýtt í undirvísingarlígu hœpi og er möguliga torført at allýsa heilt neyvt. Hvat er undirvísingardygd? Hvussu lýsa vit hugtakið undirvísingardygd?

Undirvísingarlíga er hugtakið dygd ikki nakað endalígt, men vil vera ávirkað av tí, sum fyriferst rundan um okkum og tí, sum til eina og hvørja tíð er uppi í samfelagnum.

Dygdarhugtakið er m.a. at náa teimum málum, sum eru ásett í samstarvi við politisku og fyrisitingarlígu leiðsluna, starvsfelagar, brúkarar og borgarar. Ella einfalt sagt: at samsvar er millum tað, skúlin lovar at fremja, og tað, sum verulíga hendir í gerandisdegi skúlans.

Skal hetta eydnast, er neyðugt at seta sær mál, leggja til rættis, fremja málsetningin og eftirmeta úrslitið.

Burtursæð frá, at tað at seta sær yvirskipað mál er ein samfelagstrupulleiki, so eigur hetta at gerast í fólkaskúlanum, um talan skal verða um framtíðarmenning og ikki stillstøðu.

Leiðslan hevur ábygdina av, at allir næmingar fáa mest mögulígt burtur úr undirvísingini.

Tað munnu vera nøkur tekin á tí einstaka skúlanum, sum vísa, at lærarar og leiðsla miðvíst virka fyri at menna og tryggja undirvísingardygdina í undirvísingarlíga virkseml skúlans.

Tað eru tvinnar fortreytir, sum eru avgerandi fyri, um skúlin kann tryggja undirvísingarlígu dygdina:

- 1) Fíggjarlíga orkan, sum myndugleikarnir vilja seta av fyri at kunna geva hollastu undirvísing bæði viðvíkjandi lærarakreftum og eftirútbúgving.
- 2) Um talan er um góðar ella vánalígar lærarar.

Harumframt er eisini spurningurin, hvussu væl ella hvussu illa skúlin klárar at stuðla tí einstaka næminginum í fjølbroyttu persónlígu menningini og at liva upp til kravið frá foreldrunum um at gera skúlans mál og undirvísingarlígu dygd sjónlígt. Skúlin má hava eina lýsing av, hvat hann meinar við hugtakið undirvísingardygd, tað má vera nakað tilvitað, og tað má fáast ein felags fatan millum lærararnar og undirtøka fyri hesum hugtaki frá foreldrum og avvarðandi myndugleikum. Her dugir ikki at kopiera loysnir frá øðrum, tann einstaki skúlin má sjálvur finna út av, hvat hann vil standa fyri, sálin má vera við, ikki plagiat frá øðrum. Støðan má

gerast upp, hvat er eyðkent fyri mín skúla, og tað skal vera grundarlagið fyri øllum tí, sum gerast skal. Her er tað alneyðugt, at hvør skúli sær hevur møguleika at profilera seg sjálvan og tað gerst best við at leggja avgerðarmyndugleikan fyri skúlans virksemi til skúlaleiðsluna, soleiðis at ábyrgd og myndugleiki fylgjast.

Undirvísingarlig dygd er ein partur av einari tilgongd, har tann einstaki skúlin fer inn í eina greining av mentanini á skúlanum:

- er tað ein eg-mentan, ella er tað ein vit-mentan
- stendur alt í stað, er tað hugsanin um tað, sum einaferð var, ið er valdandi
- hevur skúlin ta uppfatan av sær sjálvum, at tað er menning í virki skúlans
- ella er "lat bara standa til"-mentanin galdandi
- hvørji eru vit
- sterkar síður – veikar síður
- hvørji fjald virði, hugburðir og mátar kann byggjast víðari á

Hetta kann gerast soleiðis:

- at øll, sum hava við skúlan at gera, kjakast um, lýsa og raðfesta felagsvirðini, ið byggjast skal víðari á
- lýsa og greina stuttfreistað og langfreistað mál
- gera virkisætlanir fyri menningararbeiði, og dentur skal leggjast á tað, ið krevst fyri at røkka málinum

Í sambandi við heildarskúlahugsanina var ein av meginreglunum, at lærarin skal kunna fylgja næmingunum alla skúlagongdina.

Um vit skulu kunna máta undirvísingarliga dygd, so er neyðugt at hava nakrar parametrar at mála undirvísingardygðina við. Tað er longu nevnt, at royndirnar kunnu vera ein av hesum parametrum. Ein annar ógvuliga týðandi parametur er tann sjálvvirkandi effektin í at lata lærararnar sjálvar vera ein av hesum parametrum. Hetta skal gerast á tann hátt, at eingin lærari skal kunna hava ein flokk í eini lærugrein longri enn ein undirvísingarpart, t.e. 3 ár, so skal annar lærari taka lærugreinina í flokkinum. Hetta hevur við sær, at lærarin, sum skal lata vørna frá sær, setur alla æru í, at hesir næmingarnir, sum annar lærari nú skal yvirtaka, skulu duga alt tað, sum hann átti at havt lært teir. Móttakandi lærarin fer ikki at finna seg í, at hann fær næmingar, sum hann ikki fær arbeitt víðari við, tí teir duga ikki tað, teir skulu. Sostatt kann skúlastjórin grípa inn og steðga vánaligari undirvísing í seinasta lagi, tá ið 3 ár eru gingin, heldur enn bara at lata standa til alla skúlatíðina, og næmingarnir verða við sviðusoð.

2.1.1.8.16 Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd (ávegis inn í 21'indu öld)

Fyrsta treytin fyri menning í fólkskúlanum er, at vit fara undir pedagogiska gransking her á landi. Um so er, at Føroyar í framtíðini skulu gera seg galdandi vinnuliga sæð, so er neyðugt hjá "pinkulondum" at seta sær somu krøv, sum

fremstu vinnulívstjóðir gera bæði útbúgvingarliga, tækniliga og innan kunningartæknina. Neyðugt er at raðfesta vitan í skúlaskipanini hægri.

Tað eiga at verða skipaðir serligir slóðbrótaraskúlar, sum verða tækniliga so væl fyri, at lærararnir kunnu fáa bestu umstøður at arbeiða við námsligum menningartiltøkum. Vegleiðaraskipanir viðvíkjandi leiðbeining um vinnulív og útbúgving skulu í nógv størri mun enn higartil gerast natúrligur liður í undirvísingini í grundskúlanum og styrkjast munandi í framhaldsskúlanum soleiðis, at tað gerst lættari hjá næmingunum at velja seg inn á miðnámsútbúgvingarnar. Men eins neyðugt tað er at styrkja um tað fakliga, so er tað eisini ógvuliga umráðandi, at fólkskúlin stuðlar tí einstaka næminginum í fjølbroyttu, persónligu menningini. Tað er uppgáva fólkskúlans at útbúgva næmingarnar til lívið, sum stendur fyri framman.

2.1.1.8.16.1 Privatskúlar

Ein annar mennandi táttur innan øll virkisøki er kapping. Tað eigur sum skjótast at fáast lógarheimild fyri, at tey, sum vilja fara undir annarleiðis undirvísing, eiga at fáa loyvi til tess. Hetta kann gerast við privatskúlaskipan, har samfelagið veitir lutfalsligan stuðul til raksturin og læraralønirnar. Hetta fer at vera ein eggjandi faktorur til fólkskúlaundirvísingina og fer uttan iva at gera undirvísingina munandi betri.

2.1.1.8.16.2 Eftirskúlar

Eins og við privatskúlunum, so eiga eisini teir næmingar og lærarar, sum ikki hava áhuga í fólkskúlans undirvísing at fáa eitt lógarfest tilboð um undirvísing uttan fyri fólkskúlan. Hetta kann gerast á tann hátt, sum vit kenna undir heitinum eftirskúlaskipanin. Hetta er meira neyðugt, nú 9 ára undirvísingarskyldan er komin í gildi. Tað eru nøkur, sum falla uttan fyri tilboð fólkskúlans í framhaldsdeildini, og skulu vit á skúløkinum sammeta okkum við onnur framkomin lond, eiga hesir næmingar eisini at kunna fáa tryggjað eitt lógarfest undirvísingartilboð uttan fyri fólkskúlan.

Tað mest spennandi við øllum hesum hevði verið at kunnað gjørt slíkan dreyim til veruleika:

”FORSKNINGSCENTER FOR BØRN: Japaneren Asao Okawa har doneret 200 mio. kr. til bygningen af et børnenes Media Lab på MIT, Massachusetts Institute of Technology. ”Børn har en særlig rolle i denne digitale tidsalder. De mestrer vor tids redskaber bedre end de voksne. Det er aldrig sket før”, siger manden, der skal lede opbygningen, seniorforsker ved The Media Lab, Mitchel Resnick. (S. 2/4 - Viden Om)”

1 - 10. flokk:	Næm. tal	1 - 7 flokk:	Næm. tal
Kommunuskúlin	496	Sankta Frans skúli	311
Eysturskúli	509	Hoyvíkar skúli	362
Venjingarskúlin	488	Sørvágs skúli	156
Skúlin á Ziskatrøð	419	Kollafjarðar skúli	121
Runavíkar skúli	397	Gøtu skúli	125
Skúlin við Ósanna	331	Leirvíkar skúli	95
Fuglafjarðar skúli	296	Adventistaskúlin	109
Miðvágs/Sandavágs skúli	270	Eiðis skúli	98
Tvøroyrar skúli	261	Skála skúli	71
Vágs skúli	235	Kvívíkar skúli	57
Argja skúli	297	Porkeris skúli	51
Vestmanna skúli	222	Norðskála/Oyrar skúli	61
Stranda skúli	234	Skúlin á Fossánesi	44
Tofta skúli	190	Hvalvíkar skúli	47
		Viðareiðis skúli	49
8 - 10. flokk:		Sumbiar skúli	31
Sandoyar Meginskúli	111	Hósvíkar skúli	28
Felagsskúlin á Oyrarbakka	136	Oyndarfjarðar skúli	20
		Haldórsvíkar skúli	26
1 - 9 flokk:		Hovs skúli	14
Hvalbiar skúli	108	Kaldbaks skúli	31
Nólsoyar skúli	25	Tjørnuvíkar skúli	6
		Funnings skúli	11
1 - 6 flokk:		Funningsfjarðar skúli	9
Fámjins skúli	8	Haraldssunds skúli	12
Kirkju/Hattarvíkar skúli	3	Mikladals/Trøllanes skúli	12
Dímunar skúli	1	Kunoyar skúli	12
		Húsar/Syðradals skúli	13
1 - 5 flokk:		Svínoyar skúli	10
Skopunar skúli	50	Skúvoyar skúli	13
Skúlin á Leiti	16		
Velbastaðar skúli	26	1 - 4. flokk:	
Sandvíkar skúli	14	Skálavíkar skúli	10
Leyna/Vála skúli	4	Sands skúli	33
Húsavíkar/Dals skúli	6	Hests skúli	3
		Gjáar skúli	3

Talva 2 Yvirlit yvir næmingatal í fólkskúlanum skúlaárið 1998/99

Heimild: Undirvísingar- og Mentamálastýrið

2.1.2 Miðnámsútbúgvingarnar (Lýsing av lærlingaútbúgvingunum)

2.1.2.1 Høvuðslýsing

2.1.2.1.1 Søgulig lýsing

Heitið lærlingaútbúgving verður her nýtt sum felagsheiti fyri tær umleið 70 yrkisútbúgvingar í Føroyum, ið skipaðar eru við góðkendum útbúgvingarreglum við heimild í lærlingalógini og nú yrkisútbúgvingarlógini. Orðið verður tí oftast brúkt í fleirtali. Útbúgvingarnar eru ógvuliga ymiskar í innihaldi og vavi og fevna um so at siga allar skipaðar yrkisgreinar innan handverk og ídnað og innan handil og fyrisiting.

Orðið lærlingur verður nýtt um ein, ið er undir útbúgving við góðkendum lærusáttmála við heimild í lærlingalógini ella yrkisútbúgvingarlógini. Øll onnur, ið nema sær eina miðnámsútbúgving, eru næmingar.

Tað, sum eyðkennir og skilir lærlingaútbúgvingar út frá øðrum útbúgvingum, er, at tær eru skipaðar sum skiftisútbúgvingar. Hetta merkir, at útbúgvingin skiftir ímillum verkliga læru í einum virki og skúlagongd á einum yrkisskúla. Lutfallið millum skúlatíð og lærutíð liggur vanliga umleið 1:4. Broytingar henda tó alla tíðina, og søguliga gongdin vísir, at tá útbúgvingar verða endurskoðaðar og dagfördar, broytist lutfallið spakuliga á tann hátt, at skúlaparturin sum oftast økist í mun til lærutíðina.

Eitt annað serligt eyðkenni við eini lærlingaútbúgving er, at hon er skipað í neyvum samstarvi við vinnuna, og at vinnan gjøgnum umboð síni í ráðum og nevndum í stóran mun ger av, hvussu innihaldið í útbúgvingini skal vera, og ásetur, hvørji minstukrøv ein skal lúka fyri at kunna fáa yrkisførleika.

Í útbúgvingartíðini eru lærlingur og lærumeistari bundin hvør at hvørjum við lógarfestum lærusáttmála. Hesin sáttmáli tryggjar lærlingi m.a. eina minstuløn í lærutíðini og veitir honum eisini trygd fyri, at hann eftir lokna læru, um partarnir annars halda skyldur sínar hvør móti øðrum, fær eitt prógv, ið gevur yrkisførleika og verður góðtikið av vinnuni. Um lærumeistari ikki er nóg nærlagdur, og hetta er grund fyri at lærlingur, tá lærutíðin er av, ikki stendur yrkisroyndina, kann lærumeistari dragast til svars og koma undir endurgjaldsskyldu. Lærlingaskipanin er sostatt ein skipan, har ábyrgdin fyri at útbúgvingin verður framd við nóg góðum úrsliti, er tvíþýtt. Í øllum øðrum útbúgvingum er tað næmingurin, ið einsamallur hevur ábyrgdina av úrslitinum.

Søguliga hava lærlingaútbúgvingarnar verið roknaðar sum vinnu- og arbeiðsmarknaðarmál og ikki sum nú sum partur av skúlaverkinum.

Meðan arbeiðsmarknaðarmál og harvið lærlingaútbúgvingarnar vórðu yvirtikin sum sermál longu við heimastýrslógini í 1948, varð sjálv umsitingin av vinnuskúlunum ikki yvirtikin fyrr enn við rammulógini frá 1979. Sambært heimastýrslógini skulu yvirtikin mál skipast við føroyskari lóg. Tí var neyðugt at seta føroyska lærlingalóg í staðin fyri ta dansku, sum eisini hevði verið galdandi í Føroyum til tá. Lærlingalógin frá 1954 gjørdist sostatt fyrsta føroyska yrkisútbúgvingarlógin. Við hesi lóg varð skúlagongd og sveinaroynd gjørd kravd fyri allar lærlingar, og skal undirvísingin vera givin fyri hvørja yrkisgrein (hvørt fak) sær og á hvørjum lærustigi sær. Endamálið við hesum var, at skúlagongdin skuldi gerast meiri viðkomandi fyri tann einstaka og ta lærugrein ella tað fak, ein hevði valt at útbúgva seg í. Hetta var í sjálvum sær eitt stórt framstig. Frammanundan hesum hevði undirvísingin verið so mikið almenn og so lítið yrkisvend, at lærlingar úr øllum yrkisgreinum sum t.d. timburmenn, skraddarar, bakarar og smiðir gingu í flokki saman.

Síðani tá er lógin broytt fleiri ferðir. Tann størsta broytingin hendi 1. juni 1961, tá lógin varð víðkað til eisini at fevna um handils- og skrivstovuútbúgvingar.

Í byrjanini vóru tað vinnufólk, sum settu á stovn og róku tekniskar skúlar og handilsskúlar. Læruplássini rindaðu tá sjálv fyri skúlagongdina hjá lærlingum. Skúlagongdin var skipað sum kvøldskúli. Í Føroyum byrjaði dagskúlin umleið 1960. Men so við og við kom ta almenna meir og meir upp í part við rakstrarstudningi til skúlarnar og menning av útbúgvingunum, og í dag er tað so, at tað almenna rindar fyri allan rakstur og útbúnað á skúlunum. Skúlarnir bera tó framvegis heitið at vera sjálvsognarstovnar.

Við seinastu broytingini av lærlingalógini frá 6. mars 1998, við gildi frá 1. januar 1998, hevur tað almenna loksins átikið sær ikki einans at gjalda fyri lærlingaundirvísingina, men eisini at endurrinda læruplássunum ta løn, lærlingur fær undir skúlagongd, tó ikki meir enn minstulønina. Sostatt er skúlagongdin hjá lærlingum ikki longur ein figgjarlig byrði hjá læruplássum, sum ofta hevur verið sagt, og sæst hetta m.a. aftur í øktu lærlingatilgongdini.

2.1.2.1.2 Lógargrundarlagið

Lógargrundarlagið fyri lærlingaútbúgvingunum hevur síðani 1954 verið løgtingslóg nr. 29 frá 12. oktober 1954 um lærlingaviðurskifti, vanligu nevnd lærlingalógin, seinast broytt við løgtingslóg nr. 25 frá 6. mars 1998.

Grundarlagið undir lærlingaútbúgvingunum eftir 1. august 1999 verður lógarparið Yrkisútbúgvingarlógin og Yrkisskúlalógin. Yrkisskúlalógin, løgtingslóg nr. 106 frá 29.12.1998, kom í gildi 1. januar 1999, og Yrkisútbúgvingarlógin, løgtingslóg nr. 94 frá 29.12.1998, verður øll galdandi frá 1. august 1999.

2.1.2.1.3 Tal av skúlum, stødd, staðseting o.a.

Yrkisskúlar skipaðir sum sjálvsagnarstovnar eru triggir í tali: Tekniski Skúlin í Tórshavn, Tekniski Skúlin í Klaksvík og Føroya Handilsskúli.

Tekniski Skúlin í Tórshavn er útgjæddur og góðkendur til at veita fulla undirvísing og sveinaroynd í hesum yrkisgreinum: Maskinsmiðir, rørsmiðir, stálskipasmiðir, bilmekanikarar, elektrikarar, timburmenn, bygningssnikkarar og hárfriðkarar. Harumframt kann skúlin hava hesar lærlingar á fyrsta skúlaskeiði saman við lærlingum í einum av omanfyri nevndu yrkisgreinum. Hesir eru: Bilelektromekanikarar, entreprenørmaskinmekanikarar, lastbilamekanikarar, traktormekanikarar, bilplátusmiðir og finsmiðir í rustföstum evnum.

Tekniski Skúlin í Klaksvík hevur verið góðkendur til at veita fulla undirvísing og sveinaroynd í hesum yrkisgreinum: Maskinsmiðir, elektrikarar, timburmenn og bygningssnikkarar.

Fyrst í 1990-árunum boðaði landsstýrið Læruráðnum og Landsskúlafyrisitingini frá, at allir handverkslærlingar í Føroyum skuldu flytast til Tekniska Skúlan í Tórshavn. Samsvarandi hesi avgerð skuldi lærlingaundirvísing einans vera á einum skúla. Hetta komst av, at tað var ikki nóg stórt lærlingagrundarlag til at hava undirvísing í somu yrkisgreinum á báðum skúlunum. Hesa avgerð tulkaði Landsskúlafyrisitingin á tann hátt, at tað bert var talan um at flyta lærlingar eftir fyrsta skúlaskeið og boðaði skúlunum frá hesum. Tískil hava báðir skúlarnir undirvíst lærlingum í omanfyri nevndu 4 yrkisgreinum á fyrsta skúlastigi. Av tí at skúlarnir ikki hava fylgt somu lesiætlan, hevur hetta í ávísum førum givið trupulleikar, tá lærlingur úr Klaksvík skuldi halda fram í Havn. Eftir donskum vegleiðandi metingum skal tað í minsta lagi vera eitt fólkgrundarlag upp á 100.000 fyri at kunna hava ein tekniskan skúla. Vit hava tveir skúlar til minni enn 50.000 fólk.

2.1.2.1.4 Bygnaður (á staðnum og í landshöpi)

Bygnaðurin í lærlingaskipanini frá 1954 til 1999 er hesin:

- Verkliga læran: Lærlingur-lærupláss/lærimeistari-læruráðið-landsstýrið
- Skúlaundirvísingin: Lærlingur-lærupláss/lærimeistari-skúlin-læruráðið-landsstýrið
- Skúlarakstur (figging): Skúlin-landsskúlafyrisitingin-landsstýrið-løgtingið
- Sambindingarlið hjá læruráðnum: yrkisfeløg, yrkisnevndir, skoðanarmeistarar

Bygnaðurin samsvarandi yrkisútbúgvingarlógini:

- ◆ Verkliga læran: Lærlingur-lærupláss/lærimeistari-yrkisnevnd

Skúlaundirvísingin: Lærlingur-lærupláss/lærimeistari-skúlin-yrkisnevnd-yrkisútbúgvingarráð-Undirvísingar- og Mentamálastýrið-landsstýrismaðurin

2.1.2.2 Næmingagrundarlag

2.1.2.2.1 Fortreytir fyri upptøku

Einasta treyt fyri at kunna byrja eina lærlingaútbúgving eftir lærlingalógini er, at ein skal vera fylltur 15 ár og vera útskrivaður úr fólkaskúlanum.

Handilslærlingar og skrivstovulærlingar mugu, áðrenn teir kunna byrja í læru við lærusáttmála, í minsta lagi hava tikið FHS-støðisútbúgvingina.

2.1.2.2.2 Næmingatal, yvirlit yvir umsøkjarar og útskrivaðar næmingar fyri árin 1986, 1989, 1992, 1995 og 1998

Sí hjálagda yvirlit yvir lærlingatilgongdina seinastu 20 árin (Talva 3 Lærlingatilgongd til handverksútbúgvingarnar 1978 til 1998 á síðu 38 og Talva 4 Lærlingatilgongd til skrivstovu- og handilsútbúgvingarnar 1986 til 1998 á síðu 39)

2.1.2.3 Undirvísing og eftirmeting (Hvussu eftirmetingin er skipað)

2.1.2.3.1 Eftirmeting av próvtøku

Ongar fastlagdar niðurskrivaðar reglur eru viðvíkjandi eftirmeting av undirvísingini ella av lærarum. Heldur ikki eru reglur viðvíkjandi eftirmeting av lærimeistarans handaligu og verkligu frálæru á læruplássinum. Læruráðið hevur higartil mett, at úrslitini av sveinaroyndunum ikki einans eru ein meting av lærlinginum sjálvum, men eisini kunnu nýtast sum eftirmeting av lærarum, undirvísingini, lærimeistarinum, arbeiðsumstøðunum á læruplássinum sum heild. Sveinaroyndirnar eru eksternar á tann hátt, at tær higartil hava verið fyriskipaðar av læruráðnum við eksternum skoðanarmeistarum (próvdómarum). Ávegisroyndir á hvørjum skúlastigi verða lagdar til grund fyri skúlans meting av lærlinginum, og verður henda meting send lærimeistarinum eftir hvørt skúlastig.

Sambært nýggju yrkisútbúgvingarlógini skulu yrkisnevndir hereftir skipa fyri sveinaroyndunum.

2.1.2.3.2 Fyrimunir/styrki við útbúgvingunum

Ein tann størsti fyrimunurin við lærlingaútbúgvingunum er, at tær eru skipaðar sum skiftisútbúgvingar. Á tann hátt ber betur til at sameina ástøði og verkligar royndir. Miðað verður ímóti at fáa almennar lærugreindir við í yrkislærugreindir í tann mun, hetta kann lata seg gera. Hetta loysir ofta upp fyri stórum ástøðiligum og bókligum trupulleikum, sum lærlingur kann dragast við, og væl ber til at royna lærdu ástøðina í verki. Ein annar fyrimunur er, at skúlagongdin fellur ikki so long, tá skúlaskeiðini liggja um 10 vikur um árið.

2.1.2.3.3 Vansar/veikleikar við útbúgvingunum

Ein tann størsti vansin er, at útbúnaðurin til fleiri av útbúgvingunum er so ómetaliga kostnaðarmikil, og ringt er at útvega figging til støðuga dagføring av útbúgvingunum. Vandi er tá fyri, at skúlarnir fyrst og síðani lærlingarnir og vinnan,

verða eftirbátar í mun til londini rundan um okkum. Verður ein útbúgving ikki dagførd, kann tað so skjótt henda, at sveinabrev okkara ikki verða góðtíkin aðrastaðni. Tað hava vit dømi um.

2.1.2.4 Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar

2.1.2.4.1 Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)

Av tí at teknisku skúlarnir í Føroyum einans eru útgjæddir til at veita undirvísing í 8 av teimum 52 lærlingaútbúgvingunum, vit hava innan handverk, er tað neyðugt at samstarva við tekniskar skúlar í Danmark fyri at útvega lærlingunum ta skúlagongd, ið hoyrir til lærna.

Tað sama ger seg galdandi innan handils- og skrivstovuútbúgvingarnar. Handilslærlingar og skrivstovulærlingar mugu, áðrenn teir kunna byrja í læru við lærusáttmála, í minsta lagi hava tikið FHS-støðisútbúgvingina. Í læru- og sáttmálatíðini skulu teir so allir í umleið 8-10 vikur í skúla at taka tey sergreinaskeið, ið hoyra til lærna. Undantikið “all round – skrivstovulærlingar”, sum higartil hava fingið skúlan í Føroyum, eru allir handils- og skrivstovulærlingar noyddir at fara til Danmarkar at fáa sergreinaútbúgvingina.

Síðani føroyska lærlingalógin kom í gildi 12. oktober 1954, og eisini áðrenn tað, hevur verið galdandi, at føroyskir lærlingar, sum ikki kunnu fáa skúlagongd í Føroyum, skulu fáa skúlagongdina á tekniskum skúlum í Danmark. Sambært Rundskrivelse nr. 446 fra Tilsynet med den tekniske Undervisning frá 4. apríl 1962 hevur verið galdandi, at – *”Såfremt undervisningen for et håndværksfag i henhold til §11 i den færøske lærlingelov helt eller delvis henlægges til en teknisk skole i Danmark, vil lærlingene fra dette fag kunne få udgifterne godtgjort til de nødvendige rejser, herunder skib Torshavn-København og tilbage på 2. klasse med køje. – Spørgsmål om ydelse af befordringsgodtgørelse til andre lærlinge, hvor læremester og lærling er enige om, at lærlingen bør søge undervisning ved en teknisk skole i Danmark, og hvor det færøske lærlingeråd skriftligt anbefaler andragendet, skal i hvert enkelt tilfælde forelægges tilsynet til forudgående godkendelse.”*

Danskir vinnuskúlar, ið taka ímóti føroyskum lærlingum, hava higartil fingið rakstrarstuðul til undirvísingina uttan mun til, um lærlingarnir høvdu danskan ella føroyskan lærusáttmála. Tað hevur sostatt ikki verið kravt gjald fyri føroyskar lærlingar á skúlum í Danmark. Heldur ikki tá tað snýr seg um uppihald. Tann parturin av uppihaldsútreiðslunum, sum lærlingur sjálvur skal rinda (uml. 500 kr. um vikuna fyri vistarhald), hevur verið tann sami fyri føroyskar lærlingar sum fyri danskar lærlingar. Føroyskir lærlingar fáa sostatt lut í teirri donsku studningsskipan, sum galdandi er fyri danskar lærlingar, ið búgva á skúlaheimi.

Vit hava ikki hagtøl, sum beinleiðis vísa, hvussu nógvir lærlingar hava verið á skúla í Danmark ár um ár. Hagtøl fyri lærlingatilgongdina sum heild geva hinvegin eina góða mynd av gongdini.

Í teimum omanfyri nevndu 44 handverksútbúgvingum, sum taka skúlagongdina í Danmark, hevur lærlingatilgongdin seinastu 20 árini í meðal verið 42. Størsta tilgongdin var í 1984, tá talið var 78, og minsta tilgongdin var í 1992, tá talið var 12. Skúlagongdin hjá hvørjum av hesum lærlingum er í meðal 14 vikur um árið.

Í handilsútbúgvingunum (heilsølu og smásølu) ganga hagtølini frá 1986. Meðaltilgongdin í tíðarskeiðnum frá 1986 til 1997 hevur verið 22. Skúlagongdin hjá hvørjum av hesum lærlingum hevur í meðal verið 3 vikur um árið. Frá 1998 er skúlagongdin longd til í meðal 4-5 vikur um árið.

Í skrivstovuútbúgvingunum hava flestu lærlingarnir til og við 1997 fingið skúlagongdina í Føroyum. Við nýggju útbúgvingarreglunum og øktu sergreinauppbyggingini frá 1998 noyðast helst fleiri av skrivstovulærlingunum at taka skúlagongdina í Danmark, um ikki Føroya Handilsskúli kemur at bjóða út fleiri sergreinaskeið enn higartil. Talið á skrivstovulærlingum, sum í árunum 1995-1997 hava verið noyddir at fáa skúlagongd í Danmark, hevur verið 6 í meðal, og hevur longdin á skúlagongdini verið um 3 vikur í meðal. Eins og í handilsútbúgvingunum er skúlagongdin í skrivstovuútbúgvingunum longd til í meðal 4-5 vikur um árið.

Samantikið kann sigast, at út frá hagtølunum um lærlingatilgongd er talið á føroyskum lærlingum, ið noyðast til Danmarkar at fáa ta skúlagongd, sum hoyrir til lærna, í meðal um 70 um árið, og at longdin á skúlagongdini í meðal er 9,6 vikur um árið.

Um ikki serlig viðurskipti gera seg galdandi, so verða flestu føroysku handels- og skrivstovulærlingarnir sendir til handilskostskúlan í Mommark ella í Odder.

Teknisku skúlarnir í Føroyum eru limir í Teknisk Skoleforening og samstarva mest við skúlar í Nordregionen, har teir sjálvir eru limir. Um ikki serlig viðurskipti gera seg galdandi, so verða føroyskir lærlingar sendir til hesar skúlar: Miðlatøknimekanikarar, AV-assistentar og radiomekanikarar og skrivstovutøknimekanikarar fara til Viborg. Datamekanikarar og elektronikkmekanikarar og klæðnavirkarar fara til Sønderborg. Elektromekanikarar og bilelektromekanikarar fara til Nykøbing F. Lastbilamekanikarar fara til Skjern. Traktormekanikarar og entreprenørmaskinmekanikarar fara til Års. Bilmálarar og bilplátusmiðir fara til Silkeborg. Flogmekanikarar fara til Dragør. Træskipasmiðir, bátasmiðir og plastbátasmiðir og modellsnikkarar fara til Helsingør. Maskinsnikkarar, seglmakarar og glarmeistarar fara til Skive. Bakarar, slaktarar fara til Holstebro. Kondittarar og urmakarar fara til Ringsted. Meiaristar fara til Dalum. Kokkar, tænarar, reseptionistar, smyrjibreyðsfrýr og kafeteriaassistentar

fara til Aalborg, fínsmiðir, grafikarar og grafiskir prentarar fara til Kolding. Múrarar og bygningsmálarar fara til Hjørring. Fotografar, bókbindarar, tannteknikarar og gullsmiðir fara til Keypmannahavnar. Gartnarar fara til Beder. Ventilatiómsmontørar fara til Næstved o.s.fr.

2.1.2.4.2 Samstarv við vinnu

Læruráðið hefur í mong ár havt neyvt samstarv við flestu yrkisnevndirnar í Danmark. Føroyskir læringar, ið fáa skúlagongdina í Danmark, taka eisini sveinaroyndina í Danmark. Hetta verður gjørt eftir avtalu millum Føroya læruráð og viðkomandi yrkisnevnd. Í Danmark er tað fyri hvørt yrki sær ein yrkisnevnd, sum skipar fyri sveinaroyndunum. Læruráðið hefur samtykt, at føroyskir læringar skulu skoðast eftir somu reglum, sum galdandi eru í Danmark í viðkomandi faki. Metingarreglur og sveinaroyndarreglur annars eru ymiskar frá faki til fak. Tó so, at innan fyri onkur ávís høvuðsøki sum t.d. jarn og metal kunnu tað verða fleiri fak, ið hava eins metingarreglur.

Læruplássið ber útreiðslurnar av sveinaroyndini. Tá føroyskir læringar taka sveinaroynd í Danmark, gjalda føroysku lærupláss teirra tað sveinaroyndargjald, sum galdandi er í viðkomandi faki. Innan jarn- og metalfakini er gjaldið 1560 kr. fyri hvønn. Í onkrum faki kemur gjaldið upp í t.d. 5000 kr. - alt eftir hvussu nógv tilfar skal til og hvussu ofta skoðanarmeistararnir skulu mæta upp undir royndini. Gjaldið fevnir eisini um samsýning til skoðanarmeistarar. Í Føroyum hefur gjaldið síðani fyrst í 80-unum verið 200 kr. Um leið 1990 vóru meginfeløgini og læruráðið vorðin samd um, at gjaldið átti at setast upp í 2000 kr, og tey søktu landsstýrið um loyvi til tað. Landsstýrið gjørdi lógaruppskot, men uppskotið fall, tá atkvøtt varð.

Avtala er gjørd við so at siga allar yrkisnevndir í Danmark, at føroysk sveinabrøv verða góðtíkin í Danmark ájavnt við danskt sveinabræv. Treytinar fyri hesum eru, at læruráðið veitir trygd fyri, at innihaldið í føroysku útbúgvingunum, tað veri seg verkliga læran á læruplássinum ella ástøðiliga og verkliga innihaldið í skúlaskeiðunum, er í minsta lagi á sama stigi, sum tilsvareandi útbúgving er í Danmark. Hetta verður m.a. tryggjað á tann hátt, at víðkaða læruráðið hefur samtykt og fyrsett, at lærupláss verða góðkend eftir somu góðkenningarkriterium, sum galdandi eru í Danmark, og at føroysku útbúgvingarreglurnar samsvara við dansku útbúgvingarkunngerðirnar, í tann mun tær ikki stríða ímóti føroyskari lóggávu. Ivamál tekur víðkaða læruráðið avgerð um í viðkomandi faki.

Flestu av hesum avtalum eru óformligar. Tó eru formligar avtalur gjørdar við el-fakið, grafisku fakini, hotell- og restauratiónsfakini, jarn- og metalfakini og garðyrkisfakini.

2.1.2.4.3 Vegleiðing av næmingum (yrkis- og lestrarvegleiðing)

Læruráðsskrivstovan veitir yrkis- og lestrarvegleiðing. Harumframt hava allir yrkisskúlarnir skipaða lestrarvegleiðing við útbúnum lestrarvegleiðarum.

2.1.2.5 Framtíðarmynd (scenario)

2.1.2.5.1 Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar, fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini ?

Sum áður nevnt er tað av avgerandi týðningi fyri vinnuna, at útbúgvingarnar til eina og hvørja tíð eru tíðarhóskandi og dagførðar samsvarandi tíðarinnar krøvum og helst framman fyri flestu virkjum. Fyri at skúlarnir skulu kunna nøkta hesi krøv, mugu teir vera útgjördir samsvarandi. Hetta er ein støðug framhaldandi tilgongd, sum gongd má vera í alla tíðina. Skúlar og útbúgvingarstovnar skuldu helst verið eina tonn framman fyri flestu virkir og lærupláss. Her er tað, yrkisnevndirnar skulu gera vart við seg og rópa varskó, tá tað er neyðugt.

Yrkisgrein	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98
AV-assistentur																					
Bátasmiður						1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bakari	1	2	3	1	5	4	3	2	2	9	3	6	6	6	4	2	5	5	12	8	8
Bílektromekanikari**	0	0	0	0	0	1	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0
Bilmálari								2	2	2	1	2	0	1	1	0	0	1	2	3	0
Bílmekanikari*	35	18	18	24	22	37	29	28	17	30	25	17	10	14	4	1	1	9	14	6	7
Bilplátusmiður**								2	7	3	2	3	1	1	0	0	0	1	3	1	2
Blikksmiður	2	1	0	5	7	6	5	8	5	1	5	7	2	3	4	0	0	0	0	0	0
Bókbindari	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bygningsmálari	1	0	0	2	1	0	0	5	2	3	0	3	1	0	0	0	0	2	1	0	0
Bygningssnikkari*	14	6	20	19	15	11	13	15	12	20	16	16	1	3	5	0	0	1	3	2	11
Datamekanikari																			1	2	2
Elektrikari*	25	5	26	25	27	28	22	36	39	36	34	19	8	5	5	5	1	12	9	12	12
Elektromekanikari	1	1	0	2	2	2	1	1	2	1	0	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Elektronikkmechanikari	4	1	2	4	3	2	11	3	7	6	7	5	1	3	2	2	0	2	2	2	2
Entreprenormaskinmek.**																			0	1	1
Finsmiður (rustfast stál)**																			2	1	1
Flogmekanikari											2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Fotografur					1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gartnari																1	0	0	2	0	2
Glarmeistari								1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grafikari	1	0	2	1	3	1	1	2	3	4	6	1	0	0	0	1	1	3	1	1	1
Grafískur prentari	0	1	3	2	1	2	1	0	3	2	0	1	1	0	1	0	0	3	2	2	2
Gullsmiður																	1	0	0	0	0
Hárfríðkari*	15	3	4	13	10	17	11	14	13	12	20	5	14	14	10	3	0	6	7	7	10
Klæðnavirkari												1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokkur		1	0	0	0	4	1	2	2	3	2	1	1	1	0	2	2	3	3	1	2
Kondittari	0	0	0	0	0	0	1	1	1	2	1	3	2	3	1	0	0	2	1	0	4
Laborantur																1	0	0	-	-	-
Lastbilamekanikari**			3	3	5	2	4	2	0	5	1	3	0	1	0	0	1	0	2	1	1
Maskinsmiður*	25	12	33	42	54	45	48	54	59	47	50	24	16	24	26	14	5	38	35	26	30
Maskinsnikkari	0	1	0	0	0	1	1	2	5	3	1	1	1	1	0	0	0	0	2	0	0
Matstovuaassistentur																		1	1	1	1
Mearistur								1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Miðlatoknimekanikari													2	2	0	0	2	0	1	4	0
Múrari	1	0	0	1	1	0	1	1	0	1	3	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0
Mobilsnikkari	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Plastbátasmiður							4	8	0	2	0	1	5	3	0	0	0	0	0	0	0
Radiomekanikari	5	3	1	0	2	4	5	3	3	1	2	2	2	1	2	2	0	2	2	4	1
Resepstionistur														1	0	0	0	1	0	1	0
Rorsmiður*	0	0	0	0	0	0	5	10	7	4	7	10	4	3	4	0	0	3	2	5	2
Skipssnikkari	3	0	3	2	4	4	2	2	2	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skrivstovutólamekanikari			2	1	1	0	0	5	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Slaktari	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	2	0	1	3	0	2	1	0	2	0	0
Smyrjibreyðsfrúgv																					
Stálskipasmiður*	0	2	4	9	5	10	11	7	2	0	0	1	0	0	2	2	0	8	3	1	1
Sveisari	22	12	13	27	8	22	34	8	8	7	1	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Tannnikkari												1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Timburmaður*	32	17	16	21	23	29	35	38	37	47	51	38	16	1	9	1	1	3	3	13	14
Traktormekanikari**										1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Træsskipasmiður	0	0	0	0	1	0	0	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
Tænari											1	1	0	2	2	0	1	1	3	0	0
Ursmiður	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0
VVS- og Ventilatiómsmontörur																	1	0	2	1	1
Handverkslærlingar tils.	187	86	153	206	203	233	252	265	243	261	245	176	104	98	83	38	25	113	126	110	14

Talva 3 Læringatilgongd til handverksútbúgvingarnar 1978 til 1998

Heimild: Føroya Læruáð (dagf. 04.05.99).

Viðm.: * Skúlagongd í Føroyum ** 1. skúlaskeið í Føroyum

Yrkisgrein	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98
Skrivst. - Fyrisiting									65	88	67	43	21	20	20	10	11	12	12	15	6
- Fyrisiting við IT																				0	
- Advokatskrivari																				1	0
- Læknaskrivari																		1	0	0	0
- Almenn Fyrisiting (komm.)																					1
- Almenn Fyrisiting (lands)																		5	3	4	3
- Roknskapur og grannskoðan																				1	0
- Ferðavinna																				1	0
- Speditión og shipping																			1	0	3
Fíggingarútb. - Peningastovn																					0
- Realkredit																					0
- Trygging																					2
Skrivstovulærtingar tilsamans	0	0	0	0	0	0	0	0	65	88	67	43	21	20	20	10	11	18	16	22	15
Handilsútbúgvingar:																					
Smásøla - Sølufólk									17	14	10	13	20	11	15	12	10	13	24	34	2
- Sølufólk við sergrein (profil)																					12
- Prýðari (dekorator)																1	0	0	0	0	0
- Húsbúnaður (boligtekstil)																					0
- Blómuprýðari (blomsterdek.)																					1
Heilsøla - Heilsølufólk									12	7	7	5	2	2	2	5	2	8	7	13	4
- Heilsølufólk við sergrein																					4
Handilslærtingar tilsamans	0	0	0	0	0	0	0	0	29	21	17	18	22	13	17	18	12	21	31	47	23
Handil & skrivstova tilsamans	0	0	0	0	0	0	0	0	94	109	84	61	43	33	37	28	23	39	47	69	38
Lærlingatilgongdin tils. (handv., handil og skr.)	187	86	153	206	203	233	252	265	337	370	329	237	147	131	120	66	48	152	173	179	180
Skúlag. í Føroyum (handverk)	146	63	121	153	156	177	174	202	186	196	203	130	69	64	65	26	8	80	76	72	97
Skúlag. í Danmark (handverk)	41	23	32	53	47	56	78	63	57	65	42	46	35	34	18	12	17	33	50	38	45

Talva 4 Lærlingatilgongd til skrivstovu- og handilsútbúgvingarnar 1986 til 1998

Heimild: Føroya Læruráð (dagf. 04.05.99)

2.1.3 Aðrar og hægri útbúgvingar

2.1.3.1 Føroya Læraraskúli

2.1.3.1.1 Søgulig lýsing

Á Læraraskúlanum eru tvær útbúgvingar, **læraraútbúgvingin** og **pedagogútbúgvingin**. Læraraútbúgving hevur verið í Føroyum síðan 1870. Í høvuðsheitum hevur henda útbúgving megnað at útbúgva allar lærarar til okkara fólkháskúla. Nakrir lærarar hava kortini alla tíðina valt at taka útbúgving sína niðri í Danmark. Útbúgvingarnar í Føroyum og í Danmark eru javnsettar, men kortini við tí ískoyti, at lærari við donskum prógvi skal taka eykaprógv í føroyskum, sum í tímatáli svarar til felagslærugreinina føroyskt. Søguliga gongdin er væl lýst í bók Ludvig Petersen: Skole på Færøerne i 1000 år, og í grein eftir Paula Nielsen: Læraraskúlin, í 100 ára riti Føroya Lærarafelags.

2.1.3.1.2 Lógargrundarlagið

Lógargrundarlagið er:

L. nr. 52 af 14.02.1979 for Færøerne om læreruddannelsen, som sat i kraft ved B. nr. 71 af 01.03.1984

Ll. nr 69 frá 28.05.1980 um læraraútbúgving

K. nr. 26 frá 07.05.1991 um læraraútbúgving

K. nr. 13 frá 24.01.1990 um námsfrøðiliga útbúgving.

2.1.3.1.3 Tal av skúlum, stødd, staðseting o.a.

Læraraskúlin er í Havn og hevur høli saman við Venjingarskúlanum, sum er ein av kommunuskúlunum í Havnar kommunu.

2.1.3.1.4 Fortreytir fyri upptøku

Fortreytirnar fyri upptøku á læraraútbúgvingina eru: studentsprógv, hf-prógv ella prógv á líknandi stigi. Dentur verður eisini lagdur á lívsroyndir.

Fortreytirnar fyri upptøku á námsfrøðiligu útbúgvingini eru: at umsøkjarin, umframt at hava gingið 9 ár í skúla, hevur staðið hf-prógv, studentsprógv, hægri handilsskúlaprógv, hevur lærlingaútbúgving ella kann prógva samsvarandi kunnleika, og harumframt er tað ein fyrimunur, at umsøkjarin hevur starvast í dag-ella bústovni í minsta lagi ½ ár.

2.1.3.1.5 Næmingatal, yvirlit yvir umsøkjarar og útskrivaðar næmingar fyri árinum 1986, 1989, 1992, 1995 og 1998

	1986		1989		1992		1995		1998	
	ped.	lær	ped.	lær	ped.	lær	ped.	lær	ped.	lær
Útskrivað		24		23	24	18	24	24	20	13 ^b
Umsøkjjarar	72					65	160	69	167	100

Talva 5 Yvirlit yvir umsøkjjarar á Føroya Læraraskúla útvald ár 1986 til 1998

Heimild: Føroya Læraraskúli

Talið á umsøkjjarum er ikki longur til skjals okkurt árið, men umsøkjjararnir til læraraútbúgvingina hava ligið um tað sama, men hava tey verið eitt sindur fleiri á pedagogútbúgvingini.

2.1.3.1.6 Eftirmeting av undirvísingini

Innanhýsis eftirmeting av undirvísingini og virkseminum annars er alla tíðina á skúlanum, eitt sindur ymiskt frá einum lærara til annan. Hetta verður gjørt í sambandi við fakligu undirvísingina og eftir tey verkætlanararbeiði, eitt nú av tvørfakligum slag, sum gerast alsamt vanligari táttur í virkseminum á skúlanum. Meira formliga verður tað gjørt á lærarafundum, sum regluliga eru á skúlanum, og á skeiðum fyri lærarar skúlans, sum í høvuðsheitum hava ligið eftir nýggjgjár hesi seinastu árin.

Harumframt verður, tá ið høvi býðst, tosað við einstakar lesandi um gongdina í útbúgvingini, bæði fyri at fáa upplýsingar um, hvussu tey halda, at útbúgvingin gongur, men eisini fyri at nýta høvi at leiðbeina tey og gera teimum greitt, hvussu sambandið er millum endamál, lesiætlanir og innihald og háttalag í undirvísingini.

2.1.3.1.7 Eftirmeting av lærarum

Eftirmeting av lærarum er ikki formliga skipað, og tað sum er, verður gjørt í samrøðum, sum rektarin av og á hefur við lærararnar, sum undirvísa á skúlanum.

2.1.3.1.8 Eftirmeting av próvtøku

Vjðvíkjandi eftirmeting av próvtøku eru summir lærarar, sum hava eftirmeting saman við teimum lesandi eftir próvtøkurnar. Sum á øðrum skúlum gevur próvtøkuskipanin skúlamyndugleikunum møguleika at fáa upplýsingar um próvtøku frá próvdómarunum.

2.1.3.1.9 Fyrimunir/styrki við útbúgvingini

Viðvíkjandi fyrimunum við útbúgvingunum er fyrst av øllum at siga, at upp á seg eru fá lesandi á Læraraskúlanum, skulu vit bera okkum saman við útbúgvingarnar í londunum uttanum okkum. Tað gevur møguleika fyri at hava eitt sera tætt samband millum lærarar, lesandi og leiðslu, og hetta tætt samband gevur leiðbeiningarmøguleikar, sum onnur størri støð ikki hava. Tí kennir Læraraskúlin gongdina hjá tí einstaka lesandi. Verandi skipan hóska í høvuðsheitum væl til

hugsjónina um eindarlæraraútbúgving og eina pedagogútbúgving, sum skal síggja til alt økið, har pedagogar vanliga starvast.

2.1.3.1.10 Vansar/veikleikar við útbúgvingini

Støddin kann eisini vera ein vansi, tí fá lesandi á skúlanum merkir eisini, at lærararnir verða fáir, og at teir tí ikki fáa høvi til serfrøði, soleiðis sum lærarar á størri eindum hava líkindi til. Ein annar vansi við øllum menningarútbúgvingum, her eins væl og í øðrum londum, er trupulleikin at fáa tað til at renna saman millum hugsjónarlígu og fakligu fatanina. Tað er trupult at loysa henda spurning til lítar, men loysnin liggur í strembanini eftir at bota um útbúgvingarnar og hevur at gera við javnvágina millum skipan og opinleika og “effektivitet” og tíð at lata tilfarið sodna og at hugsa seg um. Tað stóððið, sum verður lagt útbúgvingarárinum, er grundvøllurin undir stöðugu yrkismenningini í starvi.

2.1.3.1.11 Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)

Føroya Læraskúli hevur sjálvandi fyrst av øllum samstarv við Venjingarskúlan og við teir skúlar og stovnar, sum vanliga taka ímóti lesandi í starvsvenjing. Starvsvenjing er eisini av og á í útlandum. Umframt hetta hevur Læraraskúlin nakað av samstarvi við Náttúruvísindadeildina á Fróðskaparsetrinum.

Uttanlands hevur Føroya Læraraskúli samband við tilsvarandi útbúgvingar í grannalondunum, og skúlin er við í samstarvi millum læraraútbúgvarar í Evropa gjøgnum felagsskapin ATTE, sum skipar fyri ráðstevnu um læraraútbúgvingar á hvørjum ári.

2.1.3.1.12 Samstarv við vinnulív

Einki beinleiðis samband er millum Føroya Læraraskúla og vinnulívið annað enn tað, at tey lesandi sjálvandi í høvuðsheitum hava vinnuroyndir, og at nøkur teirra hava nakað av arbeiði í ymiskari vinnu, meðan tey ganga á Føroya Læraraskúla. Harumframt verða vinna, vinnuvirki og vinnuviðurskifti ofta evni í fakliga arbeiðinum á Læraraskúlanum, og samfelagstráðurin er stöðugt inni í myndini í arbeiðinum á skúlanum.

2.1.3.1.13 Vegleiðing av næmingum (yrkis- og lestrarvegleiðing)

Eingin skipað yrkis- og lestrarvegleiðing er á skúlanum, men lærararnir í pedagogisku lærugreinunum hava á pedagogútbúgvingini nakað av tíð, sum er sett av til leiðbeining av teimum lesandi. Hetta, saman við tí tættu sambandi, sum til ber at hava við lesandi á staði við so fáum lesandi, hava lærarar skúlans hildið vera nóg mikið, men Ráð teirra lesandi heldur, at meira tíð átti at verið sett av til hetta endamál, og at tíð átti at verið ásett til leiðbeining.

2.1.3.1.14 Meting um vinnuligar möguleikar og hvar teir í hövuðsheitum eru (vinnugreinir)

Tey, ið verða liðug á námsfrøðiligu útbúgvingini, hava ongar trupulleikar at fáa arbeiði, tí tørvurin á pedagogum við útbúgving er alstóur.

Viðvíkjandi lærarum er støðan eitt sindur øðrvísi, tí í hövuðsheitum eru lærarar við prógvi í flest øllum størvum í fólkháskúlanum, men sum er hava so at siga allir lærarar, sum áhaldandi hava søkt starv, fingið arbeiði í fólkháskúlanum ella aðrastaðni, og soleiðis verður væntandi eisini í framtíðini við tí tilgongd av nýggjum lærarum, sum er í lötuni. Men um 10 ár fara nógvir lærarar frá á hvørjum ári, at trupult verður helst hjá Læraraskúlanum at fylgja við við einum flokki um árið.

2.1.3.1.15 Framhaldsmøguleikar

Framhaldsútbúgvingarmøguleikarnir eru nakað teir somu á báðum útbúgvingunum, og tað er umframt serlæraraútbúgving og útbúgving til at røkja ávísar uppgávur, eitt nú leiðbeining og skúlabókasøvn, kandidatprógv í pedagogikki og sálarfrøði og hjá fólkháskúlalærarum eisini í ávísam lærugreinum.

2.1.3.1.16 Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini?

Báðar útbúgvingarnar eru menningarútbúgvingar. Tað merkir, at samstundis sum tær hava eitt fakligt innihald, sum ikki er tað sama hjá hvørjum einstøkum lesandi, hava tær eisini sum endamál at menna tann einstaka lesandi til fjølbroyttu menniskjansligu uppgávuna sum lærari ella pedagogur. Tí hava rúmar ræsur og ráðarúm til royndir og til ymiskar undirvísingar- og arbeiðshættir avgerandi týðning fyri, at útbúgvingarnar eydnast. Endamálið er at útbúgva lærarar og pedagogar, ikki teknikarar ella instruktørar. Báðar útbúgvingarnar hava rímliga rúmligar lógir og kunngerðarkarmar um virksemd, so til ber at røkja tær eftir tíðarinnar tørv, men dagføring er altíð neyðug sum tíðin gongur, tí samfelagsmenningin stendur ikki í stað. Tí treingja hesir útbúgvingarkarmar eisini til aðra endurskoðan enn ta ið innanhýsis eftirmeting, sum alla tíðina er á Læraraskúlanum.

Uttan um okkum hava allar læraraútbúgvingarnar og flestu pedagogútbúgvingarnar háskúlastøði. Undantakið er Danmark, sum hevur eina siðvenju, sum setur "lærara- og pedagogfakligheitina" í hásetið og ikki hellir til "háskúlafakligheitina", tí hon einvíst kann koma at leggja dentin á fakliga førleikan og stundum kann koma at gloyma hin partin, sum er, at "professionin" hjá lærarum og pedagogum ikki er lærugreinafaklig, ella t.d. linjugreinarnar burturav, men eisini, og ikki minst, námsfrøðiligi førleikin. Sum dømi kann nevast, at í januar í ár varð Fosturskóli Íslands lagdur saman við Kennaraháskóla Íslands, og harvið hevur nú eisini pedagogútbúgvingin har fingið háskúlastøði við teimum möguleikum og krøvum, sum harvið fylgja, men enn er einki hent hjá okkum á hesum øki.

Aðrastaðni er “modellið” oftast ein pedagogiskur háskúli, og hetta kundi verið ein góður vegur at gingið hjá okkum.

2.1.3.1.17 Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd (ávegis inn í 21. öld)³

Tað er rímligt, at Føroya Læraraskúli fær háskúlastøði, og soleiðis sum hann nú er settur inn í skipanina av undirvísingarverkinum hjá okkum, skuldi hetta verið sjálvsagt. Tað er neyðugt, at lærarar á stovninum fáa granskingarmøguleikar, so útbúgvingarnar standa á haldgóðum heimligum støði, soleiðis sum veruleikin er í okkara samfelag, samstundis sum tær fáa beinleiðis samband við tað, sum hendir á granskingarøkinum uttan um okkum, og henda móguleika kunnu lærarar á Læraraskúlanum vinna førleika til í samstarvi við Fróðskaparsetur Føroya og teir stovnar í londunum uttan um okkum, sum Læraraskúlin longu hevur gott samstarv við. Tað hevði givið móguleikar til pedagogiskar framhaldsútbúgvingar í Føroyum, kandidatútbúgvingar og doktoragóðkenningar.

2.1.3.1.18 Annað

Umframt verandi útbúgvingar er rímligt, at stovnurin í framtíðini eisini tekur sær av pedagogisku útbúgvingini hjá øllum, sum starvast í undirvísingarverkinum og av eftirútbúgvingini hjá teimum, sum eru í starvi. Hetta hevði ment pedagogiska og fakliga umhvørvið og gjørt stovnin til tann pedagogiska og fakliga kraftdepilin, sum hann eigur at vera. Nevnt skal verða, at soleiðis er eisini nógvastaðni, har Læraraskúlin samstarvar við aðrar undirvísingarstovnar, eitt nú í Íslandi, í Svøríki og í Noregi. Summastaðni í Danmark hava læraraskúlarnir seinastu tíðina eisini tikið sær av tilíkari eftirútbúgving.

Til tess at menna almenna partin av virkseminum á Læraraskúlanum hevði tað verið ein móguleiki at lagt eina lista- og listahandverkaútbúgving á stovninum. Listin, listahandverkið og pedagogisku útbúgvingarnar kundu havt sera mennandi ávirkan hvør á aðra, og tær kundu skapað javnvág millum fakligu krøvini annars og menniskjaliga/kropsliga menningartørvin, sum lærarar og pedagogar altíð standa mitt í.

Soleiðis skipað fyri kundu vit her í Føroyum fingið góðar útbúgvingarmøguleikar og eitt kveikjandi útbúgvingarumhvørvi, men alt hetta krevur, at gjørt verður nakað við hølismstøðurnar. Bæði Læraraskúlin og Venjingarskúlin hava tronglig hølisviðurskipti, so at móguleikarnir til menning av virkseminum á báðum skúlunum, samsvarandi tíðarinnar móguleikum og krøvum, eru avmarkaðir. Tørvur er bæði á skúlastovum og á smærri stovum (klivum) til verkætlanararbeiði o.a.

Annað at nevna er, at eftir verandi skipan ber ikki til hjá lærarum, sum eru lidnir, at koma inn aftur á skúlan og taka t.d. eina linjulærugrein aftrat. Hetta hevur ikki

³ Sjóarmið hjá Føroya Læraraskúla

verið gjörligt, sjálfv um tað skuldi verið ein hentur móguleiki í eftirútbúgvingarhøpi. Pláss er næstan altíð á teimum einstøku holdunum og skuldi eisini verið mennandi hjá teimum læraralesandi at havt onkran virknan lærara í fólkhaskúlanum við á holdinum.

2.1.3.2 Sjóvinnuútbúgvingarnar í Føroyum.

2.1.3.2.1 Høvuðslýsing

2.1.3.2.1.1 Søgulig lýsing

Sí síðu 27 í bindi 1.

2.1.3.2.1.2 Lógargrundarlagið

Grundarlagið undir maskinmeistaraútbúgvingunum er lóg nr. 50 frá 28. apríl 1992 um maskinmeistaraútbúgving og aðrar maskin- og eltøkniútbúgvingar og kunngerðir, ið eru lýstar við støði í hesi lóg.

Grundarlagið undir navigatørútbúgvingunum er lóg nr. 65 frá 5. juni 1984 um sjómansútbúgving við seinri broytingum og kunngerðir, ið eru lýstar við støði í hesi lóg.

Harumframt er skúlamyndugleikunum álagt at skipa so fyri, at útbúgvingarnar lúka altjóða minstukrøv, sum eru ásett í STCW-sáttmálanum. Meira um hetta seinri. Kortini eru eingi altjóða krøv til lægru sjóvinnuútbúgvingarnar, t.e. til motorpassaraskeið og dugnaskaparskeið í sigling og motorpassing.

2.1.3.2.1.3 Tal av skúlum, stødd, staðseting o.a.

Sjómansskúlarnir eru tveir í tali, Føroya Sjómansskúli í Havn og Klaksvíkar Sjómansskúli í Klaksvík. Maskinmeistaraskúlin er í Havn.

2.1.3.2.2 Næmingagrundarlag.

2.1.3.2.2.1 Fortreytir fyri upptøku

Fyri upptøku til heimaskipara, sum er fyrsti partur av skipsføraraútbúgvingini, krevst, at viðkomandi hevur ástøðiligan kunnleika, sum svarar til víðkaða fráfaringarroynd fólkkaskúlans í hesum lærugreinum:

føroyskum, donskum, enskum, rokning/støddfrøði og alis/evnafrøði

Hartil krevst, at viðkomandi hevur siglingartíð í 36 mánaðir sum dekkari ella í 12 mánaðir sum stýrimansnæmingur (aspirantur). Tosað hevur verið um at stytta siglingartíðina sum dekkari niður 24 mánaðir.

Fyri upptøku til maskinist, sum er fyrsti partur av maskinmeistaraútbúgvingini, krevst, at viðkomandi hevur ástøðiligan kunnleika, sum svarar til víðkaðu fráfaringarroynd fólkkaskúlans í hesum lærugreinum:

føroyskum, enskum, rokning/støddfrøði og alis/evnafrøði

Hartil krevst, at viðkomandi hevur eina tøkniliga útbúgving ella eitt skeið á maskintøkniligum verkstaðarskúla, sum varir í minsta lagi 12 mánaðir. Skeið skulu góðkennast av skúlamyndugleikanum.

Á talvunum niðanfyri er virkseimið hjá skúlunum lýst við útvaldum árgangum. Felags fyri allar talvurnar er, at ikki ber til at draga talið undir teiginum *prógv* frá talinum undir teiginum *upptøka* fyri eina ávísa útbúgving eitt árið og á henda hátt at fáa eina ábending um fráfallið. Teir næmingar, ið vera upptiknir eitt árið, nýtast ikki at vera teir somu, ið fáa prógv sama ár.

	1986		1989		1992		1995		1998	
	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv
Maskinistar	32	29	29	25	41	25	36	36	25	33*
Maskinmeistarar	31	20		43		15		19		24*
V. Maskin-meistarar				15						
Motorpassarar					20	15				

Talva 6 Inn- og útskrivaðir næmingar á Maskinmeistaraskúlanum útvald ár (1986 til 1998).

Heimild: Maskinmeistaraskúlin

Viðm.: * Mett tøl. Tølini fyri 1986 vísa gomlu maskinist- og maskinmeistaraútbúgvingina, sum vardi í ávikavist ½ ár og

1 ½ ár. Síðst í áttatiárinum skifti *viðkaða maskinmeistaraútbúgvingin* navn til *maskinmeistaraútbúgvingin*, samstundis sum hon bleiv long frá 2 til 3 ár. Tey, ið halda fram til maskinmeistara eftir lokna maskinistútbúgving, søkja ikki um upptøku av nýggjum. Tí eru teigarnir upptøka/maskinmeistarar blankir fyri øll áriní uttan 1986.

	1986		1989		1992		1995		1998	
	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv
Heimaskiparar	60	27	59	19	36	15	38	48	38	17*
Skiparar	60	17	59	4	36		46	48	32	14*
Skipsførarar	40	40	17	14	56	13	35	59	29	14*

Talva 7 Inn- og útskrivaðir næmingar á Føroya Sjómannsskúla útvald ár (1986 til 1998)

Heimild: Føroya Sjómannsskúli (upptøka) og Undirvísingar- og Mentamálastýrið (prógv)

Viðm.: * Fyrra hálvár. Vegna arbeiðsloysi og møguleikar í innfærdu modulskipanini var tilgongdin alsamt vaksandi

fyrri helming av nítiárunum.

	1986		1989		1992		1995		1998	
	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv	Upp-tøka	Prógv
Heimaskiparar	36	26	34	7	14		16		13	
Skiparar	20	13	6	5	16	14	22	16	10	6*
Kokkar	20	13	20	10	24	19	22	19	22	8*
Sjóvinnuskúlin	0		0		44		23		6	
Dugnarskap, sigling	14		12						10	

Talva 8 Inn- og útskrifaðir næmingar á Klaksvíkar Sjómannsskúla útvald ár (1986 til 1998).

Heimild: Klaksvíkar Sjómannsskúli (upptøka) og Undirvísingar- og Mentamálastýrið (prógv)

Viðm.: * Mett tøl. Tølini fyri Klaksvíkar Sjómannsskúla eru heldur misvísandi. Skúlin tekur upp til heimaskipara og skipara triðja hvørt hálvár, soleiðis at næmingar, ið hava lokið heimaskiparaútbúgving fáa høvi at halda fram til skipara á skúlanum. Hóast eingi prógv eru latin fyri árgangirnar 1992, 1995 og 1998, so hava prógv verið latin millumliggjandi ár.

2.1.3.2.3 Undirvísing og eftirmeting

2.1.3.2.3.1 Eftirmeting av undirvísingini

Skúlamyndugleikin ger í dag onga eftirmeting av undirvísingini ella av lærarum. Uppgávunevndir, sum gera skrivligar próvtøkuuppgávur, biðja javnan um próvtalsgevingina fyri eitt uppgávusett, áðrenn farið verður undir at gera næsta uppgávusett. Ein ávís eftirmeting liggur í hesum, sum bólkarnir hvør í sínum lagi kunnu gera. Kortini eru ongar reglur ella mannagongdir fyri eftirmeting av próvtøku.

2.1.3.2.3.2 Eftirmeting av lærarum

Í sambandi við at skúlarnir eru farnir undir dygdarmenning, kann roknast við, at eftirmetingin av undirvísingini og lærarum verður meira skipað í framtíðini. Skúlarnir eiga í einari dygdarmenningarhandbók at hava mannagongdir fyri eftirmeting av undirvísing og lærarum. Fyri at lúka altjóða krøv skulu sjóvinnuskúlarnir hava slíkar dygdarmenningarskipanir.

2.1.3.2.3.3 Eftirmeting av próvtøku

Ynskiligt hevði eisini verið, um uppgávugerð og próvtøkur o.a. vórðu eftirmett sambært mannagongdum í eini dygdarmenningarhandbók hjá Undirvísingar- og Mentamálastýrinum.

2.1.3.2.3.4 Fyrirmunir/styrki við útbúgvingini

Størsti fyrirmunur við sjóvinnuútbúgvingunum er, at næmingarnir, eftir lokna útbúgving, hava vinnuførleika, ið er viðurkendur um allan heim, tí at útbúgvingarnar eru grundaðar á altjóða minstukrøv.

Heimaskipara-, skipara- og skipsføraraútbúgvingarnar eru samanhangandi soleiðis at skilja, at upptøka til skipara krevur heimaskiparaprógv, og upptøka til skipsførara krevur skiparaprógv. Hesar útbúgvingar vórðu í 1993 skipaðar í eina modulskipan. Modulskipanin loyvir avriksflutningi (merit) frá øðrum útbúgvingum, og nógvir heimaskiparar og skiparar við eldri útbúgvingum hava nýtt hetta høvið at fáa eftirútbúgving til skipsførara. Einkí er at ivast í, at heimaskiparar og skiparar finga einki góðskrivað í skipsføraraútbúgvingini. Tað er mín sannføring, at modulskipanin hevur eggjað nógvum til eftirútbúgving, tá arbeiðsloysið var í hæddini. Hagtølini tala fyri seg.

2.1.3.2.3.5 Vansar/veikleikar við útbúgvingini

Ein veikleiki við sjóvinnuútbúgvingunum er, at innihaldið í grundlærugreinunum støddfrøði, alisfrøði o.ø. ikki er tað sama sum í øðrum útbúgvingum. Við øðrum orðum eru rammurnar um grundlærugreinirnar øðrvísi. Hetta er helst tí, at sjóvinnuútbúgvingarnar í Danmark eru undir Industriministeriet, meðan restin av útbúgvingunum er undir Undervisningsministeriet. Tá ið sjóvinnuútbúgvingarnar í Føroyum hava havt eitt tætt tilknýti til maritimu útbúgvingarnar í Danmark, er hesin munur eisini arvaður inn í føroyska skúlaverkið. Tí kann vera torført at geva avriksflutning og hjá næmingum við sjóvinnuútbúgvingum at fáa loyvi til framhaldandi lestur á hægri lærustovnum.

2.1.3.2.4 Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar

2.1.3.2.4.1 Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)

Maskinmeistaraskúlin og Tekniski skúli í Klaksvík samstarva um motorpassaraútbúgvingina í Klaksvík. Føroya Sjómansskúli og Klaksvíkar Sjómansskúli samstarva soleiðis, at næmingarnir í Havn fara ein dag til Klaksvíkar á trygdarskeið, og næmingarnir í Klaksvík fara umleið eina viku til Havnar á radar- og arpasimulatorskeið. Harumframt samstarva báðir sjómansskúlarnir við Brandsskúlan við Áir, har teir í umleið eina viku fáa brand- og brandleiðaraskeið.

Føroya Sjómansskúli og Maskinmeistaraskúlin samstarva við Tekniska skúla í Havn og í Klaksvík í tí so nevnda Oljuútbúgvingarsamtakinum. Gott samstarv er millum Oljuútbúgvingarsamtakið og Stavanger Maritime Skole. Bæði Maskinmeistaraskúlin og Føroya Sjómansskúli hava eitt óformligt samstarv við ávikavist maskinmeistaraskúlar og navigatiónsskúlar í Danmark. Hartil stendur skúlunum í boði at vera við í arbeiðsbólkum, sum hava til uppgávu at menna ymsar lærugreinar í donsku útbúgvingunum.

2.1.3.2.4.2 Samstarv við vinnulívið

Eitt útbúgvingarráð er fyri Maskinmeistaraskúlan, har vinnan er umboðað. Tíve hefur ráðið ikki verið serliga virkið. Líknandi ráð er ikki fyri navigatørútbúgvingarnar. Vinnan hefur ikki verið serliga virkin og hefur sum heild blandað seg lítið uppí sjóvinnuútbúgvingarnar. Kanska er tað tí, at tann danski lesturin, sum útbúgvingarnar í Føroyum hava fylgt, verður hildin at vera hóskandi ella tí at vinnufeløgini ikki hava nóg nógv orku til at blanda seg uppí.

2.1.3.2.4.3 Vegleiðing av næmingum (yrkis- og lestrarvegleiðing)

Lestrarvegleiðing verður framd á skúlanum og í serligum føri av Undirvísingarskúla Mentamálastýrinum. Lestrarvegleiðing er ikki skipað, men vón er fyri, at so verður táknað, tá dygdarmenningin fer at virka. Ábending um starvsmøguleikar fáa nýútbúgvingar navigatørar og maskinmeistarar ofta frá reiðarum og øðrum vinnufeløgum vinnutøkuhandanina. Annars er eingin skipað yrkisvegleiðing.

Í Danmark verður sagt, at umleið 2/3 av maskinmeistarunum starvast á landi og 1/3 á sjónum. Í Føroyum er lutfallið helst øvugt, 2/3 á sjónum og 1/3 á landi. Stórt trýti er á maskinmeistarum bæði í fiskiskipa- og farmaskipaflotanum, og á altjóða marknaðinum verður tørvurin alsamt vaksandi í framtíðini.

Meginparturin av føroysku skipsfóru hefur vanliga havt hýru í danska handilsflotanum. Myndin er broytt seinastu árin. Alsamt fleiri fáa hýru við veitinga- og atstøðuskipum, sum eru skrásett ymsa staðni um alla heimir. Heimaskiparar og skiparar hava fyri tað mesta havt hýru við føroyskum, grønlenskum, norskum, danskum og kanadiskum fiskiskipum. Seinri havt skiparar fingið hýru í coastaraflotanum (minni farmaskip) og við atstøðuskipum og veitingaskipum. Á altjóða marknaðinum gerst tørvurin eisini alsamt størri.

Maskinmeistarar og navigatørar útbúgva seg ofta víðari innan verkfrøði og annar aðrar hægri útbúgvingar. Í nógvum londum eru hesar útbúgvingar undir hægri lærustovnum og tí ein partur av eini universitetsútbúgving.

2.1.3.2.5 Framtíðarmynd

2.1.3.2.5.1 Eru ábotur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini?

Sjóvinnuútbúgvingarnar lúka altjóða minstukrøv, sum vera ásett av IMO, International Maritime Organization, ein altjóða felagsskapur undir ST. Krøvini til farmaskip eru lýst í STCW-konventiónini, sum á fyrsta sinni varð samtykt í 1978 og seinri broytt munandi í 1995. Broytingarnar føra við sær, at møguleiki er fyri at útbúgva sama fólk til tænarar bæði í maskinrúminum og á brúnni. Hetta hefur verið nærum ógjørligt fyrr. Tí kann roknað við, at ein fjóltáttari arbeiðsmegi fer at starvast umborð á framtíðar farmaskipum.

Ein onnur konventión, STCW-F, varð eisini viðtikin í 1995. Henda konventión ásetur minstukrøv til fiskiskip, og krøvini í henni eru ikki eins strong og í STCW-konventiónini. Í nógvum førum verður í hesari konventión víst á krøvini í STCW-konventiónini.

Í Føroyum hevur støðið verið lagt eftir STCW-konventiónini. Á henda hátt hevur verið tryggjað, at navigatørar og maskinmeistarar kunnu skifta millum fiskiskip og farmaskip eftir tørvi. Hetta vísti seg at vera sera hent fyrst í nítíárunum, tá arbeiðsloysið í fiskivinnuni var í hæddini. Nógvir føroyingar finga hýru í farmaskipaflotanum, tí útbúgvingin kundu brúkast her eisini.

Tað er ikki neyðugt at broyta útbúgvingarnar munandi fyri at lúka altjóða minstukrøv. Nakrar smávegis tillagingar verða kanska neyðugar, her verður serliga hugsað um at dagføra innihaldið í onkrari lærugrein. Men tað verður neyðugt at innføra dygdarmenning á skúlunum og eisini hjá myndugleikum, sum hava útbúgvingarnar um hendi.

2.1.3.2.5.2 Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd (ávegis inn í 21. öld)

Ein avtala við Søfartsstyrelsen um at javnseta føroyskar og danskar útbúgvingar verður helst undirskrivað í næstum. Við avtaluni fær Søfartsstyrelsen heimild til, saman við Undirvísingar- og Mentamálastýrinum, at halda *extern audit* á skúlunum. Søfartsstyrelsen er tann myndugleikin sum vegna Danmark skal kunngerá fyri IMO, at útbúgvingar lúka altjóða krøv. Føroysk úttanríkismál eru sum kunnugt umsitin av danskum myndugleikum, og tí skal Søfartsstyrelsen eisini kunngerá fyri IMO, hvussu føroysku útbúgvingarnar eru skipaðar. Í eini frágreiðing, sum Søfartsstyrelsen sendi til IMO í juli í ár, verður boðað frá, at dansku og føroysku útbúgvingarnar lúka altjóða minstukrøv.

Tað er altíð sunt við einum kjaki um, hvussu útbúgvingarnar eiga at verða skipaðar í framtíðini. Tveir bólkur við umboðan frá vinnuni eru settir til hetta endamál. Bólkarnir eru ikki farnir til verka enn, tí bíðað verður eftir loyvi frá javnstøðunevndini til at manna bólkarnar við ójovnum kynsbýti.

Ein orðing um endamálið við útbúgvingunum eigur at verða evnað til, og kanska fara bólkarnir at viðgera hetta, samstundis sum hugt verður eftir, hvussu útbúgvingarnar í framtíðini best verða lagaðar til føroysk viðurskipti.

2.1.3.3 Sjúkrasystraskúli Føroya

2.1.3.3.1 Høvuðslýsing

2.1.3.3.1.1 Søgulig lýsing

Sí síðu 27 í bindi 1.

2.1.3.3.1.2 Lógargrundarlagið

B. nr. 653 af 17. juli 1992 om Bekendtgørelse for Færøerne om sygeplejerskeuddannelsen.

Skúlin er góðkendur av danska heilsustýrinum (Sundhedsstyrelsen). Skúlaeigarin (Almanna- og Heilsustýrið) hevur ábyrgdina av virkseminum á Sjúkrasystraskúlanum. Leiðslan á skúlanum er ein kvalifiserað sjúkrasystir, sum hevur ábyrgdina av samskipan av ástøðiligu og klinisku útbúgvingini í samlaðu útbúgvingarætlanini og at útbúgvingin fer fram eftir ásetingunum í útbúgvingarætlanini og við fyriliti fyri autorisatión. Undirvísingarætlan skúlans er góðkend av Undirvísingarmálaráðnum (Undervisningsministeriet).

2.1.3.3.1.3 Tal av skúlum, stodd, staðseting o.a.

Ein skúli. Uml. 80 lesandi. 7 fastir lærarar, sum eru sjúkrasystrar við neyðugari víðari útbúgving, umframt fyristøðukvinnan fyri skúlan. Harumframt eru fleiri tímalærarar knýttir at útbúgvingini, serliga lækna, samfelagsfrøðingar og sjúkrasystrar frá klinikkin. Býtið í løn millum fastar lærarar og tímalærarar er uml. 2. mill. kr. til fastar lærarar og 300.000 til tímalærarar.

Skúlin liggur í dag á økinum hjá Landssjúkrahúsinum. Tey lesandi skulu í praktikktíðini starvast á ymsum deildum á Landssjúkrahúsinum ella á Klaksvíkar og Suðuroyar sjúkrahúsi. Harumframt skulu praktikantar starvast hjá heimarøktini, heilsusjúkrasystrunum og hvíldar- og umlættingarheimum.

Í lestrartíðini fáa sjúkrasystralesandi løn, sum verður útgoldin soleiðis:

Í forskúlaskeiðinum verður eingin løn givin lesandi. Tær hava rætt til uppihald og tænaðstøðu. Lønin er (roknað av pensiónsgevandi grundløn):

- 1.-12. mánað 61,0 %
- -24. mánað 71,5 %
- 25. og fylgjandi mánaðir 75 % av byrjanarlønini fyri sjúkrasystrar á lægsta stigi. Lesandi fáa útgoldið “Serliga ikki pensiónsgevandi viðbót”.

2.1.3.3.1.4 Bygnaður (á staðnum og í landshöpi)

Sundhedsstyrelsen hefur ábygdina av, at tað fakliga innihaldið í útbúgvingini lýkur tey krøv, sum sett verða til sjúkrasystraútbúgvingina og at sjúkrasystrar eftir loka útbúgving eru skikkaðar til ta neyðugu autorisatiónina, sum er neyðug fyri at kunna arbeiða sum sjúkrasystir.

Undervisningsministeriet hefur ábygdina av rammum og lógum, sum skúlin virkar eftir. Landssjúkrahússtjórin hefur ábygdina av teimum figgjarligu viðurskiftunum.

Skúlin verður stjórnaður av rektaranum og einum skúlaráð, sum Almanna- og Heilsustýrið setur í eitt fyra ára tíðarskeið. Í skúlaráðnum sita aðalstjórin, sum er formaður, fyristøðukvinnan fyri sjúkrasystraskúlan, umboð fyri lesandi, lærarar, sjúkrahúsverkið, Undirvísingar- og Mentamálastýrið, leiðarin fyri heimarøktina og fagfelagsformaðurin fyri sjúkrahjálpararnar.

Skúlaleiðslan ger undirvísingarætlanina, sum verður góðkend av Sundhedsstyrelsen og síðani av skúlaráðnum.

2.1.3.3.2 Næmingagrundarlag

2.1.3.3.2.1 Fortreytir fyri upptøku

Students-, HF-, HH-, HT-prógv ella líknandi
og annaðhvørt

- 8 mðr. arbeiðsroyndir
og/ella
- uttanlandsferðir og –uppihald
- háskúlauppihald ella tilíkt
- aðrar ikki gjøgnumfærðar útbúgvingar
- skeið í viðkaðari fyrstuhjálpi, áðrenn 1. útbúgvingarpartur er liðugur.

2.1.3.3.2.2 Næmingatal, yvirlit yvir umsøjarar og útskrivaðar næmingar fyri árin 1986, 1989, 1995 og 1998

Umleið 80 umsøjarar árliga, og uml. 20 verða tikin inn árliga. Í lötuni eru uml. 80 lesandi á skúlanum (4 flokkar á uml. 20 næmingar).

Ár	Um-Søkjarar	Nýggj lesandi	Útskrivaðir Næmingar	Tal tá flokkurin byrjaði, 4 ár frammanundan
1986		20	14	
1987		24	17	
1988		24	18	
1989		29	11	
1990		0	17	20
1991		39	11	24
1992		20	29	24
1993		0 ¹	15	29
1994		20	0	0
1995		22	31	39
1996	73	22	20	20
1997	63	22	eingin flokkur ²	0
1998	75	20	16	20

Talva 9 Umsøkjarar, inn- og útskrivaðir næmingar frá 1986 til 1998

Heimild: Sjúkrasystraskúli Føroya

Viðm.: ¹eigin flokkur, spardur burtur. ²spardur burtur í 1993

2.1.3.3.3 Undirvísing og eftirmeting (Hvussu er eftirmetingin skipað)

2.1.3.3.3.1 Eftirmeting av undirvísingini

Er ikki formliga skipað, men verður javnan eftirmett av lesandi, lærarum og klíniskum vegleiðarum. Tann danska eftirmetingarmiðstøðin undir Forskningsministeriet hevur fyri kortum eftirmett sjúkrasystraútbúgvingina í Danmark, men Sjúkrasystraskúlin í Føroyum var ikki við í hesi eftirmeting. Sjúkrasystraskúlin metir tó, at tey út frá frágreiðingini, sum varð skrivað, kunnu lesa, at tey ikki standa aftan fyri útbúgvingina í Danmark.

2.1.3.3.3.2 Eftirmeting av lærarum

Er ikki formliga skipað, men verður eftirmett leypanði av lærarunum sjálvum og teimum lesandi. Lærarar nema sær við jøvnum millumbili endurútbúgving og ferðast uttanlands og meta seg sjálvar at verða fult á hædd við aðrar sjúkrasystralærarar í hinum Norðanlondum.

2.1.3.3.3 Eftirmeting av próvtøku

Knýtt at danska sensorkorpsinum. Lesandi eftirmeta javnan, bæði skrivliga og munnliga.

2.1.3.3.4 Fyrimunir/styrki við útbúgvingini

At útbúgvingin er í Føroyum, høgt støði, kann nýtast í altjóða høpi, høgan status.

2.1.3.3.5 Vansar/veikleikar við útbúgvingini

Skúlin er avbyrgdur, manglandi lestrarumhvørvi, partur av Almanna- og Heilsustýrinum og ikki Undirvísingar- og Mentamálastýrinum. Vansi at skúlin ikki kann bjóða neyðturvilig endurútbúgvingarskeið, t.d. til praktikkvegleiðarar, sum í dag er 3 dagar umframt nakrar fundir, meðan tað í Danmark er 7 vikur undirvísing. Torført at dagføra lærarar.

2.1.3.3.4 Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar

2.1.3.3.4.1 Samstarv við aðrar skúlar (bæði innan- og uttanlands)

Samstarva við Føroya Studentaskúla um lestrarvegleiðing. Samstarva við Nordplus og aðrar skúlar í Danmark. Fakliga og fyrisitingarliga, senda praktikantar til Danmarkar og til onnur lond og taka ímóti lesandi úr Norðanlondum.

2.1.3.3.4.2 Samstarv við vinnulív

Sum so einki samstarv við vinnulívið.

2.1.3.3.4.3 Vegleiðing av næmingum (yrkis- og lestrarvegleiðing)

Eingin skipað vegleiðing, men hava tó samstarvað við Føroya Studentaskúla. Óskipað lestravegleiðing verður tó javnan givin í undirvísingartíðini av lærarum til lesandi.

2.1.3.3.4.4 Meting um vinnuligu møguleikar og hvat teir í høvuðsheitum eru (vinnugreinir)

Trot á sjúkrasystrum, og tí góðir vinnumøguleikar. Fjeltáttaðir vinnumøguleikar, bæði innan sjúkrahúsverkið, heimarøktina og uttanlands.

2.1.3.3.4.5 Framhaldsmøguleikar

Góðir møguleikar fyri víðari útbúgving. Diplom frá Danmarks Sygeplejerskehøjskole. Kandidatsprøgv (cand.cur.) frá Århus Universitet. BA í Stóra Bretlandi. Harumframt serútbúgvingarmøguleikar sum narkosu-, heilsu-, operatións-, psykiatri- og intensivsjúkrasystir, umframt heilsusystir, lærari og leiðari.

2.1.3.3.5 Framtíðarmynd (scenario)

2.1.3.3.5.1 Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingini kann lúka framtíðarkrøvini?

Sjúkrasystraútbúgvingin er í støðugari broyting. Hetta er neyðugt, tí samfelagið broytist og ymisk krøv verða sett til sjúkrasystrastarvið. Sjúkrasystraútbúgvingin er fult á hædd við somu útbúgvingar í Danmark og hinum Norðanlondum. Tó eru nakrar tillagingar neyðugar í sambandi við eftirútbúgvingar av sjúkrasystrum, sum kunnu verða betri. Skeiðvirksemið gevur sum nú er ikki førleika til sjúkrasystrar og lærarar. Serliga átrokandi er tað, at skipað verður fyri skeiði fyri praktikkleiðarum á klinisku deildunum, soleiðis at givið verður eitt 7 vikur skeið til hesar.

2.1.3.3.5.2 Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd (ávegis inn í 21. öld)

Sjúkrasystraútbúgvingin fylgir við gongdini í Danmark. Hetta er alneyðugt, fyri at sjúkrasystrar eftir lokna útbúgving eru skikkaðar til autorisatiónina, sum Sundhedsstyrelsen gevur. Autorisatiónin er alneyðug, og tí er tað sera umráðandi, at Sjúkrasystraskúlanum verður givin tann møguleiki í framtíðin altíð at kunna fylgja við gongdini í Danmark. Tann danska autorisatiónin er týðningarmikil, eisini tá hugsað verður um, at hon er kend víða um í heiminum og ger tað møguligt hjá sjúkrasystrum at starvast úti um heim og lýkur altjóða krøv.

Í sambandi við fullveldisætlan er tað alneyðugt, at hugsað verður um at bera soleiðis í bandi, at samstarvið við Sundhedsstyrelsen og Undervisningsministeriet heldur fram, soleiðis at sjúkrasystrar eftir lokna útbúgving eru skikkaðar til ta dansku autorisatiónina.

Nýggj almanna- og heilsuútbúgving verður væntandi sett á stovn í Føroyum, áðrenn langt um líður. Talan er um útbúgvingar á miðnámsstigi, sum skulu koma í staðin fyri heimahjálara, sjúkrahjálpara, røktara, røktarheimstøðing og ítrivsvegleiðara. Í álitinum, sum nevnd hevur gjørt í sambandi við lógararbeiðið til hesar útbúgvingar, stendur at lesa á síðu 21, undir yvirskriftini Skúlaskipanin, Skúla- og leiðsluviðurskifti: "*Nevndin er samd um, at best er at samskipa almanna- og heilsuútbúgvingarnar við sjúkrasystraútbúgvingina í tann mun, tað ber til. Mælt verður tó ikki til at leggja skúlarnar saman, men at samskipanin skal fata um felags fyrisiting við sama skúlastjóra, felags lærarum, undirvísingarhøllum og fasilitetum. Eisini verður mælt til at seta ein varaskúlastjóra. Hesin skal í høvuðsheitum taka sær av almanna- og heilsuútbúgvingunum á miðnámsstigi og annars virka sum varaskúlastjóri fyri báðar skúlarnar. Henda skipanin er á Bornholm, og sigst hon at virka væl*".

Tað er neyðugt at hava fyrilit fyri, at almanna- og heilsuútbúgvingarnar eru á miðnámstigi, meðan sjúkrasystraútbúgvingin er at rokna sum millumlong framhaldsútbúgving.

2.1.3.4 Húsarhaldsskúli Føroya

2.1.3.4.1 Høvuðslýsing

2.1.3.4.1.1 Søgulig lýsing

Húsarhaldsskúli Føroya er í Klaksvík. Skúlin byrjaði í 1974 við einum royndarskeiði, ið Føroya landsstýri gav loyvi til, og undirtøkan hevur verið so góð, at hildið hevur verið fram við hesari undirvísing síðani. Tað var Klaksvíkar Húsmøðrafelag, ið tók stig til húsarhaldsskúlan, og skúlin heldur eisini til húsunum hjá Klaksvíkar Húsmøðrafelag.

Á sumri 1977 varð Húsarhaldsskúli Føroya góðkendur av Føroya landsstýri, Føroya lögtingi og Klaksvíkar býráð.

Skúlin verður figgjaður soleiðis:

landskassastuðul, sum í ár er 1.100.000 kr., harav næmingastudningur, ið verður goldin til skúlan, 100.000 kr. Næmingagjald er í lètuni 1200 kr um mánaðin .

2.1.3.4.1.2 Lógargrundarlagið

Eftir § 4 í Løgtingslóg nr. 58 frá 2. okt. 1978 um skúlafyrising verður fyrisingin av málum viðvíkjandi Húsarhaldsskúla Føroya á sumri 1980 lögð til Landsskúlafyrisingina at hava um hendi.

Løgtingslóg nr. 47 frá 9. mai 1976 um stuðul til húsarhaldsskúlar.

Lógin ásetur, hvussu nógv verður latið í stuðli til ymsu útreiðsluøkini, bygningar, innbúgv, lön hjá skúlaleiðara og aðrar rakstraútreiðslur sum læraralønir, ljós, hita og umvælingar og hvat virksemi stuðul verður latin til, samstundis sum ásett verður, hvat virksemi skúlans skal fata um fyri at stuðul verður latin: *"húsarhaldsskúlar, sum geva kvinnum og monnum kunnleika til húsarhald og matgerð, eins og skúlin annars kann leggja dent á einstaka lærugrein á hesum økinum og í samfelagshúsarhaldinum, t.d. røkt av børnum, gomlum og sjúkum, uttan tó at vera próvskúli."*

Eftir § 1, stk. skal stovnsetingin av einum húsarhaldsskúla góðkennast av landsstýrinum, figgjarnevndini og avvarðandi kommunum, og góðkenningin kann verða knýtt at einum einstaklingi ella einum felag. Henda góðkenning varð framd á sumri 1977, og tá kunnu vit rokna Húsarhaldsskúla Føroya fullgildugan eftir hesi lóg

Løgtingslóg nr. 66 frá 13. mai 1992 um húsarhaldsskúlar

Nýggja lógin, sum tekur fleiri viðurskipti við, er nærri útgreinað og staðfestir ábyrgd og avgerðir, fatar um hesi øki: endamál og góðkenning, góðkenning og eftirlit, leiðslu skúlans, uppgávur og ábyrgd hjá nevndini, fyristøðufólk og lærarar,

stuðul og studningur, næmingastudningur, eftirútbúgving, royndarvirksemi og gildisreglur.

Størstu broytingarnar eru í bygnaðarviðurskiftunum viðvíkjandi uppgávum og ábyrgd hjá eini 5- manna nevnd, sum hevur fyrisitingarlaga og figgjarliga eftirlitið við skúlanum, og at skúlin skal vera sjálvsognarstovnur við viðtøkum, sum Landsskúlaráðið hevur góðkent.

Kunngerð nr. 80 frá 01. 08. 1991 um veiting av næmingastudningi til Húsarhaldsskúla Føroya

Viðtøkur fyri Sjálvsognarstovnin Húsarhaldsskúla Føroya frá 25. 06. 1993

Viðtøkur hava verið galdandi fyri skúlan frá 6. jan. 1978. Eftir hesum viðtøkum verður skúlin stjórnaður av eini 3 manna nevnd, har nevnd Klaksvíkar Húsmøðrafelag valdi allar limirnar. Annars er meginparturin av innihaldinum í viðtøkunum frá 1978 tikin við í nýggju viðtøkunum í 1993.

Umframt lóg og viðtøkur hevur skúlin lesiætlan at fremja sítt verksemi eftir. Lesiætlan hevur verið øll árini, men er broytt við millumbilum. Galdandi lesiætlan er seinast broytt í nov. 1996

2.1.3.4.1.3 Tal av skúlum, stodd, staðseting o. a.

Ein skúli, Húsarhaldsskúli Føroya í Klaksvík, sum kann taka ímóti 20 næmingum hvørt skeiðið.

2.1.3.4.2 Bygnaður (á staðnum og í landshøpi)

Undirvísingarlaga

Undirvísingin á skúlanum hevur verið skipað í tvey árlig skeið, har hvørt skeiðið hevur vart í fimm mánaðir. Eisini hevur skúlin havt styttri skeið inn í millum. Í 1996 verður henda skipan broytt, soleiðis at eitt 7 mánaða skeið er árliga og fleiri styttri skeið, sum eru ymiss í vavi og venda sær til ymsar aldursbólkar. Tey stuttu skeiðini í fjør vóru: klænkiskeið feb. – juni, kostur til ítróttarfólk, tilvirkan av føroyska búnanum feb. - mars og skinn og leðurseyming, vikuskiftisskeið.

Lærugreinapartur 1

Føðslulæra	Kostsamanseting og dygd	Vørukunnleiki
Matvørureinsemi	Matgerð	
Valgreinir, matsiðir í Føroyum fyrr og nú og grønur matur		

Lærugreinapartur 2

Íbúðarlæra	Lit-, ljós- og tilfarslæra	Reingerð og viðlíkahald
Vask, klæðnavask	Reinsing	Arbeiðsgongdir
Valgreinir, læra at handfara ymisk handverksamboð og at gera smærri viðlíkahaldsarbeiði í húsinum		

Lærugreinapartur 3

Familjukunnleiki	Samfelagslæra	Heilsulæra
Líkamsrørsla	Brúkaralæra	Fíggjarlæra
Umhvørvislæra		

Annað: brandskeið og skeið í fyrstuhjálpi

Valgreinir, seta upp leik

- um lívið hjá eini vanligari familju,
- um trupulleikar, ið standast av at verða happaður
- um keyp og reklamu

Lærugreinapartur 4

Seyming Endurnýtsla Brodering Binding

Annað: tólvta, bregða, virka, skinn- og leðurarbeiði, kvilta, knýta og patchwork

Valgrein: silkimáling

Ábyrgdarbýtið

Landsstýrið, nú Undirvísingar- og Mentamálastýrið

- góðkennir at ein húsarhaldskúli verður settur á stovn
- skal góðkenna undirvísingarætlanirnar fyri tey vanligu skeiðini
- ásetur reglur um upptøkukrøv og fráfaringarroyndir fyri onnur útbúgvingarskeið, sum skúlin stílar fyri
- setur fyristøðufólk og føstu lærararnar eftir tilmæli frá nevndini

5- manna nevndin

- fyrisitingarlaga og fíggjarliga eftirlitið við skúlanum

Fyrstøðufólkið

- hevur um hendi dagligu og fyrisitingarligu leiðsluna av skúlanum
- avgreiðslustjóri hjá nevndini
- setir og loysir tímalærarar úr starvi

2.1.3.4.3 Næmingagrundarlagið

2.1.3.4.3.1 Fortreytir fyri upptøku

Umsøkjari skal vera fyltur 16 ár, tá ið skeiðið byrjar, og skal helst kunna búgva á skúlanum. Tó hava undantøk verið gjørd fyri t. d. ungar mammur, ið ynskja at sleppa á húsarhaldsskúla.

2.1.3.4.3.2 Næmingatal

Skúlin var frá byrjan av útgjørdur til at hýsa 12 næmingum á hvørjum skeiði til miðskeiðis í áttatiárunum, tá ið útbyggingar vórðu gjørdar, men tær vórðu ikki lidnar, fyrr enn í 1992, og síðani hevur skúlin havt umstøður at hýst 21 næmingum hvørt skeiðið

1986 vóru 17 næmingar, ávikavist 7 og 10 hvørt skeiðið

1989 voru 25 næmingar, ávikavist 12 og 13 hvørt skeiðið
1992 voru 33 næmingar, ávikavist 15 og 18 hvørt skeiðið
1995 voru 28 næmingar, ávikavist 12 og 16 hvørt skeiðið
1998 voru 21 næmingar á skeiðnum, skúlaárið 1996/ 97 varð skipanin broytt til eitt árlegt skeið í 7 mör.

2.1.3.4.4 Undirvísing og eftirmeting

2.1.3.4.5 Eftirmeting av lærarum

Tá ið skeiðið endar, leggja næmingarnir fram tað, teir hava lært, bæði skrivlig og handalig avrik 5 - manna nevndin ger í samráð við fyristøðufólkið ta árligu arbeiðsskránna fyri skúlan. Besta eftirmetingin er helst stóra næmingatilgongdin.

2.1.3.4.5.1 Eftirmeting av próvtøku

Skúlin er ikki próvtøkuskúli, men næmingarnir fáa eina vátan um, at teir hava fullført skeiðið. Eisini verða skrivaðar viðmerkingar um, hvussu næmingurin hevur roynst. Í sama skjali er eisini lýsing av innihaldinum í skeiðnum.

2.1.3.4.5.2 Fyrimunir/styrki við útbúgvingini

Størsti fyrimunurin er helst, at skúlin er vistarskúli og at undirvísingin í stóran mun skiftir millum handaligt, praktiskt og bókligt virksemi. Næmingarnir eru burturav á skúlanum eitt langt tíðarskeið, teir læra at vera felags um nógv viðurskifti, mugu samstarva og hava fyrilit hvør fyri øðrum, samstundis sum teir hava ábyrgd av at klára seg sjálvar. Skulu eisini skipa fyri ymiskum tiltøkum og skipa fyri hugnaløtum. Hetta er góður førningur at hava ognað sær.

2.1.3.4.5.3 Vansar/veikleikar við útbúgvingini

Tað kann vera óheppið fyri tilelvingina hjá næminginum, at próvtøka ella onnur faklig krøv ikki verða sett til partar av útbúgvingini. Eisini hevði komið væl við, um næmingurin kundi nomið grundleggjandi útbúgving, ið var førleikagevandi til aðrar útbúgvingar ella hevði havt høvi til at lisið lærugrein/ir, ið hann hevði fyri nýðini til víðari útbúgving ella læru.

2.1.3.4.6 Samstarv, vinnu- og framhaldsútbúgvingar

2.1.3.4.6.1 Samstarv við aðrar skúlar

Tað átti at verið eitt natúrligt samstarv við kokkaskúla, handarbeiðsskúla og tekniska skúla. Eisini hevði verið rætt, at samstarv var við framhaldsdeild fólkaskúlans, soleiðis at serlig undirvísingartilboð kundu veitast hesum næmingum bæði viðvíkjandi breytatilboðum, verkætlanum og samskipan av verkligari og ástøðiligari undirvísing.

2.1.3.4.6.2 Samstarv við vinnulív

Næmingarnir skuldu havt møguleika at valt millum ymsar verkætlanir sum vikuskeið ella lestraruppgávur, har teir t. d. tóku lut í arbeiði á matstovu, hotelli, fiskavirki, matvørvirki, barnagarði, sjúkrahúsi ella fylgdu eini heimahjálpi í hennara arbeiði.

2.1.3.4.6.3 Vegleiðing av næmingum

Hetta skuldi verið kravdur partur í útbúgvingini, tí ofta eru tað kanska ungfólk, ið ikki rættiliga vita, hvat tey skulu fara í holt við, sum eftir 9 ella 10 ára skúlagongd leita higar. Vit hava onga ungdomsvegleiðaraskipan í Føroyum; tað einasta, sum er, er ráðgevingin hjá LFU.

2.1.3.4.6.4 Meting um vinnuligar møguleikar og hvar teir í høvuðsheitum eru

Tað er ilt at siga, um húsarhaldsskúlin gevur vinnuligar møguleikar, men tað kundi komið upp á tal, at henda skúlagongd taldi við, um viðkomandi søkti sær arbeiði í matstovu, ellisheimi, hotelli/sjómansheimi, sum arbeiðsgenta, heimahjálpi, hjálparfólk í barnagarði ella vøggustovu.

2.1.3.4.6.5 Framhaldsmøguleikar

Henda skúlagongd átti at verið eitt bindilið til kokkaskúla, bakara-, hovmeistara- ella økonomuútbúgving, men til aðrar matvøru-, heilsu- ella handarbeiðsútbúgvingar kann hon bara gera mun, um viðkomandi eisini hevur eina miðnámsútbúgving.

2.1.3.4.7 Framtíðarmynd

2.1.3.4.7.1 Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini

Tá ið útbúgvingin ikki er kravd til aðrar útbúgvingar ella gevur rætt til serligt arbeiði, so verða krøvini ofta minni frá samfelagnum. Hinvegin má innihaldið í útbúgvingin altíð verða lagað til tað, ið krevst fyri at røkja heim og familju í nútíðarsamfelagnum.

Tað er alsamt neyðugt at dagføra innihaldið í undirvísingini, og hetta verður gjørt við at broyta lesiætlanina. Sjálvt um tað ikki altíð eru tær stóru broytingarnar, so kemur altíð okkurt nýtt undan kavi og annað hvørur ella er ikki rætt longur, bæði viðvíkjandi samanseting av kosti, viðgerð, veitslumati, reinsing o.s.fr.

2.1.3.4.7.2 Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd

Uttan iva fer ikki at verða minni brúk fyri hesari útbúgving í framtíðini, um gongdin á arbeiðsmarknaðinum verður hin sama. Foreldur hava ikki nógva tíð at læra síni børn at væla um klæðir, gera mat, seyma og binda, um heilsugóðan kost ella vørukunnleika. Helst fer mannfólkið í framtíðini at hava meira tørv á hesari

útbúgving, um maður og kona skulu klára at fáa bæði arbeiði, barnauppaling og heim at virka til lítar.

2.1.3.5 Frítíðarundirvísing – Kvøldskúli

2.1.3.5.1 Høvuðslýsing

2.1.3.5.1.1 Søgulig lýsing

Skipað kvøldskúlaundirvísing byrjaði í Føroyum í 1904, tá ið Føroya løgting og danski Ríkisdagurin játtaðu studning til kvøldskúlaundirvísing. Síðani hevur kvøldskúlaundirvísing hildið fram við almennum stuðli, sjálvt um stuðulin fyrstu árin ikki munaði stórvægis, men hevði tó avgerandi týðning fyri bygdarlívið, og hetta var helst ein av høvuðsgrundunum til, at myndugleikarnir hildu tað vera neyðugt at lóggeva á økinum.

Frítíðarundirvísingin øktist nógv í áttatiárunum og kundi um hetta mundið metast við frítíðarundirvísingina í grannalondunum. Eftir fáum árum høvdu vit fingið eina tíðarhóskandi undirvísingarskipan innan frítíðarundirvísing, so stóran týðning hevur eitt væl skipað lógararbeiði. Frítíðarundirvísing var í næstan øllum kommunum, sjálvt á útoyggjunum. Á stórplássunum og á onkrum útoyggjum fóru næmingar til próvtøku í fráfaringarroyndum fólkskúlans og stakgreinum til HF. Onkrastaðni vóru skúlar eisini farnir í holt við yrkiskenda útbúgving eisini og undirvíst varð bæði í bótandi og fyrilitaligari serundirvísing, men so kom figgjargliga bakkastið, og einki øki varð so nógv skorið sum frítíðarundirvísingin. Játtanin minkaði við 70%, sum ikki var so heppið, tí kreppuárin trongdu fólk meir enn nakrantíð til at fáa okkurt gagnligt burtur úr frítíðini, serliga hjá teimum sum lítið og einki arbeiði høvdu.

2.1.3.5.1.2 Lógargrundarlagið

Kunngerð frá kenslumálaráðnum 22. januar 1931, sum ásetur, við heimild í § 4 í lóg nr. 84 frá 19. mars 1930 om Tilskud fra Staten og Skolefondene til Ungdomsskoler og Aftenskoler og eftir at samráðingar hava verið við Føroya Løgting, hvussu nevnda lóg verður sett í gildi í Føroyum. Henda kunngerð var bara í gildi í 4 ár, tá nýggj, meira umfatandi kunngerð, varð sett í verk

Kunngerð frá kenslumálaráðnum 7. okt. 1935, sum ásetur, eftir § 6 í lóg nr. 190 frá 11. mai 1935 om Tilskud fra Staten og Skolefondene til Ungdomsskoler og Aftenskoler og eftir at samráðingar hava verið við Føroya løgting, hvussu lógin verður sett í gildi í Føroyum. Henda kunngerð var karmurin um frítíðarundirvísingina í Føroyum næstu hálvu øldina. Sjálvt um skúlastjórnin í mong ár royndi at bota um lóggávuna fyri frítíðarundirvísing, so kom ikki rættiligt glið á, fyrr enn vit finga rammulógina, Lov for Færøerne om fritidsundervisning m. v. frá 14. 01. 1979, sum umrødd er niðanfyri

L. nr. 53 frá 14. 02. 1979 for Færøerne om fritidsundervisning v.m.

Hetta er rammulóg, ið ásetur eftir §9, at heimastýrið ger nærri reglur um frítíðarundirvísing, herundir stýring, vav og skipan. Tá ið henda lóg varð sett í gildi, gekk skjótt framá at fáa føroyska lóg, kunngerð og rundskriv á økinum.

Løgtingslóg nr. 70 frá 30. juni 1983 um frítíðarundirvísing o.a.

Lógin fatar um hesar tættir: almenna og serstaka frítíðarundirvísing, frítíðarvirksemi, hólsviðurskipti, fyrisitingarligar reglur og studningsreglur.

Kunngerð nr. 6 frá 18. januar um frítíðarvirksemi.

Kunngerðin hevur heimild í § 11, stk. 3 í løgtingslóg nr. 70 frá 30. juni 1983 um frítíðarundirvísing

Rundskriv:

Rundskriv nr. 1 frá 20. mars 1984 um avmarkingar í undirvísingarevnum til almenna frítíðarundirvísing

Rundskriv nr. 3 frá 20. mars um bólkastøddir til almenna frítíðarundirvísing

Rundskriv nr. 2 frá 5. september 1989 um frítíðarundirvísingarleiðara, hjálparfólk og lönir teirra

Rundskriv nr. 1 frá 5. september 1989 um læraralønir o.a. til tey, ið undirvísa sambært 2., 3. og 4. tætti í lóg um frítíðarundirvísing

Rundskriv nr. 1 frá 6. mars 1986 um yrkiskenda undirvísing

Rundskriv nr. 1 frá 17. august 1987 um royndarfyrirleikandi undirvísing

Rundskriv um frítíðarvirksemi frá 15. august 1989

2.1.3.5.1.3 Tal av skúlum, stødd, staðseting o. a.

Í skúlaárinum 1998/99 hava 37 kvøldskúlar kring landið fingið játtan til frítíðarundirvísing. Tað eru bý/bygdaráðini, sum seta undirvísingina á stovn og útvega hóskaði høli. Sum meginregla eru tað skúlastovur, serstovur og fimleikahallir í fólkaskúlanum á staðnum, ið verða brúkt sum undirvísingarhøli. Støddin á einstaka skúlanum er í mun til fólkatalið, men avmarkingar eru, tí eingin flokkur skal hava færri enn 8 næmingar í miðal, tó kunnu undantøk gerast á smærri plássum, men tað verður ógvuliga sjáldan farið niður um 7 næmingar í bólkinum.

2.1.3.5.1.4 Bygnaður, á staðnum og í landshøpi

Á staðnum

Bý/bygdaráðið syrgir fyri, at tað stendur borgarunum í kommununi í boði at fáa frítíðarundirvísing og – virksemi sambært lóggávuni um frítíðarundirvísing, skal útvega fígging á árligu fíggarætlanini til virksemið og søkja um stuðul til stuðulsheimilaðu útreiðslurnar.

Skúlanevndin ansar eftir, at frítíðarundirvísing og –virksemi í kommununi fer fram sambært galdandi reglum.

Tað er skúlaleiðarin á staðnum, ið leiðir frítíðarundirvísingina í kommununi, tó kann eitt bygðarráð eftir tilmæli frá skúlaleiðaranum, eftir at tað hevur fingið ummæli frá skúlanevndini, seta leiðaranum hjálparfólk, sum undir eftirliti leiðarans tekur sær av teimum verkevnum, sum eru lögð á skúlaleiðaran. Á størri plássunum er tað ofta varaskúlastjórin ella ein av lærarum skúlans, ið leiðir frítíðarundirvísingina. Í Tórshavn røkir ein lærari hesa uppgávu burturav og hevur eisini fólk til hjálpar, tí virksemið er so stórt.

Skúlaleiðarin hevur um hendi alt tað praktiska viðvíkjandi frítíðarundirvísingini

- ♦ ásetur hvørjar lærugreinir og evni undirvíst verður í
- ♦ leitar upp skikkaðar undirvísarar og vegleiðarar
- ♦ býtir játtanina til ávísu lærugreinirnar og evnini
- ♦ sendir inn øll umsóknarbløð til góðkenningar, sum skulu váttast av skúlanevnd, bý/bygðarráði.

Í landshøpi

Undirvísingar- og Mentamálastýrið umsitir játtanina til frítíðarundirvísing og játtar skúlunum studning eftir galdandi reglum og í mun til fólkatal og tørv á staðnum. Býtt verður ikki eftir einum byttislykli, men mett verður um pláss, ið eru javnstór, at tey fáa nøkulunda tað sama, men eisini um skúlar/kommunur hava brúkt ta játtan, tær hava fingið tillutaða seinastu árin.

Undirvísingar- og Mentamálastýrið góðkennir øll skeið, ið hildin verða og hevur eftirlit við, at einstaki skúlin ikki brúkar meir enn játtað er, og at tað, ið loypur av á onkrum skúla, kemur øðrum til góðar.

Undirvísingar- og Mentamálastýrið góðkennir allar undirvísarar og metir um teirra førleika. Undirvísingar- og Mentamálastýrið skipar fyri undirvísingarlíggum skeiði fyri teimum, ið undirvísa í frítíðarundirvísingini, tí nógv teirra hava eina fakliga útbúgving, men ikki stórvegis lærdóm í undirvísingarlæru og sálarfrøði. Báðir førleikar skulu vera í lagi til tess at kunna undirvísa.

Frítíðarundirvísing

Frítíðarundirvísingin er sambært lótingslóg um frítíðarundirvísing skipað soleiðis: Almenn frítíðarundirvísing

Sambært lógini skal tann almenna frítíðarundirvísingin tryggja íbúgvunum í eini kommunu eitt fjølbroytt tilboð um undirvísing í teimum evnum, sum íbúgvarnir yvir 14 ár ynskja undirvísing í. Undirvísingin skal standa øllum yvir 14 ár í boði. Landskassin veitir studning til almenna frítíðarundirvísing, sum er 50% av teimum studningsheimilaðu útreiðslunum til góðkenda almenna frítíðarundirvísing

Serstök frítíðarundirvísing

Kommunur hava skyldu til eftir tørvi at seta á stovn serstaka frítíðarundirvísing fyri øll yvir 14 ár.

Serstök frítíðarundirvísing fatar um hesar greinar:

- 1) Royndarfyrirtekandi undirvísing, sum kann enda við roynd ella próvtøku t. d. fráfaringarroyndir fólkaskúlans, stakgreinaundirvísing til HF ella onnur undirvísing, ið kann enda við próvtøku
- 2) Yrkiskenda undirvísing, sum miðar ímóti einum arbeiði.
- 3) Serundirvísing, sum sambært § 5, stk. 3 í rammulógini skal verða givin bæði sum bótandi og fyrilitarlig serundirvísing.

Landskassin rindar 100% av teimum studningsheimilaðu útreiðslunum til góðkenda serstaka frítíðarundirvísing

Frítíðarvirksemi

Bý/bygdarráðini eiga at tryggja, at íbúgvunum í kommununi verður givið eitt fjølbroytt tilboð um frítíðarvirksemi fyri øll børn og ung undir 25 ár. Landskassin veitir í mesta lagi 50% í studningi av teimum studningsheimilaðu útreiðslunum til frítíðarvirksemi.

2.1.3.5.2 Næmingagrundarlag

2.1.3.5.2.1 Fortreytir fyri upptøku

Treytir verða ikki í stóran mun settar til førleika, men til aldur, næmingatal í bólkinum og játtan. Øll eiga at kunna luttaka og skeið gerast til teirra, ið eru menningartarnað á einhvønn hátt, tí í frítíðarundirvísingini skulu øll hava høvi til at fáa sínar avbjóðingar.

2.1.3.5.2.2 Næmingatal, yvirlit yvir umsøkjara og útskrivaðar næmingar árinum 1986, 1989, 1992, 1995 og 1998

	1986/87	1989/90	1991/92	1994/95	1997/98
Næmingar	7.590	7.598	5.818	5.220	6.752
Kýinnur	5.340	5.498	4.188	3.654	4.626
Menn	2.250	2.100	1.630	1.566	2.126
Tímatal	42.272	43.536	32.088	32.005	35.865

Talva 10 Yvirlit yvir næmingar og tímatal í frítíðarundirvísingini útvald skúlaár (1986/87 til 1997/98)

Heimild: Undirvísingar- og Mentamálastýrið

2.1.3.5.3 Undirvísing og eftirmeting.

2.1.3.5.3.1 Hvussu er eftirmetingin skipað?

Eftirmetingin er ymisk. Í royndarfyrirtekandi lærugreinum verður farið til próvtøku og árligar royndir, men í handaligu lærugreinunum leggja næmingarnir fram síni

avrik, so einhver kann meta um, hvat komið er burturúr. Arbeidsætlan/lesiætlan verður gjörd, tá ið undirvísingin í hvørjum bólki byrjar og liggur altíð frammi í flokshølinum, so mettt kann verða ávegis, um undirvísingin stendur mát við ætlanina. Arbeidsætlanin/lesiætlanin verður undirskrivað bæði av lærara og skúlaleiðara og skal verða tøk í seinasta lagi 3 vikur, eftir at undirvísingin er byrjað.

2.1.3.5.3.2 Eftirmeting av lærarum

Eingin skipað eftirmeting av lærarum er fyrisett, men skúlaleiðarin hevur eftirlit við allari frítíðarundirvísingini á staðnum. Besta eftirmetingin eru næmingarnir, tí í lærugreinum, har einki spyrst burturúr, er vónleyst at fáa flokkar skipaðar, tí eingin meldar seg til.

2.1.3.5.3.3 Eftirmeting av próvtøku

Gongur undir somu treytir, sum samsvarandi próvtøkur í fólkhaskúla og hf-skeiði.

2.1.3.5.3.4 Fyrimunir/styrki við útbúgvingini

Størsti fyrimunurin er frælsið at velja tað, ið hevur tín áhuga, tú fært høvi at royna nýggjar leiðir og kanst taka lærugreinir, ið geva tær rættindi at fara undir miðnámsútbúgving, hægri lestur ella arbeiði.

2.1.3.5.3.5 Vansar/veikleikar við útbúgvingini

Vansin við skipanini er, at tá ið talan er um smáar skúlar, so verður ikki neyðugt fjølbroytni í útboðnum av lærugreinum og evnum, sum ætlanin er við frítíðarundirvísingini, tí tað er hvørki møgulegt at fáa figging ella undirvísarar. Betri hevði verið, um grannakommunur, har tað bar til, tóku seg saman og samskipaðu kvøldskúlan, so íbúgvararnir finga eitt veruligt tilboð.

2.1.3.5.4 Samstarv, vinnu- og framhaldsmøguleikar

2.1.3.5.4.1 Samstarv við aðrar skúlar

Samstarv er við fólkhaskúlan og hf-skeiðið, tá ið talan er um royndarlærugreinir, eisini innan frítíðarvirksemi er samstarv við áhugafeløg og ítróttarfeløg.

2.1.3.5.4.2 Samstarv við vinnulív

Einki skipað samstarv er við vinnulívið, uttan at undirvíst verður í vinnuligum lærugreinum sum at knýta trol, siglingarlæru, bein-, silvur- og hornarbeiði, matgerð, bókbinding, teldulæru o. s. fr., sum meir ella minni er knýtt at vinnulívinum og sum næmingarnir seinni brúka í sínum arbeiði, part av arbeiði ella smávegis heimaídnaði.

2.1.3.5.4.3 Vegleiðing av næmingum

Í frítíðarundirvísingini er eingin skipað lestrarvegleiðing uttan fakliga og undirvísingarliga vegleiðing lærarans. Vit eiga sum skjótast at útbúgva ungdómsvegleiðarar og seta á stovn eina ungdómsvegleiðing, tí vit hava einki eftirlit við og fáa ikki hjálpt teimum næmingum, ið gevast miðskeiðis í eini miðnámsútbúgving, í framhaldsdeildini ella eftir loknan fólkháskúla. Nógvar fara í ALS-skipanina og koma ikki burtur úr hesum aftur. Hetta vandamál eigur at verða tikið til viðgerðar sum skjótast. Vit eiga at miða eftir, at skúlavegleiðararnir í fólkháskúlanum fáa høvi at taka eitt skeið afturat verandi útbúgving í ungdómsvegleiðing. Hetta skeiðið hoyrir við í donsku skipanini og tekur 60 tímar.

2.1.3.5.4.4 Meting um vinnuligar møguleikar og hvar teir í hovudsheitum eru.

Frítíðarundirvísingin gevur ikki beinleiðis vinnuligar møguleikar, men tú hevur í flestum førum ognað tær ein førleika, sum tú kanst brúka í víðari útbúgving, sum mennir tín førleika í tínum dagliga yrki ella kanst brúka í ídnaðarskapandi tiltøkum. Maritimt fyrireikingarskeið gevur t.d. beinleiðis førleika til upptøku á Sjómannsskúlanum.

2.1.3.5.4.5 Framhaldsmøguleikar

Uttan hægri játtan til frítíðarundirvísing eru ikki nógvar møguleikar fyri stórvegis nýskapan, men tað eru tvey øki, ið fullkomiliga liggja á láni, tað eru útbúgvingarskipan fyri vaksni, øll tey, ið ikki koma víðari hvørki til útbúgving, læru ella arbeiði. Eisini kundi endurútbúgving verið í sama høpi. Vit áttu sum eina roynd at útbygt Skúlan við Áir til hetta tiltak.

Tørvur er eisini á, at meira verður gjørt fyri ungdómin, bæði fyri tey, ið ikki fóta sær í fólkháskúlanum, tey, ið treingja til eina øðrvísi útbúgving enn vanligt vegna evni og áhuga og ein stór uppgáva er at geva ungdóminum innihald í frítíðini, tí tað eru ikki øll, ið eru ítróttar fólk.

2.1.3.5.5 Framtíðarmøguleikar

2.1.3.5.5.1 Eru ábøtur og/ella broytingar neyðugar, fyri at útbúgvingin kann lúka framtíðarkrøvini?

Frítíðarundirvísing er meira enn aðrar útbúgvingar merkt av tí, ið er uppi í tíðini og tí sum tær tørvar fyri at koma víðari í samfelagnum antin til útbúgving ella arbeiði. Tí má skipanin vera í eini støðugari menning. Neyðugt er eisini, at vit endurskoða skipanina og galdandi reglur, sum í summum førum virka sum forðingar í arbeiðnum. Vónandi verða umstøður at endurskoða frítíðarundirvísingina, áðrenn alt ov langt líður.

2.1.3.5.5.2 Útbúgvingin sæð í einari framtíðarmynd

Roynt hevur verið undir ymsu pørtunum at sagt, hvat størri áherðsla eigur at verða lögð á. Frítíðarundirvísing eigur bæði at geva fólki møguleikar at verða virkin í

frítíðini, men eisini at vera bindilið millum fólkhaskúla, ungdóms- og miðnámsútbúgvingar, vinnulív og arbeiði.

Tað er rættiligur stígur komin í viðvíkjandi stakgreinalestri til hf-útbúgvingar, og tað eigur at verða viðgjørt. Eisini hevur gongdin verið, at skúlarnir, fyri at skipa so nógvar lærugreinir sum møguligt, serliga á smærru plássunum, hava lækkað tímatalið hjá hvørjum bólki, so at tað er um reppið at vera undir lægsta mark, til tess at næmingarnir kunnu fáa nakað burtur úr undirvísingini.

2.1.3.6 Listahandverkaraskúli

Lista- og handverkaskúlin, sum settur varð á stovn fyri 20 árum síðani, bara andi eitt stutt bil og síðani hevur eingin veruligur listahandverkaraskúli verið, men ein roynd at hava fjølbroytta handarbeiðsundirvísing á einum stað. Talan er heldur um eina arbeiðsgongd við nøkrum royndum enn um ein veruligan skúla, og tí verður málið lýst út frá einum søguligum sjónarhorni við teimum ítøkiligum avgerðum, ið eru tiknar í hesum máli.

2.1.3.6.1 Lista- og handverkaskúlin á Sandi

Skúlaárið 1979/80 varð farið undir lista- og handverkaskúla á Sandi eftir einari fyribilsskipan. Fígging varð fingin til vegar úr landskassanum við studningi úr Menningargrunninum, Búagrunninum og næmingagjaldi.

Útbúgvingin tók fyra ár, og undirvíst varð eftir eini lesiætlan, har 1. og 2. árið var ein støðisútbúgving, meðan næmingarnir í 3. skúlaári valdu sær sergrein. Næmingatalið á skúlanum øll árin var fimm. Ein lærari var fast knýttur at skúlanum, aðrar undirvísingaruppgávur røktu gestalærarar.

Lærugreinir í støðisútbúgvingin 1. og 2. skúlaárið

Tekning, litlæra, kompositión og formgeving. Spinning, tólitning, sum fataði um plantuliting og kemiska litning, binding við útrokningum og diagramlæru, veving, sum fataði um spjaldra-, band-, mynda- og skaftveving, tilskering, seyming, pløgg eftir egnari tekning og formgeving og klæðisdekoratión, áseyming, mosaik, klútaseyming og maskinbroderí.

Sergreinir 3. og 4. skúlaárið

Veving og einföld tilskering til klæði, veving til gagnlutir, rúmtekstil, myndaveving og skinnseyming. Harumframt høvdu næmingarnir hesar felagslærugreinir: listasøgu, tekning, litlæru, kompositión, formgeving, evnafrøði, maskinbinding, tekstillæra, spinning og tólitning. Aðrar lærugreinir vóru: veving, vevástøði, tilskering, skinnseyming og seyming

Hvørt ár fóru næmingarnir kanningarferð at vitja virkir og stovnar. Skúlin skipaði eisini á hvørjum ári fyri framsýningum, sum vóru ymsastaðni í landinum.

Útbúgvingin endaði við próvtøku, ið var skipað sum verkætlan, har næmingarnir fingi høvi til at verja tey avrik, teir høvdu latið úr hondum. Fýra næmingar lögdu fram verkætlanir, og tær vórðu allar góðkendar. Eftirmetingin var á høgum fakligum stigi við próvdómarunum Hans Krondahl frá Gøteborg Universiteti, Listaíðnaðarskúlanum og Vibeke Klint, lærara á Skúlanum í Nýtslulist í Keypmannahavn.

Eftir at næmingarnir høvdu tikið prógv 13. juni 1983, steðgaði undirvísingin í Lista- og handverkaskúlanum á Sandi og varð ikki uppافتur tikin.

2.1.3.7 Føroya Handarbeiðsskúli

Í mars mánaði 1993 søkti ein áhugabólkur, settur av Klaksvíkar Húsmøðrafelag, Landskúlafyrisitingina um loyv at seta á stovn handarbeiðsskúla í Klaksvík. Søkt varð um í fyrstu syftu at fara undir eitt royndartiltak fyri at vita, um ein slíkur skúli hevði undirtøku millum manna.

Í nógv ár hava føroyskar gentur leitað til Danmarkar til at søkja sær útbúgving á donskum handarbeiðsskúlum, so hildið varð, at um handarbeiðsskúli var í Føroyum, fóru hesir næmingar heldur at nema sær útbúgving í Føroyum. Hetta var eisini júst um tað mundið, tá ið figgjarkreppan leikaði harðast á, og nógv fólk vórðu vorðin arbeiðsleys, ung sum eldri, so hetta var eisini eitt høvið at fáa okkurt gagnligt burtur úr gerandisdegnum, sjálvt um alt tóktist hópisleyst hjá mongum føroyingi fyrru helvt av nítiárunum.

Innihaldið í undirvísingini

Umsøkjararnir høvdu gjørt lesiætlan og fylgiskjal til lesiætlan, har teir lýstu endamálið við undirvísingini, hvørjar lærugreinir ætlanin var at fara undir, bæði høvuðsgreinir og hjágreinir eins og stutt lýsing varð gjørd av innihaldi og vavi í hvørjari lærugrein. Høvuðslærugreinir: seyming, veving, binding og brodering. Hjálærugreinir: spinning, knipling, leðurarbeiði, patchwork o. a.

Skipan

Skúlin skuldi skipast eftir somu lóg sum kokkaskúlin, soleiðis at næmingarnir ikki skuldu gjalda fyri skúlan, men sjálvir gjalda fyri kost, innivist og tilfar, sum teir skuldu brúka í undirvísingini. Skúlin skuldi vera dagskúli við tveimum árligum skeiðum á 20 vikur

Støða myndugleikanna

Landskúlafyrisitingin helt ætlanina vera áhugaverda, tí brúk var fyri einum handarbeiðsskúla, nú so nógv fólk vóru arbeiðsleys. Tað var eisini av stórum týðningi, at handarbeiðsnæmingar, ung sum eldri, kvinnur sum menn, fingu møguleika at fáa handarbeiðsútbúgving her á landi heldur enn at fara uttanlands, og at tey fingu umstøður at evna lutir úr okkara egna rávørutilfeingi. Hinvegin kundi Landskúlafyrisitingin ikki taka undir við skipanini, sum søkt varð um, tí at næmingarnir á handarbeiðsskúlanum kundu ikki koma undir reglurnar um útbúgvingarstuðul eins og næmingarnir á kokkaskúlanum, tí talan var ikki um ein próvtøkuskúla, ið gav førleika til framhaldandi útbúgving ella arbeiði. Trupulleikin var eisini, at figgjarviðurskiptini vóru so vánalig, at peningur ikki var tøkur at fara undir eina nýggja útbúgving.

Landskúlafyrisitingin mælti til at kanna møguleikarnar at fara í holt við eitt royndarskeið, sum kundi skipast eftir løgtingslóg um frítíðarundirvísing, sjálvt um hetta avmarkaði undirvísingina í stóran mun, tí eingin lærugrein kann hava meir enn 100 tímar, og figgjarumstøðurnar hjá frítíðarundirvísing vóru nógv skerdar.

Framhaldandi viðgerð

Áhugabólkurinn tók ikki við hesum tilmæli í fyrstu atløgu, men sendi nýggja umsókn sama summarið um, at handarbeiðsútbúgving varð sett á stovn skúlaárið 1993/94 og kom á fíggarlógina undir somu treytum sum húsarhaldsskúlin. Umsøkjarnir høvdu eisini gjørt kostnaðarætlan fyri skúlan, har útreiðslur landskassans høvdu verið umleið 700.000 kr fyri tvey skeið árliga, har roknað verður við 12 næmingum á hvørjum skeiðnum.

Heldur ikki henda umsókn varð gingin á mæti við tí sjónarmiði, at nýggjar útbúgvingar ikki eiga at verða settar á stovn, fyrr enn ein heildarætlan er gjørd fyri útbúgvingar í Føroyum, har handarbeiðsútbúgving møguliga verður tikin við. Umsóknin varð eisini viðgjørd í Landsskúlaráðnum.

Steðgur kom í málsviðgerðina eitt skifti, men í skúlaárinum 1994/95 verður málið tikið upp aftur við tí úrsliti, at handarbeiðsskúli sum eitt royndartiltak varð stovnaður undir frítíðarundirvísingini við hesi gjaldsskipan, at landsskúlafyrisitingin rindar 70% av studningsheimilaðu útreiðslunum, meðan Klaksvíkar kommuna rindar 30%. Býtið 70 – 30 er ikki ásett í løgtingslóg um frítíðarundirvísing, men av tí at partur av undirvísingini er skipaður sum yrkiskend undirvísing, sum Undirvísingar- og Mentamálastýrið skal gjalda 100%, og nakað av undirvísingini er Almenn frítíðarundirvísing, sum Undirvísingar- og Mentamálastýrið skal gjalda 50%, verður studningurin umroknaður til 70%, meðan Klaksvíkar kommuna rindar restina. Harumframt játtar Klaksvíkar kommuna Handarbeiðsskúlanum at nýta vevskúlan úti í Grøvuttan at gjalda fyri nýtslu av høli og vevum.

Handarbeiðsskúlin leigar sær innivist í húsunum hjá Klaksvíkar Húsmøðrafelag í Bøgøtu. Kostnaðurin er 40.000 kr árliga, tá er hiti, ljós og innbúgv íroknað leigugjaldið.

Umsókn um at skúlin verður sjálvsognarstovnur

Bæði í 1997 og 1998 søkti Klaksvíkar Húsmøðrafelag Landskúlafyrisitingina um, at Føroya Handarbeiðsskúli gjørdist sjálvsognarstovnur við serstakari játtan á Løgtingsins fíggarlóg upp á 5- 600.000 kr. árliga, og at leiðari varð settur í starv á skúlanum.

Umsøkjarnir vilja hava skúlan at vera sjálvsognarstovnur fyri at fáa fíggarligu viðurskiptini á skúlanum í eina fasta legu, so arbeiðið kann skipast meira miðvíst. Sum nú er hoyrir handarbeiðsundirvísingin í Føroya Handarbeiðsskúla undir frítíðarundirvísingina í Klaksvík, og hevur handarbeiðsskúlin fingið tillutaðar 80.000 kr. til handarbeiðsskeið í skúlaárinum 1997/98, men tað rakk ikki til tvey skeið. Játtanin skúlaárið 1998/99 er 100.000 kr

Umsøkjarnir siga m.a. í umsóknini: “Við at skúlin blívur sjálvsognarstovnur, kann man so fara at arbeiða við, at skúlin kundi verið góðkendur sum ein forskúli til aðrar skúlar í Norðurlondum, sum hava tekstil sum høvuðsgrein. Vit halda, at

vit hava prógvað, at tað er brúk fyri einum slíkum skúla í Føroyum, men av tí at skúlin arbeiðir undir frítíðarundirvísingini, er alt so ótrygt, og vit kunnu ikki svara møguligum komandi næmingum, hvussu leingi næsta skeiðið varir, og hvørjum lærugreinum undirvíst verður í.”

Landsskúlastjórin boðaði skrivliga Undirvísingar- og mentamálastýrinum frá hesi umsókn í 1997, har hann mælti til, at málið um at skipa handarbeiðsskúlan sum sjálvsagnarstovn varð gjøllari lýst og kannað, áðrenn nøkur avgerð varð tikin. Í hesum sambandi mælti hann eisini til at seta arbeiðsbólk við arbeiðssetninginum: “at lýsa spurningin um handarbeiðsundirvísing við atlit at eini heildarætlan á økinum, sum skal fata um handaverk og list,
- at gera tilmæli um eina møguliga skipan fyri undirvísingina í handaverki og list,
- og um hvussu hon kann verða skipað í einum heildarhøpi.”

Undirvísingar- og Mentamálastýrið tekur undir við sjónarmiðunum hjá landsskúlastjóranum at seta ein arbeiðsbólk, men mælir til, at arbeiðssetningurin hjá arbeiðsbólkinum fatar um list og listahandverk, herundir handarbeiðsskúlaundirvísing við atlit at eini heildarætlan á hesum øki. Samstundis verður heitt á Landsskúlafyrisingina at gera uppskot til arbeiðssetning, ið arbeiðsbólkurin skal arbeiða við og koma við uppskotum um, hvør kundi manna ein slíkan arbeiðsbólk.

Handarbeiðsskúlin skipast sum Lista- og handverksskúli

Eftir áheitanini frá Undirvísingar- og Mentamálastýrinum um at áseta arbeiðssetning og seta arbeiðsbólk til tess at lýsa innihaldið í einum lista- og handverksskúla hevur fólkkaskúladeildin fyrireikað arbeiðið, lýst verandi virksemi á Føroya handarbeiðsskúla viðvíkjandi undirvísingini, hølum, innbúgvi, útgerð, næmingagrundarlagi og figgjarligu viðurskiftunum og innihaldi í arbeiðssetninginum.

Á handarbeiðsskúlanum er grundarlag lagt undir eina fjølbroytta handarbeiðsundirvísing, har undirvíst verður í hesum lærugreinum:

seyming/tilskering	binding	garving	litlæru
patchwork	spinning	skinnarbeiði	tilfarslæru
brodering	tøving	leðurarbeiði	tekning
veving	hekkling	hornarbeiði	ástøði
myndaveving	føroysk bond	papparbeiði	brikkveving
knipling	orkis/knýting		

Handarbeiðsskúlin heldur til í niðaru hæddini í húsunum hjá Klaksvíkar Húsmøðrafelag í Bøgøtu, har hølir og útbúnaður eru tøk til verandi virksemi, og møguleikar eru at víðka um karmarnar. Handarbeiðsskúlin rindar fyri leigu, ljós og hita 4.000 kr um mánaðin.

Hølið, innbúgv og amboð:

Skúlastova til 16 næmingar borð, stólar, talva, uppvørpa,
amboðskurvar til næmingarnar, strúkibrettir,
strúkijørn, brikkvevar, hattablokkar og útgerð til
broderí og leðurarbeiði.

Køkur: vanlig køksútgerð, vask, køliskáp, borð, stólar, elketil og kaffimaskina

Vaskirúm: eisini brúkt, tá ið litað verður. Her eru tvey vaskikør, sentrifuga,
kókiplátur og grýtur til liting

Stórt arbeiðsrúm: verður mest brúkt til garving og tøving

Kontór og kopirúm, sum eisini verður brúkt sum goymslurúm
vesi og vask

Handarbeiðsskúlin samskipar sína undirvísing við vevskúlan úti í Grøv. Har eru seytjan
vevar, og Klaksvíkar býráð letur handarbeiðsskúlanum vevskúlan til láns ókeypis.

Um undirvísingin fataði um aðrar lærugreinir sum myndlist ella smíð, so er
møguleiki at samstarva við listafólk ella aðrar skúlar í økinum.

Næmingagrundarlagið hevur verið støðugt hesi áini, men er merkt av, at tað er dýrt
at ganga á handarbeiðsskúla, tí næmingarnir fáa ikki studning, men skulu sjálvir
gjalda fyri innivist, skúlagongd og tilfar. Miðalnæmingatalið fyri hvørt skeiðið er
11 næmingar.

Tað var ongantið ætlanin, at handarbeiðsskúlin skuldi verða lagdur undir
frítíðarundirvísingina med alla, men hetta var ein royndarskipan fyri at fáa gongd á
undirvísingina. Frítíðarundirvísingin hevur heldur ikki figgjarligar umstøður til at
halda fram við hesi skipan, um játtanin ikki verður munandi økt, tí nógvar bygdir
fáa als ikki skipað fyri tí frítíðarundirvísing, tørvur er á.

Eingin leiðari er á skúlanum, og tað tykist vera ein trupulleiki í dagligu
arbeiðsgongdini á handarbeiðsskúlanum.

Tørvur á einum list- og handverksskúla

Tað er av alstórum týðningi, at vit menna føroyskt handverk og list við støði í
okkara egna umhvørvi, tilfeingi og siðaarvi. Føroyingar hava gjøgnum øldir
drúgvur royndir í handaligum virksemini av ymsum slag og í ymsum listagreinum,
men ov lítið verður gjørt til tess at fáa butur úr føroyskari rávøru og at gera
føroyskt listahandverk og heimaíðnað til eina söluvøru.

Neyðugt er at hava ein skúla, har ung sum eldri kunnu læra bæði grundleggjandi
handaligt arbeiði og listahandverk og fáa høvi til at royna ymiskar greinar innan
handverk og list. Samstundis eigur skúlin at skipa fyri stuttum skeiðum,
evnisdøgum og framsýningum, so vit fáa styrkt førleikan til og fatanina av
handaligum arbeiði millum manna. Hetta skuldi elvt til, at listahandverk, brúkslist

og heimaítriv stuðlaðu hvört öðrum bæði sum mentanargreinar, framleiðsla og söluvøra.

2.3.4.1 Menningarætlan fyri Fróðskaparsetur Føroya⁴

Fróðskaparsetur Føroya hevur til endamáls at inna gransking, geva frálæru á hægsta stigi og breiða út kunnleika um vísindalig úrslit.

Fróðskaparsetrið hevur í 1998 gjørt eina menningarætlan fyri tey næstu trý árin. Í henni verður greitt frá, hvussu setrið kann verða útbyggt fyri at nækta økta tørvin á gransking og universitetsútbúgvingum, sum samfelagsgongdin hevur við sær. Endamálið er at varðveita førleika, ið er fingin til vegar, tryggja framhald og at taka nýggjar granskingartættir upp.

Fíggarjáttanin fyri 1999 gevur ikki rúm fyri at seta ætlanina í verk sum ætlað. Av teimum níggju vísindastørvunum, sum ætlanin er at stovna áðrenn 2002, verða tvey sett í ár og roynt verður at seta eitt verkætlanarstarv, sum seinni skal ganga inn í fasta vísindastarvslíðið.

2.3.4.1.1 Húsarúmd

Ein tann størsta forðingin fyri menning á Fróðskaparsetrinum er hølismstøðurnar.

Undirvísingarhølini eru fá og smá, umstøðurnar at undirvísa eru viðhvørt ikki eftir forskriftunum fyri hampuligt arbeiðsumhvørvi. Deildirnar eru ikki altíð førar fyri at hýsa undirvísing síni, eitt nú fer undirvísingin hjá SSD⁵ fram á FMD⁶, sum hevur eina heldur óhóskandi skúlastovu, men seinni í ár verður tað ikki nóg mikið. Á NVD⁷ eru umstøðurnar sum heild betri.

Eingin rættiligur fyrilestrarsalur – einki auditorium – er Fróðskaparsetrinum. Heldur eingin hampuligur salur er longur, og tí eru teir vælumtøktu almennu fyrilestrarnir, sum áður vórðu fyriskipaðir, avtiknir.

Ikki allir studentarnir hava góðar arbeiðsumstøður. Lesisalinir eru ov smáir, eingi rúm eru til bólkar at arbeiða í og telduviðurskiptini eru vánalig hjá meira enn helvtini.

Tað er so at siga ógjørligt at geva gestagranskarum og gestalærarar eitt arbeiðspláss, meðan teir eru á Fróðskaparsetrinum. Heldur ikki granskaalesandi, ph.d.-studentum o.ø. ber til at hýsa, uttan at hølismstøðurnar verða böttar.

Tað besta hevði verið at savnað virkseimið hjá Fróðskaparsetrinum á einum stað. Endamálið má vera at hýsa undirvísing, gransking og fyrisiting, bókasavni og lesisali, telduútbúnaði og matstovu á slíkan hátt, at studentar, granskarar og starvsfólk savnast og arbeiða í einum sonnum lestrar- og granskingarumhvørvi.

⁴ Samandráttur av menningarætlanini frá febr. 1999

⁵ SSD: Sögu- og samfelagsdeildin

⁶ FMD: Føroyamálsdeildin

⁷ NVD: Náttúruvísindadeildin

2.3.4.1.2 Framhald og nýtt fólk

Ein annar meinbogi á setrinum er, at bert eitt fast vísindafólk er á flestøllum fakøkjum, og tí er virkseimið á setrinum nóg so nóg knýtt at einstaklingum. Broyttast starvsviðurskiptini hjá onkrum ella leggur onkur frá sær ella fer í annað starv, er eingin at halda fram. Granskingarumhvørvið og granskingin eru á henda hátt viðbrekin. Tí eigur at verða hugsað um at tryggja framhaldið, og í tí viðfangi um ella hvussu førleikin hjá teimum, ið eru farin undir granskaraútbúgving á setrinum, skal varðveitast og verða setrinum at gagni eftir loknan lestur.

2.3.4.1.3 Undirvísing

Fróðskaparsetrið hevur í umbúna at økja lestrarplássini. Higartil hava deildirnar tikið nýggjar studentar upp, so hvørt sum námini enda. Tey flestu námini eru 2-ára lestrar og upptøka hevur á tann hátt verið annað og í summum færum fjórða hvørt ár. Henda upptøkuskipan hevur við sær, at nýggir studentar hitta ikki eldri studentar og kunnu ikki fáa leiðbeining og íblástur frá teimum. Hetta er óheppið fyri trivnaðin hjá studentunum. Um setrið fær betri umstøður, ber til at taka fleiri studentar upp til lestur og á tann hátt menna útbúgvingarstöðið í landinum.

Føroyamálsdeildin hevur í hyggju at intensivera undirvísingina í norðurlendskum, serliga føroyskum máli og bókmentum. Ætlanin var frá 2000 at taka nýggjar studentar upp til grundútbúgving annað hvørt ár (og ikki sum nú er fjórða hvørt). Men av tí at menningarætlanin ikki er sett í verk enn er sera ivasamt, um tað ber til longu í 2000.

Á Sögu- og samfelagsdeildini er ætlanin at fara undir fyra modulskipað ársnám í: 1) samfelagsfrøði, 2) búskapi, handli og máli 3) samskipti og í 4) mentan og samfelag. Væntandi verður lagt fyri við tveimum ársnánum í ár og hildið fram við hinum báðum í 2000. Burtur úr ársnámunum og við skeiðum í serligum evnum fer at bera til at seta eitt BA-nám saman.

Afturat tveimum støðisútbúgvingum (stødd-/alisfrøði og lív-/evnafrøði) og fyra BS-nánum (alis-/jarðalisfrøði, ravmagnsverkfrøði, teldufrøði og lívfrøði) verða á Náttúruvísindadeildini gjørdar fyrireikingar til eitt BS-nám í oljuverkfrøði í samstarvi við Høgskolen í Stavanger. Eisini náttúruvísindadeildin umhugsar at fara at taka upp studentar títtari.

Men tað ber ikki til at taka fleiri studentar upp uttan bæði at økja talið á vísindastarvsfólkum, t.e. lærarum, og at fáa til vegar hóskeilig høli alt fyri eitt.

2.3.4.1.4 Gransking

2.3.4.1.4.1 Føroyamálsdeildin

Føroyamálsdeildin er einasti stovnur í heiminum, sum burturav hevur til endamáls at granska og undirvísa í føroyskum máli og bókmentum. Tí eigur hon at vera tann natúrligi fakligi miðdepilin í slíkum virkseimi. Talið á starvsfólki røkkur langt ífrá

til at røkja tær uppgávur, sum eru lagdar á hana. Hóast *Føroyska orðabókin* nýliga er útkomin, má beinanvegin farast undir at dagføra hana, tí málið stendur ikki í stað. Verandi orðabókaseðlasavn má gerast teldutøkt, skráseting av nýggjum orðatilfari má skipast og farið eigur at verða undir nýggja føroyska-danska orðabók – og møguliga aðrar við – sum skjótast. Hesar arbeiðsuppgávur gerast ikki við verandi manning. Deildin eigur at fáa eitt fast akademisk starv til ein **orðabókafrøðing** og arbeitt verður fyri at fáa figging til vegar.

Arbeitt eigur at verða miðvíst við føroyskum fólkanøvnum og staðanøvnum. Fyri at fáa eina landsumfatandi staðanavnaútgávu til vegar mugu tey søvn, sum eru gjørd, verða teldutøk og dokumentatiónin av nøvnunum verða fullfiggjað. Deildin hevur leingi strongt á at fáa eitt fast **vísindastarv í navnafrøði**.

Orka eigur at verða lögð í at fáa gjørt eina stóra mállæru, ið til lítar lýsir bygnaðin í føroyskum nútíðarmáli, herundir bygdamálum. Harafturat eigur ein søgulig lýsing á haldgóðum fakligum støði at verða gjørd av føroyskum máli og menningini hjá tí frá formáli til dagin í dag. Deildin eigur at fáa ein **málfrøðing** við høvuðsábyrgd fyri mállæru o.til.

Bókmentafrøðingarnir á deildini eru farnir undir at skriva eina bókmentasøgu, sum er ætlað at verða liðug í 2003. Fyri at tað skal bera til, er neyðugt at lætta um teirra part í undirvísingini á deildini. Deildin má tí fáa meira pening til lönir til leysalærarar.

2.3.4.1.4.2 Sögu- og samfelagsvísindadeildin

Granskingin á deildini fevnir um sögu-, siðsögu- og samfelagsvísindi. Granskingaruppgávnar eru fjøltáttaðar, og dentur verður serliga lagdur á norðbúgvamentan, bygdasamfeløg í broyting og pinkutjóð í menning.

Afturat hesum er tørvurin eyðsýndur á búskaparligari gransking t.d. í smátjóðabúskapi, fiskivinnubúskapi og oljubúskapi. Søkt er tí eftir einum **búskaparfrøðingi** at seta í starv fyrst í hesum árinum.

2.3.4.1.4.3 Náttúruvísindadeildin

Fakliga umhvørvið á Náttúruvísindadeildini eigur at mennast við fleiri vísindafólkum. Granskingarevnini á deildini eru umfatandi:

- ♦ føroyska veðurlagið síðan 1875
- ♦ geislavirkni og onnur dálking á sjógvi, landi og í luftini
- ♦ møguleikarnir at nýta nútímans telesamskiptisútgerð í Føroyum
- ♦ streymviðurskipti í føroyskum sjóøki
- ♦ kanningar við matematiskum modellum
- ♦ útbreiðsla, føði og vøxtur hjá fiski á Føroyabanka.
- ♦ málteld og orðabókaarbeiði.

Í evnafrøði eru ætlanir um at fara undir verkætlanir, sum í ávísan mun eru tvørfakligar, tí bæði lívfrøðiligir og hagfrøðiligir spurningar eru knýttir at teimum. Talan er um P450 monooxygenasur í fiski, um DNA-fingerprinting av fiski og um føðslukanning.

Til at nækta komandi tørvin á undirvísing í teldufrøði og kunningartøkni er neyðugt við einum vísindastarvi í teldufrøði.

Útrokningar við modellum og forsagnir eftir teimum eru týðningarmikil amboð í umhvørviskanningum í havinum. Slík havfrøðilig gransking við matematiskum teldumodellum hevur fingið stóran týðning seinnu árinum. Higartil er gransking í Føroyum við havmodellum framd á Náttúruvísindadeildini. Fyri at fáa størri vitan og kunnleika um havið er eitt starv í **havfrøði** lýst leyst at søkja á setrinum.

Gransking á Fróðskaparsetri Føroya í undirgrundini, olju-, gass- og frálanda-vinnuviðurskiftum eigur at verða ment og at snúgva seg um mátiðhættir, dátusavning og dátuviðgerð eins og stýri-, fjarskiftis- og telemetriska tøkni. Í hesum viðfangi er neyðugt at seta ein **verkfrøðing** og ein **jarðalísfrøðing**.

Í náttúruvísindaligum granskingarhøpi er ofta talan um at greina stórar dátunøgdir, t.d. í hav- og veðurfrøði, jarð- og jarðalísfrøði og á summum lækna- og lívfrøðiligum økjum. Torført kann vera at fáa fram alla ta vitan, ið mátingarnar goyma, og sonevnd "Data Mining" er ein týðandi háttur at vinda duldar korrelatióinir burtur úr stórum dátunøgðum. Ætlanin er at menna "Data Mining" sum vísindagrein á Náttúruvísindadeildini til stuðuls fyri hini náttúruvísindaligu fakøkini við einum **støddfrøðingi** í "Data Mining".

2.3.4.1.5 Umsitingin

Skal virkseimið á setrinum vaksa, verða fleiri mál at umsita. Tørvurin á at kunna um virkseimið á setrinum fer at økjast, og harafturat hava umfatandi broytingar í landsins fyrising við sær, at setrið skjótt skal undir sjálvt at bóka allar útreiðslur og inntøkur. Setrið skal skjótt eisini hýsa eini altjóða granskingar- og lestrarleiðbeiningarráðgeving. Á henda hátt hevur setursskrivstovan umframt betri høli fyri neyðini at fáa eitt **roknaskaparfólk** og at tað ½ kunningarstarvið verður eitt **fult starv**.

Í sambandi við øktu undirvísingina á Sögu- og samfelagsdeildini hevur deildin brúk fyri, at tað hálva skrivstovustarvið verður eitt **fult starv**.

2.3.4.1.5 Samanumtikið

Til tess at menna virkseimið og fakliga umhvørvið á Fróðskaparsetri Føroya verður í menningarætlanini mælt til, at komandi árinum verða stig tikin til at fáa hóskandi høli til vegar og at jætta 3 nýggj granskingarstørv á Føroyamálsdeildini, 1 á Sögu-

og samfelagsvísindadeildini og 5 á Náttúruvísindaligu deildini og 2 starvsfólkastörv.

3.6 Sambandið millum útbúgving, gransking og vinnulív.

Hugtök: G&M (Gransking & Menning)

Nýskapan (Innovasjón)

Kunnleikamenning (Førleikaøking)

Livandi og lokkandi umhvørvi við góðari atgongd til upplýsing og kunnleika.

Broyttir karmar hjá vinnulívinum:

Globalisering og altjóðagerð

Fríari rørsla hjá kapitali, vörum og arbeidsmegi

Virðisskapanin ekki bundin av hvaðani rávøran kemur

Kapitalur má útvegast eftir marknaðartreytum

Karmar hjá vinnulívinum annars:

Smáar fyrirkur

Lítill almennur sektorur sterkt uppbyggtur og gransking sera sundurbýtt

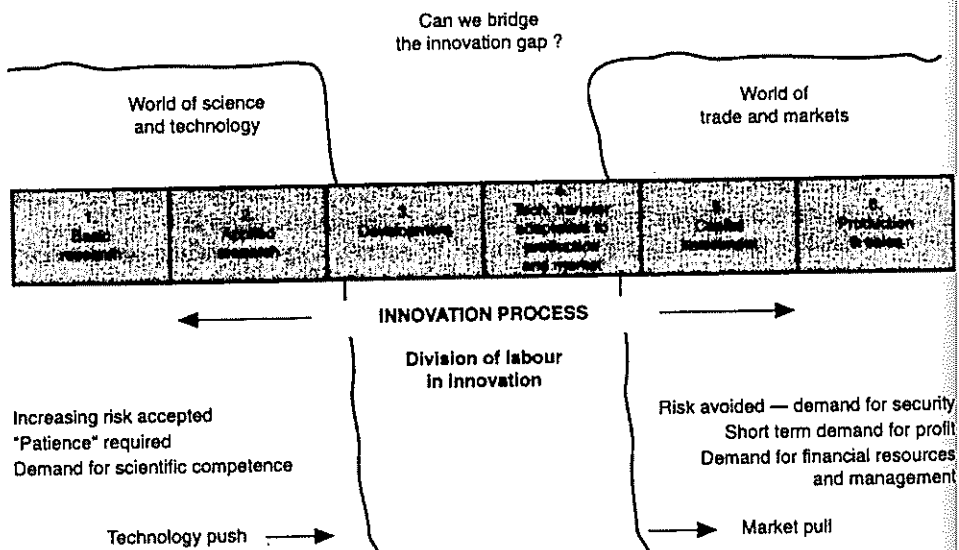
Lítið av váðakapitali

Lítill orka í vinnulívinum til at orða strategiskar ætlanir innan G&M

Vánalig atgongd

Løtuvinningarhugsan, lítil orka til langtíðarhugsan

Figure 21. The innovation process

Source: National Research Council.

Mynd1 Nýskaparnargongdin

Heimild: RANNÍS Rannsóknarráð Ríkisins í Íslandi

Eingin ivi tykist vera um – í teimum londum vit vanliga sammeta okkum við – at ein miðvís ætlan fyri útbúgving, menning og gransking er týðningamesta grundarlagið fyri menningina av vinnulívinum. Har stjórnir fyrr røktu menningarpolitikk við beinleiðis stuðli ella tilíkum, royna tær í dag at skapa karmar, sum fremja menning og nýskapan í vinnulívinum. (Stóru undantøkini hesum viðvíkjandi eru landbúnaðar- og fiskivinnuøki, har flestu av framkomnu londunum enn varðveita vanabundnan stuðul).

3.6.1 Ísland sum dømi

Ísland kann takast sum dømi. Ísland hevur seinastu 30 árini 3 ferðir latið OECD ummæla politikk sín innan vísindi, tøkni og nýskapan.⁸ Úr seinastu frágreiðing frá 1993 skal verða endurgivin (á enskum) yvirlýsing frá íslensku stjórnini um politiska ætlan fyri vísindi og tøkni lögð fyri Altingið í 1991.:

⁸ ICELAND SCIENCE, TECHNOLOGY AND INNOVATION POLICIES, OECD 1993

Appendix

**GOVERNMENT DECLARATION ON SCIENCE
AND TECHNOLOGY POLICY**

Presented to the Althing, February 1991

(Unofficial translation)

The Government adopts the following policy on the role of science and technology in Icelandic society and the handling of matters relating to science and technology at the level of the Government.

Background

Advances in science and technology are presently more vigorous than ever and the total body of man's knowledge – of the earth and of the biosphere, at the macro level and the micro level – of himself, his culture and society is steadily expanding.

Science and technology are among the cornerstones of modern society and new knowledge is one of the principal generators of progress. Scientific and technological knowledge is increasingly a prerequisite for balanced decision-making and for a proper understanding of an ever increasing number of sectors, in economic, social and cultural affairs. Scientific effort in the widest number of fields is fundamental for the survival and assertion of an independent national culture in Iceland.

A high proportion of every generation in Iceland now enjoys education at the university level, and a rapidly increasing number of Icelanders acquire advanced scientific training in various fields. This represents a growing resource which should be harnessed for the benefit of economic and cultural progress. Conditions must be created for these people to make use of their talents, so as not to force them to seek their fortunes in other countries.

Science and technology evolve most vigorously and contribute most effectively to social progress when pursued in a very close relation with the daily life and aspirations of the people. But intellectual freedom and generous support from society are needed to ensure their vigour and creativity. Management guidance and critical evaluation are also needed to secure their effectiveness. In this way science and technology can contribute to the solution of short-term problems as well as open up new avenues for future development.

Icelanders have for a long time devoted less financial and manpower resources to research and development than other nations enjoying a comparable standard of living. Most signals now indicate that scientific and technological research and development now need to be strengthened in order to secure continued economic growth in Iceland, in light of the increasing competition between nations and world regions in trade, technology and culture.

Policy

The Government wishes to encourage broad social development based on scientific knowledge and technology instead of an excessively one-sided exploitation of land and ocean resources. Therefore it intends to follow a policy of expanding the role of science and technology in the economy by increasing the share of the national income devoted to their pursuit. The Government will invite co-operation from the business sector to increase the real value of resources devoted to R&D by 10 per cent per year over the next decade. Thus, it aims at attaining a level of resources for R&D in this country similar to that presently found in other Nordic countries. This shall be accomplished on the one hand by increasing government appropriations to research projects in basic sciences as well as in applied R&D, and on the other hand by improving the economic conditions for companies and individuals to invest in research and innovation.

With the increased share of scientific and technical research in the economy, means must be sought to better co-ordinate such efforts with the variable needs of society. Activity in various fields of science should take account of present problems as well as future prospects in those sectors of society which can most properly use the relevant scientific knowledge. However, there must always be room for an unfettered quest for knowledge, where the scientific merit of the project and the qualifications of the scientists are the only criteria.

Government institutes of science and technology in Iceland are organised under various ministries and their role reflects the division of labour in the economic structure of the society. Scientific knowledge, however, is generated and can be applied across such divisions. Thus, co-operation between government institutes, individuals and companies must be emphasised in order to optimise the use of the scientific base in the country and to prevent the excessive dispersion of limited resources. The individual ministries and their affiliated institutions are to take account of this policy.

Science and technology should be systematically promoted in order to increase popular appreciation of their importance. Education in these fields should be strengthened at the primary and secondary school level and interaction between the schools and the scientific effort of the country should be increased. The training of scientists should be strengthened, *inter alia* by the establishment of organised graduate education at the University of Iceland and other institutes of higher learning in the country. The organisation of government support to graduate students and young scientists will be reviewed.

Active participation of Icelanders in international scientific and technological co-operation should be promoted, based on the systematic assessment of priorities.

The Icelandic Council of Science and the National Research Council are charged with the following tasks:

- to conduct a review of the state of science and technology in the country and to closely follow the need for research and development and for scientific and technological training of Icelanders in new fields, as well as the diffusion of results from domestic as well as international research to the appropriate users;
- to make proposals for the allocation of increased funds for scientific and technological research, *inter alia* through long-term programmes for individual areas or sectors as well as annual appropriations and setting of priorities;
- to suggest ways and means to increase the share of the business sector and other interests outside the government sector in the financing and performance of R&D and to stimulate innovation in the country's economy;
- to monitor the effective use of financial and human resources for R&D and to suggest improvement in the facilities, organisation or performance of R&D as needed.

To co-ordinate the implementation of science and technology policy with other aspects of the national agenda, the Prime Minister will twice a year call a meeting of representatives of the National Research Council and the Icelandic Council of Science, together with the ministers of education, industry and trade, fisheries, agriculture, health, environment, communications and finance. It is expected that representatives of all parties in the Althing will be invited to attend these meetings. In one of these meetings the representative of the Councils will give an overview of the progress and prospects in science and technology and at the other meeting, they will submit proposals for government appropriations for research in the coming years. Representatives of industry, the University of Iceland and other scientific institutions shall be invited to attend when warranted by the subject to be discussed. The agenda and the arrangement for each meeting shall be prepared by the co-ordinating committee of the Icelandic Council of Science and National Research Council in co-operation with the Prime Minister's office and the Ministry of Culture and Education.

3.6.2 Norðurnoreg sum dømi

Norðurnoreg er annað dømi, vit kunnu samanbera okkum við. Her hevur norska stjórnin havt ein stýrisbólk fyri sambandið við Norðurnoreg.⁹ Hann hevur roynt at greina, hvørjir fyrimunir og hvørjir vansar eru hjá Norðurnoregi og hvussu norska stjórnin kann gera karmar, sum tryggja, at Norðurnoreg ikki dragnar afturúr í menningini í Noregi. Partur av tiltøkunum er vanabundin studningspolitikkur, men mestan dent leggur stýrisbólkurin á “utvikling av attraktive og dynamiske miljøer”. Og her er allur denturin á útbúgving, gransking og menning. Niðurstøðan verður endurgivin her.

Utvikling av attraktive og dynamiske miljøer

Som tidligere påpekt er de næringspolitiske utfordringene for Nord-Norge ikke er begrenset til å bygge opp regionalt baserte og internasjonalt konkurransedyktige enkeltbedrifter. Det er også viktig å styrke landsdelens lokaliseringstrinn slik at også den profesjonelle kapitalen velger å legge vesentlige deler av verdikjeden til nettopp denne regionen.

Med et slikt utgangspunkt blir det et sentralt spørsmål hvordan privat og offentlig sektor kan spille sammen for å styrke landsdelens lokaliseringstrinn. Som det nettopp er fremhevet bidrar myndighetene til å redusere ulemper knyttet til bl.a. lange avstander, spredtbygd bosetting og kaldt klima. Men reduserte ulemper gir i seg selv ingen lokaliseringstrinn. Det er mye som tyder på at fremtidens lokaliseringstrinn i stor grad vil være knyttet til dynamiske næringsmiljøer med god tilgang til relevant informasjon og kompetanse. Nærhet til kunder, konkurrenter, støttefunksjoner og underleverandører blir fremhevet som avgjørende.

For å styrke landsdelens lokaliseringstrinn bør ambisjonen være å videreutvikle enkelte sterke og allsidige miljøer, der det er et utviklingspotensiale og der det ligger til rette for å etablere tette og dynamiske koblinger mellom aktørene. Dette fordrer for det første rammebetingelser som fremmer konkurranse og dynamikk. For det andre krever det en kraftig og målrettet satsing på å utvikle de menneskelige ressursene. Det bør derfor satses på utdanning, forskning og utvikling, der samspillet mellom privat og offentlig sektor er tettest mulig. For det tredje er det nødvendig med et felles løft for å styrke underleverandørsiden, og gjenvinne tapte markedsandeler innenfor bl.a. utstyrsproduksjonen.

Dynamikk har sitt utspring i samspillet mellom mennesker, bedrifter og miljøer. Det er gjennom kunderelasjoner, kontakt med kompetansemiljøer og samhandling internt i bedriftene at impulser som leder til forbedringer oppstår. For å kunne utvikle dynamiske bedriftsmiljøer er det nødvendig å rette søkelyset mot samhandlingsaspektet. Relasjoner som krever tett kontakt og tillit mellom enkeltmennesker utvikler seg imidlertid gjerne best når aktørene befinner seg nær hverandre og har en felles referanseramme. Avstand er en sentral faktor i dynamiske og innovative miljøer. Dette til tross for at moderne informasjonsteknologi i dag gjør det mye lettere enn tidligere å pleie kontakten med omverdenen.

Nord-Norge er en region som kjennetegnes av felles kultur og identitet. Samtidig er avstandene meget store og miljøene svært små i europeisk målestokk. I dette ligger landsdelens muligheter og begrensninger i forhold til å bygge opp attraktive og dynamiske næringsmiljøer, med god tilgang på informasjon og kompetanse og tette relasjoner til kunder, konkurrenter, støttefunksjoner og underleverandører. I dette dokumentet fremmes ulike anbefalinger om hvordan Nord-Norge, til tross for sine naturgitte begrensninger, kan forsøke å utvikle slike miljøer.

⁹ Næringsstrategier for Nord-Norge Kommunal og arbeidsdepartementet 1997

Kunnu vit út frá hesum seta upp nakrar spurningar til føroyska vinnulívið viðvíkjandi krøvum tess til G&M og undirvísing?

Lodda dýpið hjá vinnulívinum

Hværki stovnar, sum hava við vinnulívið at gera, vinnufeløgini ella vinnulívið sjálvt hava orku ella tíð at geva nevndini fullfíggjaðar tankar um G&M og útbúgving. Spurningurin er so, um nevndin kann fáa í lag eitt samband og eina samrøðu við vinnulívið, sum kann loysa tankar úr lagdi.

Hetta kann verða gjørt við at taka upp samband við einstaklingar innan vinnulívið og vinnulívsstovnar og kanska eisini við einari spurnablaðskanning meira alment, har spurningarnir leiða inn á tey fyrbrigdi, sum eru nevnd omanfyri, og svarini ikki krevja drúgvar orðingar.

3.9 Privat og almenn figging av gransking og útbúgvingum

Hagtøl frá Granskingarráð Føroya

í 1.000 kr.		1995	1996	1997	Viðm.
Fróðskaparsetur Føroya	A	9.987	9.632	9.904	
	B	3.995	3.853	3.962	
	C	513	121	320	
Føroya Náttúrugripasavn	A	3.451	4.447	9.381	Sí viðm. 4)
	B	2.071	2.668	5.629	Sí viðm. 5)
	C	892		751	
Føroya Fornminnissavn	A	4.723	4.972	5.032	Sí viðm. 1)
	B	0	0	0	
	C	33	33	33	
Føroya Landsskjalasavn	A	1.974	2.009	2.024	
	B	115	162	185	
	C	0	0	0	
Føroya Landsbókasavn	A	9.359	9.580	9.610	Sí viðm. 2)
	B	0	0	0	
	C	0	0	0	
Heilsufrøðiliga Starvsst.	A	7.403	7.594	7.760	
	B	0	0	0	
	C	1.300	1.400	4.064	
Fiskirannsóknarstovan	A	12.380	12.163	13.229	Sí viðm. 3)
	B	6.804	6.677	7.337	
	C	8.481	6.293	7.435	
Búnaðardepilin	A	2.000	2.000	2.000	
	B	250	200	200	
	C	150	80	30	
Deildin fyri Arb.& Alm. H.	A	716	795	923	
	B	0	0	0	
	C	1.130	600	1.500	
Fiskaaling P/F	A	5.700	7.800	8.600	
	B	5.700	7.800	8.600	
	C	0	0	0	
Skógrøkt Landsins	A	1.200	1.392	1.410	
	B	230	240	250	
	C	20	20	30	
Samanlagt	A	58.893	62.383	69.873	
Samanlagt	B	19.165	21.600	26.163	
Samanlagt	C	12.519	8.547	14.163	

Talva 11 Fíggjarlógargjáltan 1995, 1996 og 1997, harav partur til gransking og menning og figging uttanífrá.

Heimild: Granskingarráð Føroya

Viðm.: A: Hvussu stór var fíggjarlógargjáltanin til stovnin 1995, 1996 og 1997?

B: Hvussu stóur partur av hesi játtan varð nýttur til gransking ella menning?

C: Hvat fekk stovnurin, ella granskarar á stovninum, leysliga mett av fígginguttanifrá í 1995, 1996 og 1997?

- 1) Talan er bert um eina ætlaða upphædd upp á o.u. 100 tús. kr. býtt yvir hesi trý árin
- 2) Tað, sum verður gjørt av gransking/menning á FLB, verður ikki skilt burtur úr samlaðu játtanini. Leysliga mett eru tvey bókavarðastørv til gransking/menning um árið.
- 3) Av játtanini til FRS fer uml. ein góð helvt til rakstur av Magnusi Heinasyni, harav 20% fer til gransking, 30% til menning og 50% monitoring.
- 4) Í 1997 vórðu av einari eykajáttan upp á 3350 tús. kr. 1665 tús. kr. fluttar til 1998
- 4) Parturin til gransking er øll árin roknaður til 60% av játtanini. Verður tað oljujarðfrøðiliga arbeiðið ikki íroknað, skal parturin til gransking vera 30%.

	í 1.000 kr.	1995	1996	1997
A	Játtan til alm. stovnar á fíggarlóg	58.893	62.384	69.873
B	Játtan/nýtsla til gransking	19.165	21.600	26.163
C	Fígginguttanifrá	12.519	8.547	14.163
D	Samlað nýtsla til gransking	31.684	30.147	40.326
E	BTÚ fyri Føroyar	5.050.000	5.498.000	5.880.000
F	B í % av E	0,38	0,39	0,44
G	D í % av E	0,63	0,55	0,69
H	Fíggarlógarjáttan íalt	2.560.100	2.692.694	2.832.703
I	B í % av H	0,75	0,80	0,92

Talva 12 Føroysk granskingarhagtøl fyri 1995, 1996 og 1997 í mun til BTÚ og fíggarløgtingslógarjáttan

Heimild: Granskingarráð Føroya

	Danmark	Finnland	Ísland	Noreg	Svøríki	Tils.
1985	19.914	23.550	834	18.780	49.599	112.677
1987	21.953	26.227	879	19.888	51.811	120.758
1989	24.329	28.517	1.192	20.217	55.129	129.384
1991	25.756	29.575	1.196	20.252	53.604	130.383
1993	27.390	30.527	1.364	22.091	56.627	137.999
1995	30.215	33.634	1.694	23.938	62.635	152.116
Vøkstur 1985-1995:						
Ársverk	10.301	10.084	860	5.158	13.036	39.439
Prosent	52	43	103	27	26	35
G&M-ársverk tils. 1995						
Vinnan	17.197	17.798	551	12.090	41.636	89.272
Almennir stovnar	5.805	6.690	613	4.893	3.698	21.699
Hægri lærustovnar	7.213	9.146	530	6.955	17.301	41.145
Tilsamans	30.215	33.634	1.694	23.938	62.635	152.116
G&M-ársverk U+H¹ 1995						
Vinnan	6.678	6.683	343	7.921	19.054	40.679
Almennir stovnar	3.760	3.699	374	3.017	2.739	13.589
Hægri lærustovnar	5.520	6.481	427	4.993	10.886	28.307
Tilsamans	15.958	16.863	1.144	15.931	32.679	82.575

Talva 13 Gransking og menningar (G&M) ársverk 1985 til 1995 í Norðurlondum

Heimild: Granskingarráð Føroya

Viðm.: ¹ U: Universitet og H: Hægri lærustovnar. Tað vil siga ársverk (fólk) við útbúgving frá á.v.v. universiteti ella hægri lærustovni

	Danmark	Finnland	Ísland	Noreg	Svøríki	Viðm.
ECU	770	662	45	649	1488	
DKK	8.701	7.480,6	508,5	7.333,7	16.814,4	
BTÚ 1995 mió. (nat.)	930.600	549.900	524.400	928.700	1.645.000	
BTÚ 1995 mió. DKK	930.600	790.096	58.261	844.188	1.468.656	
Valutaumrokningarfaktorur	1	1,4368	0,1111	0,909	0,8928	
Figgjarlógargjáltan (roknsk.) (innlendskt gjaldoyra)	385.925	200.000	176.153	442.990	658.898	1)
	DKK	FIM	ISK	NOK	SEK	
G&M-útreiðslur tils., mió.	18.543	12.916	6.737	15.907	59.297	
Vinnulív	10.641	8.166	2.216	9.021	44.029	
Almennir stovnar	3.354	2.226	2.606	2.747	2.264	
Hægri lærustovnar tilsamans	4.548	2.524	1.915	4.139	13.004	
Alm. stovnar + hægri lærustovnar	7.902	4.750	4.521	6.886	15.268	
Granskingarráð	1.222	1.080	207	1.607	1.572	2)
Aðrar almennar FoU útreiðslur	6.297	3.452	3.240	5.391	15.263	
Hægri lær. % av BTÚ	0,49	0,46	0,37	0,45	0,79	
Hægri lær. % av figgjarlóg	1,18	1,26	1,09	0,93	1,97	
G&M tils. í % av BTÚ	1,99	2,35	1,28	1,71	3,60	
Alment G&M tils. í % av	2,05	2,38	2,57	1,55	2,32	
Figgjarlóg						
G&M tils. í % av BTÚ, sbtr.	1,92	2,37	1,54	1,72	3,59	
Nord. G&M						
Granskingarráð í % av	0,32	0,54	0,12	0,36	0,24	
Figgjarlóg						

Taþa 14 Almennu útreiðslurnar til G&M í Norðurlondum 1995

Heimild: Granskingarráð Føroya

Viðm.: Mió. ECU, 100 ECU = 1.130 DKK).

Almenni granskingarstuðulin til vinnuna er íroknaður umframt privatur stuðul til alment FoU-virksemi.

- 1) Tað eydnaðist ikki at finna samlaðu figgjarlógargjáltanina/-nýtsluna í Finnlandi fyri 1995. 200.000 mk er ætlað út frá tølunum í 1996 og 1997, sum vóru ávikavist 199.426 og 190.314, ætlanin fyri 1998 er 186.883, t.v.s., at rætta talið kann vera væl lægri
- 2) Upphæddin fyri svenska granskingarráðið fevnir bert um tað, sum ráðið jaltar universitetum og hægri lærustovnum til FoU. Afturat upphæddini skal leggjast tað, sum veitt verður vinnuligum og øðrum almennum G&M

1. Tilboð um trygd til skip fyri at reka ávísa veiðu	
Búrfiskur og djúphavsfiskur annars	1.800.000
Lína á djúpum vatni	900.000
Partroling eftir sild	500.000
Rækjur	500.000
Exlt windows (meskaroyndir)	300.000
Rist í ídnaðartroling	250.000
Royndir við rist eftir flatfiski	50.000
Fiskiroyndir tilsamans	4.300.000
2. Kanningar	
Snelluupsi	1.100.000
Skeljar norðanfyri	300.000
Krabbaroyndir	360.000
Marknaðarkann. av alternativum fiskasl.	150.000
Marknaðarkann. av sild og makreli	205.000
Listeria-kanningar	300.000
PCB-kanningar	350.000
Hávur og "concerted action"	450.000
HACCP (innaneftirlit)	350.000
Kanningar av botni	100.000
Kanningar tilsamans	3.665.000
Tilsamans	7.965.000

Talva 15 Royndir innan fiskivinnu (Fiskivinnuroyndir) 1996

Heimild: Fiskimálastýrið

	Stovnur	Kostnaður
Línuroyndir á Reykjanesryggnum 1)	FRS	1.800
Búrfiskur í Suðurrhovum	FRS	932
Rækjur á Flemmish Cap 1)	FRS	536
Dýpið norð av Lúsabanka	FRS	510
Rist í ídnaðartroli 1)	FRS	500
Rist í flatfiskatroli	FRS	50
Snelluupsi 1)	FRS	150
Kubatrolarar	FRS	250
Hjáveiða	FRS	50
Snelluroynd við makreli	FRS	50
Skeljar norðanfyri 1)	FRS	300
Grynnur 1)	FRS/A.H.	100
Fish freshness	HS	75
Hávur 97 1)	HS	407
PCB 1)	HS	290
Listeria monocytogens 1)	HS	550
Histaminkanningar í makreli og sild	HS	110
Havtaska 97	HS	50
Kveikjari í innaneftirliti 1)	HS	562
Góðska á føroyskum alifiski	HS/Atl.con	250
Sildavørumerning 1)	HS/Atl.con	180
Marknaðarkanning av alt. fiskasl.	MS1995	238
Makrelur í før. sjógvi	FRS	60
Tilsamans		8.000

Talva 16 Fiskivinnuroyndir 1997 (í 1.000 kr.)

Heimild: Fiskimálastýrið

Viðm.: 1) Framhald av royndum í 1996

FRS: Fiskirannróknarstovan, HS: Heilsufrøðiliga Starvsstovan, MS: Menningarstovan

A.H.: Anskar Hansen og Atl.con: Sp/f Atlanticon

Framhaldandi kanningar:	Stovnur	Upphædd
Línuroyndir á Reykjanesryggnum	FRS	700.000
Dyrging eftir makreli	FRS	135.000
Rist í flatfiskatroli	FRS	100.000
Kubatrolarar	FRS	250.000
Skeljar norðanfyri	FRS	300.000
Kveikjari í innaneftirliti	HS	313.200
Histaminkannningar í makreli og sild	HS	29.680
PCB-kannningar	HS	246.000
Sildavörumenning	MS	100.000
Tilsamans		2.173.880
Nýggjar kanningar:		
Snellu survey	FRS	500.000
Rækjur á Flemmish Cap	FRS	930.000
Stovnsuppbýti av kongafiski	FRS	290.000
Nakkalýsi í kongafiski	FRS	30.000
KT í fiskivinnuni	FRS	500.000
Makrelur í føroyskum sjógvi	FRS	1.200.000
Skráseting av hjáveiði og útblaki	FRS	300.000
Leiting eftir sild í føroyskum sjógvi	FRS	200.000
Framihjáframleiðsla	HS	214.000
Vandamálsgreining	HS	245.000
Vatn í fiskiídnaðinum	HS	420.000
Hávabrósk	HS	480.000
Tilsamans		5.309.000
Uppskot til royndir		7.482.880
Játtan á figgjarlóg 1998		9.000.000
Eftir av játtan		1.517.120

Talva 17 Fiskivinnuroyndir 1998

Heimild: Fiskimálastýrið

Viðm.: Gjört upp 19. okt. 1998

FRS: Fiskirannróknarstovan, HS: Heilsufrøðiliga Starvsstovan, MS: Menningarstovan

Framhaldandi kanningar:	Stovnur	Upphædd
Rækjuroyndir við Flemmish Cap	FRS	880.000
Rist í flatfiskatrolu	FRS	150.000
Dyrking eftir makreli	FRS	400.000
Kubatrolarar	FRS	250.000
Skeljar norðanfyri	FRS	300.000
Stovnsuppbýti av kongafiski	FRS	370.000
Nakkalýsi í kongafiski	FRS	250.000
KT í fiskivinnuni	FMS	500.000
Framihjáframleiðsla	HS	537.000
Vandamálsgreining	HS	330.000
Vatn í fiskiídnaðinum	HS	650.000
Hávabrósk og lýsi	HS	480.000
Nýggjar kanningar:		
Høgguslokkur á Føroya Banka	FRS	200.000
Langasporl á Reykjanesrygginum	FRS	800.000
Hjáveiða	FRS	300.000
Tilgongd av toski og upsa	FRS	430.000
Seismikkur og fiskiskapur	FRS	200.000
Gulllaksafars	HS	400.000
Tilsamans		7.407.000
Játtan á figggjarlógini 1999		8.000.000

Talva 18 Fiskivinnuroyndir 1999

Heimild: Fiskimálastýrið

Viðm.: Gjört upp 11. mars 1999

FRS: Fiskirannróknarstovan, FMS: Fiskimálastýrið, HS: Heilsufreðiliga Starvsstovan

1.1 Vörumenning: Límtræ til Íslands
 Hitaketil
 Silkiprent
 Háður
 Saltfiskaframleiðsla og virking av vörum
 Øðrvísi agn
 Timburelement til smáttu
 Flaggstong við flaggkamari
 Nýtt bátasnið til Grønlands
 Garvað seyðaskinn og koyriposar
 Menning av nýggjum framleiðslutólum
 Söla/framleiðsla av lampum
 Menning av nýggjum leikum (menning av ritbúnaði)
 Stabilitetsútgerð til skip (menning av ritbúnaði)
 Menning av trollemmi (innovationstøkni)
 Stýringarskipan til smoltframleiðslu

1.2 Menning av nýggjum framleiðslutólum:
 Visionsteknikkur
 Nýggj tøkni í smoltframleiðslu (recirkulering av vatni)
 Datatransmisjón (frá aliringi til støð)
 Snellur
 Menning av reinskeriskipan
 Skiljirist til ídnaðartrolarar
 Vektflokkari

1.3. Umlegging av framleiðslu:
 Uppbygging av góðskustýringarskipan
 ISO 9000
 ISO 9001
 ISO 9002

3.3 Stuðul til serliga søluútbúgving fyri ung:
 Luttøka á MIDE-framsýning

4.1 Granskingar- og kanningarætlanir:
 Royndir við eplaplógv
 Føroyar sum tilfeingisdepil
 Maskinnappað ull
 Framleiðsla úr flatfiski
 Veitingarstöð til frálandsvinnu
 Ullarverkætlan
 Loftvegis flutningur av fiski
 Útflutningur av feskum fiski úr Íslandi
 Saltfiskamenning
 Chitin-verkætlan

4.2. Patentumsóknir: Patentering av trollemmi

Talva 19 Yvirlit yvir ymiskar vinnuligar "granskingar-, menningar-, kanningarverkætlanir", sum hava fingið stuðul úr grunninum til ídnaðarfremjandi endamál í tíðarskeiðnum 1993-1998.

Heimild: Menningarstovan

3.10 Uppskot til eina eftirmetingarskipan fyri føroyska útbúgvingarverkið

3.10.1 Hvat er ein eftirmetingarskipan?

Eftirmetingarskipanir eru eitt rættiliga nýtt fyribrigdi, sum londini uttan um okkum hava tikið stig til frá byrjanini av 90'unum. Endamálið við teimum er leypanði at "góðskumeta útbúgvingarverkið" soleiðis, at landið kann varðveita og menna kappingarførið í einum støðugt meira internationaliseraðum heimi. Frá byrjan vóru serliga tær hægri útbúgvingarnar eftirmettar, men í fleiri skandinaviskum londum hevur politiski myndugleikin verið so væl nøgdur við úrslitini, at líkt er til, at eftirmetingarskipanirnar skjótt fevna um alt útbúgvingarverkið.

3.10.2 Endamálið við eini eftirmetingarskipan

Royndirnar úr Danmark og Noreg vísa, hvussu umráðandi tað er at hava eina greiða mynd av endamálinum við eftirmetingunum. Her er kjarnusurningurin lutfallið millum eftirlit við útbúgvingarverkinum og menningina av útbúgvingarverkinum. Í Noregi miðar eftirmetingarskipanin fyrst og fremst móti menning av útbúgvingarverkinum, meðan danska eftirmetingarskipanin roynir at sameina eftirlit og menning. Londini bæði hava fyri stuttum endurskoðað eftirmetingarskipanirnar og her er niðurstøðan, at bestu úrslitini fáast, um størsti denturin verður lagdur á menningararbeiðið. Orsøkin er, at eftirmetingarnar skapa ótryggleika úti á útbúgvingarstovnunum, tí endamálið við teimum er eisini at føra eftirlit við útbúgvingarstovnunum. Tí verður mælt til, at ein føroysk eftirmetingarskipan skal miða ímóti menning av undirvísarum og útbúgvingarverkinum, meðan uppgáurnar viðvíkjandi eftirlitinum við útbúgvingarskipanini framhaldandi verða røktar av Undirvísingar- og Mentamálastýrinum.

3.10.3 Hvussu kann eftirmetingarskipanin skipast?

Skotið verður upp, at ein "Eftirmetingarmiðstöð" (rættasta navnið hevði verið Menningarstovan, um navnið ikki longu hevði verið nýtt) verður sett á stovn. Fyri at sleppa undan eini samanblanding av menningaruppgávum og eftirlitisuppgávum, verður mælt til at eftirmetingarmiðstöð verður skipað sum ein sjálvstøðugur stovnur, átøkt t.d. Búskaparráðnum. Tó verður borið so í bandi, at samstarvið við Undirvísingar- og Mentamálastýrið verður tryggjað, eins og samstarvið við aðrar partar av almennu fyrisitingini. M.a. er upplagt, at eftirmetingarmiðstöðin fær tætt samstarv við nýggju "Altjóða skrivstovuna", sum ætlanir eru um at seta á stovn.

3.10.4 Møgulig mótstøða ímóti at seta eftirmetingarskipanina í verk

Í sambandi við nýskapan av slíkum slag fara ávísir trupulleikar uttan iva at stinga seg upp. Ein partur av hesum er tann sokallaða "traditionella mótstøðan ímóti øllum broytingum", sum uttan iva kann væntast frá skúlum og undirvísarum, sum ikki eru vanir við "uppílegging" í teirra arbeiði. Somuleiðis kann ein ávís mótstøða eisini væntast frá pørtum av Undirvísingar- og Mentamálastýrinum, ið kenna menningararbeiði sítt hótt av nýggju eftirmetingarmiðstöðini. Aðalmálið má tí

vera, at útbúgvingarverkið fær ávirkan á, hvussu eftirmetingarnar verða fyriskipaðar. Tað kann gerast í samstarvi millum eftirmetingarmiðstöðina, Undirvísingar- og Mentamálastýrið, leiðslurnar á skúlunum og fakfeløgini.

Viðvíkjandi møgulgari mótstöðu frá Undirvísingar- og Mentamálastýrið má gerast greitt, at talan ikki er um at taka uppgávur frá Undirvísingar- og Mentamálastýrinum. Tvørturímóti skal eftirmetingarmiðstöðin røkja uppgávur, sum Undirvísingar- og Mentamálastýrið hvørki hevur arbeiðsorku ella ressourcir til. Trupulleikin verður ikki loystur við at geva Undirvísingar- og Mentamálastýrinum fleiri ressourcir, tí so hendur júst tann samanblandingin av eftirliti og menning, sum donsku royndirnar við eftirmetingarskipanum ávara ímóti. Mett verður tí, at trupulleikin viðvíkjandi møgulgari mótstöðu frá Undirvísingar- og Mentamálastýrið kann loysast ígjøgnum støðugt samstarv og kunning.

3.10.5 Aðrir trupulleikar

Umframt mótstöðuna ímóti sjálvari ætlanini eru aðrir trupulleikar heftir at sjálvum innihaldinum í eftirmetingarskipanini. Her er meginspurningurin, hvørji kriteriu skulu setast sum grundarlag fyri eftirmetingunum av teimum einstøku útbúgvingarstovnunum. Her finst einki greitt svar, og kriteriuni mugu tí ásetast í hvørjum einstøkum føri. Skal tað gerast á haldgóðan hátt, má hetta gerast ígjøgnum eitt tætt samstarv millum eftirmetingarmiðstöðina, útbúgvingarstovnarnar og avvarðandi fakfeløg.

Í Noregi og (serliga) Danmark hevur ein av trupulleikunum við eftirmetingunum verið tann væntandi uppfylgingin av teimum. Fleiri dømi eru nevniliga um, at tilmælini frá eftirmetingunum ikki eru sett í verk. Í føroyskum høpi kundi verið sloppið undan hesum trupulleikanum, við at Undirvísingar- og Mentamálastýrið (eftirlitsstovnurin) tryggjar, at tilmælini verða sett í verk. Tó er greitt, at tilmælini frá eftirmetingunum í ávísum førum kunnu hava við sær hækkaðar útreiðslur. Í slíkum førum er ógvuliga umráðandi at finna konstruktivar loysnir, heldur enn bert at staðfesta, at ráð ikki eru til at fremja tilmælini. Sostatt má tann politiski og fyrisitingarligi viljin til at fylgja tilmælum frá eftirmetingarmiðstöðini vera til staðar, áðrenn talan kann verða um at seta eftirmetingarskipanina í verk. Annars gevur tað onga meining at seta skipanina á stovn. Hinvegin má eisini krevjast av eftirmetingarmiðstöðini, at tilmælini eru fíggarliga realistisk.

3.10.6 Innihaldið í eini føroyskari eftirmetingarskipan

Skotið verður upp, at eftirmetingarskipanin fyri føroyska útbúgvingarverkið verður tvíbytt. Ein skipan verður gjørd fyri útbúgvingarstovnar (stovnsskipan) og ein onnur skipan verður gjørd fyri undirvísingar (individuel skipan). Fyri at sleppast kann undan at byggja upp ein stóran almennan stovn alt fyri eitt, verður skotið upp at byrjað verður við stovnsskipanini. Tá eftirmetingarmiðstöðin er komin í eina trygga legu (t.d. aftaná 1-2 ár), kann tann individuella skipanin setast í verk.

Fyrirteytingin fyri tí individuella skipanini er tó, at semja er gjørd við avvarðandi fakfeløg og skúlaleiðslur um, hvussu hon skal skipast.

Eftirmetingarmiðstöðin verður mannað við 2-3 starvsfólkum – 1 samskipari við akademiskari útbúgving og 1-2 skrivstovufólkum. Møguliga kann stovnurin samstarva um hølir, skrivstovuútgærd og skrivstovufólk við nýggju altjóða skrivstovuna. Afturat starvsfólkunum á eftirmetingarmiðstöð koma útreiðslurnar til manningina av teimum ymiskum eftirmetingarbólkunum (hesir vera útgeinaðir seinni í tekstinum).

3.10.7 Eftirmetingarskipan fyri útbúgvingarstovnar

Eftirmetingarnar verða framdar av *eftirmetingarbólkum* í tøttum samstarvi við leiðslurnar á útbúgvingarstovnunum. Í fyrsta umfari verður ein eftirmetingarbólkur settur til at taka sær av miðnámsútbúgvingum (studentaskúlum, handilsskúlum og fiskivinnuskúlanum), og ein annar bólkur verður settur til teir teknisku skúlarnar. Mælt verður til, at eftirmetingarskipanin í fyrsta umfari ikki skal umfata fólkaskúlan.

Eftir stendur so spurningurin um skipanina av eftirmetingini av teimum hægru útbúgvingunum í Føroyum (Fróðskaparsetrið, Sjómannsskúlin, Maskinskúlin, Læraraskúlin og Sjúkrasysturaskúlin). Eftirmetingin av teimum krevur eitt fakligt innlit í hvørt einstakt øki, og tí er líkt til, at neyðugt er við ymiskum “evaluatorum” til hvønn stovn sær (undantakið er Maskinskúlin og Sjómannsskúlin sum møguliga kunnu evaluerast undir einum). Møguliga skal ein heilt serlig skipan eisini gerast fyri Fróðskaparsetrið orsakað av fjøltáttaðu undirvísingini har.

Besta loysnin er helst at manna eftirmetingarbólkarnar við einans trimum umboðum, fyri at minka um kostnaðin (mest hóskaði bólkastødd er 5 persónar). Mælt verður til, at í mesta lagi ein føroyingur og ein dani eru í eftirmetingarbólkunum. Hetta skal bæði tryggja víðskygnið í eftirmetingini og forða fyri, at tað føroyska útbúgvingarverkið einans verður evaluerað í mun til tað danska. Triðja umboðið kann antin koma aðrastaðni úr Skandinavia ella t.d. úr UK. Tó skal verða mint á, at evropeisku útbúgvingartradiðiónir eru ógvuliga ymiskar, alt eftir hvar í heimspartinum ein er staddur. Mælt verður til at “evaluatorarnir” koma úr londum, sum ikki eru alt ov ólík Føroyum. Í sama viðfangi skal verða mint á møguligar máltrupulleikar, ið mugu loysast, um persónar uttan fyri Skandinavia gerast “evaluatorar”.

Tann besti hátturin at byrja eftirmetingarskipanina er við at gera eina gjøgnumgangandi eftirmeting, sum t.d. kann ganga yvir 1 ár (hetta er nýtt í eftirmetingum á donskum universitetum). Slíkar gjøgnumgangandi eftirmetingar kunnu t.d. gerast við 10 ára millumbili. Tær vanligu eftirmetingarnar verða gjørdar sum ein rullandi skipan, har útbúgvingarstovnar t.d. verða evalueraðir 3 hvørt ár. Sera umráðandi er at tryggja teimum, ið skulu evaluerast (leiðslu og undirvísarum)

ávirkan á innihaldið í eftirmetingarskipanini, soleiðis at tey kunnu gerast drívmeði í arbeiðinum, væl stuðlað av eftirmetingarmiðstöðini.

3.10.8 Individuella eftirmetingarskipanin

Mælt verður til at byrja eftirmetingarskipanina við eini skipan fyri útbúgvingarstovnar og seinni at útbyggja hana við eini individuelli eftirmetingarskipan. Henda er partvís inspirerað av ásetingunum í læknalógini um støðuga fakliga endurnýgging og kann skipast sum eitt *nýtt leiðsluamboð* hjá útbúgvingarverkinum. Í fyrsta umfari verður individuella skipanin avmarkað til undirvísarar á miðnáms- og hægri útbúgvingum, men hon kann seinni víðkast til eisini at umfata fólkkaskúlan.

Mælt verður til, at individuella eftirmetingarskipanin í størst møguligan mun verður fyriskipað *desentralt*, tvs. av leiðslunum á skúlunum. Leikluturin hjá eftirmetingarmiðstöðini verður tí avmarkaður til at geva skúlunum ráð og vegleiðing, og annars eygleiða, hvussu skipanin virkar (“supervisión”). Skipanin skal miða ímóti at stuðla fakligu og pedagogisku menningini hjá tí einstaka undirvísaranum soleiðis, at undirvísingin verður hildin á høgum stigi. Tí eru góð og miðvís tilboð um eftirútbúgving ein hornasteinur í tí skipanini.

Individuella eftirmetingarskipanin verður gjørd sum ein rullandi eftirmetingarskipan, har undirvísarar koma til starvsfólkasamrøðu eftir lokið undirvísingarskeið. Grundarlagið undir samrøðunum eru brúkarakanningar, sum leiðslan á skúlunum ger eftir hvørt lokið undirvísingarskeið. Ein háttur at skipa fyri brúkarakanningunum er við spurnabløðum, har næmingarnir eftir lokið undirvísingarskeið fáa eitt spurnablað um meting teirra av undirvísingini í hvørjari ávísari lærugrein. Síðan verða spurnabløðini skannað inn í ein *desentralan* databasa (tvs. einans leiðslan á skúlanum og eftirmetingarmiðstöðin hava atgongd til hann), sum greinar svarini. Ein slíkur databasi er ógvuliga einfaldur at gera (t.d. í MS-acces), og skuldi ikki kostað almikið. Úrslitini av brúkarakanningunum kunnu harumframt setast saman við úrslitum hjá næmingum, ið undirvísarin førir upp til próvtøku.

Um brúkarakanningin saman við próvtøkuúrslitunum vísir markant úrslit, kann leiðslan á skúlanum leggja hana til grund fyri eini starvsfólkasamrøðu, sum t.d. kann miða ímóti at geva undirvísaranum tilboð um eftirútbúgving av hóskaði slag. Er samlaða niðurstøðan av starvsfólkasamrøðuni og brúkarakanningunum, at trupulleikarnir eru álvarsamir, má leiðsluni á skúlanum vera heimilað at taka tey neyðugu stigini fyri at loysa teir.

3.10.9 Rættindini hjá starvsfólkunum móttvegis krøvunum til avrik teirra

Størsti trupulleikin við individuelli skipanini er, at hon skal avviga starvsfólkarættindini hjá tí einstaka undirvísaranum móttvegis arbeiðsgevarakravinum um eina nøktandi undirvísing, ið kann nækta málsetningarnar og krøvini, ið verða sett til undirvísingarverkið. Tí mugu

starvsfólkarættindini hjá undirvísarunum tryggjast, áðrenn skipanin verður sett í verk, eins og avvarðandi fakfeløg mugu góðtaka arbeiðsgevararættindini um at kunna áseta “góðskukrøv” til undirvísingina. Individuella eftirmetingarskipanin skal tí skiljast sum eitt framhald av starvsfólkapolitikkinum hjá tí almenna, ið leggur dent á starvsfólkasamrøður.

5.1.4 Hvagar fara føroyingar at lesa?

5.1.4.1 Útbúgvingarmøguleikar føroyinga uttan fyri Føroyar

5.1.4.1.1 Inngangur

Føroyskur ungdomur, sum hevur viljað nomið sær bókligan kunnleika, hevur í stóran mun verið noyddur at fara uttanlands fyri at rækka hesum endamáli. Orsøkin til hetta er, at fólkgrundarlagið undir eini fjølbroyttari útbúgvingarskipan ikki hevur verið ella er til staðar.

Stórar samfelagsligar broytingar eru hendar seinastu ártíggjuni, sum m.a. hava ført við sær, at ástøðiligu krøvini til einstaklingin eru økt munandi. Henda gongd hevur havt við sær, at tað í dag eru munandi fleiri, sum hvørt ár fara av landinum í útbúgvingarøindum.

Sambært eini kanning í 50 ára minningarritinum hjá Føroya Studentaskúla fóru 605 av teimum 862, ið gjørdust studentar í tíðarskeiðinum 1939-1975, av landinum. Hetta svarar til 70%. Meginparturin fór í lestrarøindum. Hetta kundi staðfestast, við at 542 ella 90% finga sær eina víðari útbúgving.

At tíðirnar eru broyttar, sæst týðuliga. Talið á næmingum, sum ganga í miðnámskúlum, er í dag uml. 1.450. Við skúlaársbyrjan 1998/99 vóru uml. 625 næmingar tiknir inn á miðnámsútbúgvingar.

Neyv hagtøl eru ikki fyri, hvussu stórir brotpartur av teimum, sum taka miðnámsprógv, fara undir víðari lestur, men um vit hyggja eftir teimum nýggjastu hagtølunum, sum eru gjørd yvir tey, sum lesa uttanlands, síggja vit, at tey eru uml. 1.150¹⁰ í tali.

5.1.4.1.2 Hvat lesa føroyingar?

Verður mangan spurt, og her er so svarið fyri 1997/98. Stuðulsstovnurin hevur gjørt yvirlit yvir øll tey lesandi uttanlands, ið søktu – og finga – ískoytisstuðul frá Stuðulsstovninum.

Tørvurin á vitan um, hvat føroyingar uttanlands útbúgva seg til, er eyðsýndur, bæði tá ið hugsað verður um tey, ið ætla sær í útbúgving, arbeiðsmarknaðin og myndugleikarnar, hvørs ábyrgd tað er at skapa teir karmar, ið eru neyðugir fyri, at samfelagsins tørvur á útbúgnum fólki altíð er til staðar.

Hvat føroyingar lesa, er sera áhugaverdur lesnaður. Áhugavert er at síggja býtið ímillum tær ymisku útbúgvingarnar, kysbýtið ímillum tær ymisku útbúgvingar og hvørji lond, tey ungu velja at nema sær útbúgving í. Tað er av alstórum týðningi at

¹⁰ Hetta eru allir útbúgvingarbólkar uttan ikki vinnuligar útbúgvingar

hava tøl, sum kunna siga okkum nakað um, hvat hesin stóri og týðningarmikli partur av føroyingum tekst við.

5.1.4.1.3. Hagtøl

Hagtølini, sum eru viðgjørd í hesi frágreiðing, umfata øll, ið hava fingið ferðaiskoyti frá Stuðulsstovninum í stuðulsárinum 1997/98. Hetta kann tykjast í so tepurt grundarlag fyri eina slíka kanning, men hetta er einasta taltilfar, ið finst yvir føroyingar í lestrarørindum uttanlands.

Tey allar flestu (uml. 93%) velja at fara til Danmarkar í lestrarørindum, og fara tey tá úr tí føroysku inn í dansku skipanina. T.v.s. at tey eru tá als ikki skrásett sum føroyingar. Einasti møguleiki at fáa hendur á hesum bólki er sostatt, tá ið tey søkja um ferðaiskoytisstuðulin, sum Stuðulsstovnurin eina ferð um árið veitir føroyingum í lestrarørindum uttanlands.

Hóast hetta heldur ótrygga skrásetingargrundarlag verður met, at hagtølini kunna geva eina rættiliga góða ábending um, hvar og hvørjar útbúgvingar ungir føroyingar velja. Fyri at geva eina so fullfíggaða mynd sum møguligt, eru øll, ið finga ferðaiskoyti, tikin við, t.v.s. líka frá fimm mánaða málskeiðum til langar akademiskar útbúgvingar. Nøkur fyrivarni eru, ið mugu takast.

5.1.4.1.3.1. Fyrivarni

Nøkur fólk vanta. Hetta eru tey, ið: a) ikki hava søkt um ískoytisstuðul, b) ikki hava lokið treytirnar fyri at fáa stuðul, t.d. hava lisið ov leingi ella hava ikki verið lestrarvirkin í stuðulsárinum. Her kann eisini viðmerkjast, at nakrar útbúgvingar, sum fyrr hava fingið ískoytisstuðul, ikki longur lúka treytirnar fyri stuðli. Hetta hevur t.d. verið galdandi fyri útbúgvingina sosial- og heilsuhjálpari. Tey, sum fáa løn í útbúgvingartíðarskeiðinum, fáa ikki ferðaiskoyti og verða tískil ikki skrásett í skráum Stuðulsstovnsins.

Í nøkrum førum kann feilur vera í bólkingini av útbúgvingunum, tí upplýsingarnar frá teimum lesandi hava verið ófullfíggaða. Feilir kunnu eisini vera í sambandi við skráseting av innsendum upplýsingum.

Tølini geva einans eina støðumynd av teimum, sum lesa í stuðulsárinum. Tey, ið t.d. vóru liðug í juli 1997, eru ikki við í hagtølunum, tí tey vóru liðug, áðrenn stuðulsárið byrjaði. Um onkur t.d. skiftir útbúgving ella gevst, kann ofta ganga rúm tíð, áðrenn Stuðulsstovnurin fær boð um hetta, og tað kann tá eisini føra til skeivleikar í taltilfarinum.

5.1.4.1.3.2. Hvussu eru hagtølini skipað?

Tølini byggja á upplýsingar um 1) kyn, 2) útbúgving 3) land, har lisið verður.

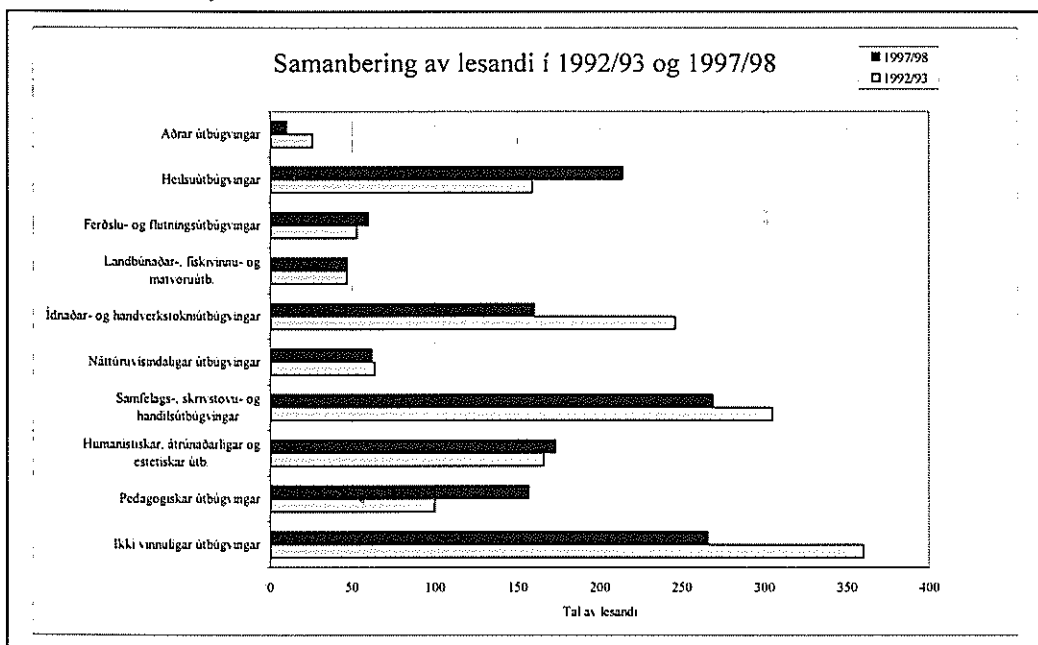
Útbúgvingarnar eru skipaðar í 10 høvuðsbólkar eftir innihaldi:

Bólkur 0	Ikki vinnuligar útbúgvingar
Bólkur 1	Pedagogiskar útbúgvingar
Bólkur 2	Humanistiskar, átrúnaðarligar og estetiskar útbúgvingar
Bólkur 3	Samfelags-, skrivstovu- og handilsútbúgvingar
Bólkur 4	Náttúruvísindaligar útbúgvingar
Bólkur 5	Ídnaðar- og handverkstekniskar útbúgvingar
Bólkur 6	Landbúnaðar-, fiskivinnu- og matværuútbúgvingar
Bólkur 7	Ferðslu- og flutningsútbúgvingar
Bólkur 8	Heilsuútbúgvingar
Bólkur 9	Aðrar útbúgvingar

Fleiri undirbólkar eru í hvørjum høvuðsbólki, og innan fyri hesar eru endaligu heitini á útbúgvingunum og talið av persónum uppgjørd. Tølini vísa sostatt útbúgvingarnar rættiliga nágreiniliga. (sí Skjal 1 á síðu 119 og fylgjandi)

5.1.4.1.4. Býtið millum útbúgvingarbólkar

Á myndini niðanfyri er ein samanbering gjord millum teir ymisku útbúgvingarbólkarnar, eins og ein samanbering er gjord millum skúlaárin 1992/93 og 1997/98. Útdýpandi viðmerkingar til talvuna eru gjordar undir avsnit 5.1.4.1.7 á síðu 107, har viðmerkingar eru gjordar til býtið millum útbúgvingarbólkar, kyn og land. Tulkningarnar skulu ikki metast fyri meira enn ein roynd at leggja nakrar sannleikar aftan fyri tølini.

Mynd 2 Samanbering av lesandi í 1992/93 og 1997/98

Heimild: Stuðulsstovnur

5.1.4.1.5. Býtið millum útbúgvingarbólkar og kyn

Talva 1 niðanfyri vísir eina samanbering av lesandi føroyingum uttanlands skipaða eftir útbúgvingarbólki og kyni. Í sambandi við tulkning av talvuni verður víst til avsnit 5.1.4.1.7 á síðu 107.

Útbúgvingarbólkur	1997/98			
	Kvenn tal	Kall tal	Kvenn í %	Kall í %
Ikki vinnuligar útbúgvingar	163	103	61	39
Pedagogiskar útbúgvingar	142	15	90	10
Humanistiskar, átrúnaðarligar og estetiskar útbúgvingar	107	66	62	38
Samfelags-, skrivstovu- og handilsútbúgvingar	119	150	44	56
Náttúruvísindaligar útbúgvingar	26	36	42	58
Ídnaðar- og handverkstøkniútbúgvingar	35	125	22	78
Landbúnaðar-, fiskivinnu og matvøruútbúgvingar	32	15	68	32
Ferðslu- og flutningsútbúgvingar	2	58	3	97
Heilsuútbúgvingar	190	24	89	11
Aðrar útbúgvingar	6	4	60	40
Tilsamans	822	596	58	42

Útbúgvingarbólkur	1992/93			
	Kvenn tal	Kall tal	Kvenn í %	Kall í %
Ikki vinnuligar útbúgvingar	221	139	61	39
Pedagogiskar útbúgvingar	87	13	87	13
Humanistiskar, átrúnaðarligar og estetiskar útbúgvingar	98	68	59	41
Samfelags-, skrivstovu- og handilsútbúgvingar	123	182	40	60
Náttúruvísindaligar útbúgvingar	22	42	34	66
Ídnaðar- og handverkstøkniútbúgvingar	51	195	21	79
Landbúnaðar-, fiskivinnu og matvøruútbúgvingar	33	14	70	30
Ferðslu- og flutningsútbúgvingar	2	51	4	96
Heilsuútbúgvingar	133	26	84	16
Aðrar útbúgvingar	17	9	65	35
Tilsamans	787	739	52	48

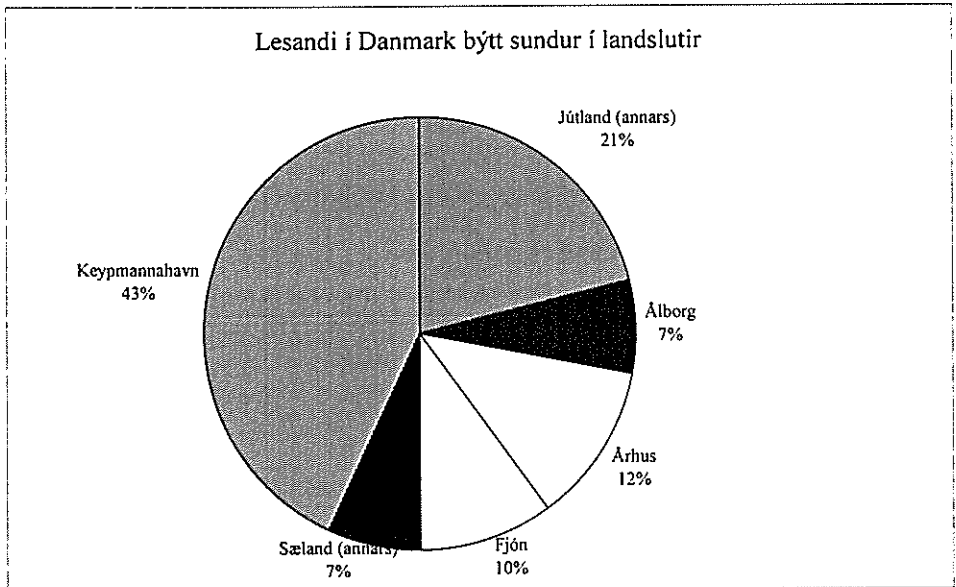
Talva 20 Býtið millum útbúgvingarbólkar og kyn

Heimild: Stuðulsstovnurin

5.1.4.1.6. Býtið millum lond og landslutir í Danmark

5.1.4.1.6.1. Býtið millum landslutir í Danmark

Nýggjastu hagtølini frá Stuðulsstovninum eru ikki skipað soleiðis, at tað sæst, hvar í Danmark føroyingar lesa. Ein kanning varð tó gjørd í 1993, sum vísti hesa mynd.

Mynd 3 Lesandi í Danmark býtt sundur í landslutir

Heimild: Stuðulsstovnurin

Sum myndin vísir, fara føroyingar til Keypmannahavnar og til Jútlands at lesa. Í Jútlandi spjaðast teir til býirnar Árhus, Álborg, Horsens, Svendborg, Varde og aðrastaðni, har útbúgving fæst.

5.1.4.1.6.2. Býtið millum lond

Í hagtalstilfarinum (sí Skjal 1 á síðu 119 og fylgjandi) eru bert høvuðslondini tikin við. Øll onnur lond eru sett í restbólkin "Onnur". Tey lond, ið eru tikin við, eru (landakoda frammanfyri):

DK:	Danmark
N:	Noreg
S:	Svøríki
SF:	Finnland
ÍS:	Ísland
GB:	Stóra Bretland
USA:	USA

Flestu føroyingar velja sum nevnt Danmark sum útbúgvingarland (93%). Av teimum, sum lesa utan fyri Norðurlond, er størsti parturin tey, ið eru undir ÚSUN-skipanini (t.e. fáa stuðul frá Stuðulsstovninum eftir serligari skipan til lestur utan fyri Norðurlond) og tey, sum eru við AFS.

Talva 13 í bindi 1 (síða 92) vísir, hvar tey, sum ekki eru í Danmark, lesa.

5.1.4.1.7. Útgreining av hagtølum

5.1.4.1.7.1. Tey, ið ætla at byrja.

Næststørsti bólkurin eru tey, ið lesa ikki-vinnuligar útbúgvingar, t.e. eftirskúlar, studentaskúlar og HF, háskúlar og tílíkt.

Tilsamans eru 266 í hesum bólki. Samanbórið við 1992/93, tá ið talið var 360, er hetta ein stór afturgongd. Mett verður, at høvuðsorsøkin til stóru minkingina í hesum bólki, eru teir bøttu arbeiðsmøguleikarnir hjá ungum og ófaklærdum í Føroyum, nú ringasti parturin av kreppuni er avhæsaður.

Umleið helvtin í hesum bólki lesa førleikagevandi útbúgvingar (Student, HF, HH o.s.fr.), og hin helvtin lesur annað.

Nevnast kann, at av teimum, ið ikki lesa førleikagevandi útbúgvingar, eru 89 á eftirskúla, 27 eru á háskúla, og tað er ein stór minking frá 1992/93, tá heili 73 vóru á háskúla. 18 eru farin uttanlands við AFS.

5.1.4.1.7.2. Tey, ið ætla at gerast rík..

Størsti bólkurin eru tey, ið eru farin at lesa samfelagsligar og handilsligar útbúgvingar, 269 í tali. Hetta er ein minking uppá næstan 50 samanbórið við 92/93, tá ið talið var uppi á 305. Serliga er tað talið á HA og cand.merc lesandi, ið er minkað við ávikavíst 15 og 18 næmingum. Torført er at meta um orsøkina til hesa stóru minking.

Løgfrøði sýnist framvegis at vera ein væl umtókt útbúgving. Talið á lögfrøðingum er høgt, 50 í tali, og har er eingin broyting frá 92/93. Hetta er kanska ein av teimum fáu útbúgvingunum, ið ikki var so meint rakt av kreppuni í føroyska samfelagnum.

Av teimum styttru skrivstovuútbúgvingunum er tað serliga teldan, sum dregur. Heili 21 eru í lètuni farin undir útbúgving til datamatikara.

Einasti bólkurin undir teimum samfelags- og handilsligu útbúgvingunum, sum er vaksin samanbórið við 92/93, eru tær alment sosialhjálpandi útbúgvingarnar. Talið á sálarfrøðingum er næstan ferdalað úr 3 í 11, og talið á sosialráðgevum er vaksið við 8. Orsøkin til henda vøkstur kann móguliga hanga saman við leivdunum frá kreppuni, tá ið tørvurin, kanska serliga á sosialráðgevum, vaks.

5.1.4.1.7.3. Tey, ið hugsa og tosa - og leita..

Tær humanistisku, átrúnaðarligu og estetisku útbúgvingarnar telja 172 persónar, og hetta er ein lítil vøkstur við 6 persónum. Tað er serliga bólkurin bókmentir og mál, ið tykist hava vunnið frama millum tey ungu seinastu árin. Her er ein vøkstur frá

29 persónum í 92/93 til 57 persónar í 97/98. Samstundis er ein minking farin fram í bólkinum vinnumál við heili 22 persónum. Vit kunnu út frá hesum siga, at tey ungu í dag eru farin yvir til at lesa meira akademiskar málútbúgvingar, sum kanska miða meira ímóti størvum hjá tí almenna, heldur enn hjá tí privata vinnulívnum.

Áhugin fyri tónleiki og sjónleiki er framvegis stórur við einum lítlum vøkstri at hóma síðani 92/93. Tað áhugaverdasta her sýnist at vera, at hetta er ein bólkur, har stórur partur av næmingunum fara út um Danmark at nema sær útbúgving. Helvtin av teimum lesandi eru farin "út í heim", og størsti parturin er farin út um Norðurlond.

5.1.4.1.7.4. Tey, ið ætla at byggja..

Bólkurin av ídnaðar- og handverkstøknifrøðiligum útbúgvingum er ein bólkur, ið hevur verið fyri stórari minking. Í 92/93 var talið 246 persónar ímóti 159 persónum í 97/98, ein minking upp á heili 77 persónar. Tann eyðsýndasta orsøkin til hesa broyting er óivað tey varandi ótryggu arbeiðsviðurskiftini í byggivinnuni, sum kreppan í føroyska búskapinum fæddi við sær.

Meir enn helvtin, ella fílt 97 persónar, vilja verða verkfrøðingar. Hini lesa mest aðrar byggifrøðiligar greinir, serliga byggitækni, og ein partur – 20 í tali – lesa almennar ídnaðarútbúgvingar so sum tekniskur hjálpari og HTX.

Tað eyðkendasta við hesum bólkinum er býtið millum kynini. Av teimum 159 lesandi í bólkinum eru heili 125 mannfólk. Tað er lítil broyting í býtinum frá 92/93, so hóast vit nú nærkast aldaskiftinum, er framvegis stórur munur á teimum útbúgvingunum, sum menn og kvinnur velja.

5.1.4.1.7.5. Tey, sum ansa..

Í bólkinum heilsuútbúgvingar er ein rættiliga stórur vøkstur at síggja síðani 92/93. Tað vóru í 92/93 159 føroyingar, ið valdu at nema sær útbúgving innan almanna- og heilsurækt ímóti heili 215 í 97/98. Og hetta hóast at bólkurin av sosial- og heilsuhjálparum, í 92/93 33 persónar, sum áður nevnt er dottin heilt burtur.

Serliga eru tað sjúkrasystrarnar, ið eyðkenna henda bólki; tær eru heilar 100 í tali, og hetta gevur ein vøkstur uppá 270% síðani 92/93. Hvat orsøkin er til henda vøkstur, er torført at meta um, men kann móguliga finnast í, at donsku útbúgvingarstovnarnir hava tikið fleiri næmingar inn enn fyrr orsakað av stórum tørvi á sjúkrasystrum í Danmark.

Talið á læknalesandi er eisini vaksið síðani 92/93, frá 28 til 43. Tað mest forvitnisliga hesum viðvíkjandi er, at hetta yrki, sum vanliga hevur verið eitt mannfólkayrki, í dag sýnist at vera sera væl umtókt millum tær ungu kvinnurnar. Í 97/98 eru næstan tvífalt so nógvar kvinnur sum menn, ið hava valt sær læknaútbúgvingina.

5.1.4.1.7.6. Hini, sum eisini ansa..

Tær pedagogisku útbúgvingarnar hava eisini verið fyri stórum vøkstri síðani 92/93. Tá vóru 100 persónar, sum valdu hesar útbúgvingar, meðan tað í 97/98 eru heili 157, ið eru farin pedagogisku leiðina – ein vøkstur uppá 57%.

Tey flestu í bólkinum lesa til okkurt slag av pedagogi, meðan restin lesur til fólkháskúla. Eisini hesin bólkurin er eyðkendur við at vera ein eyðkendur "kvinnubólkur" og 142 av teimum 157, ið manna bólkin, eru kvinnur.

Stóri vøxturin av bæði heilsuútbúgvingum og pedagogiskum útbúgvingum hongur óivað saman við tí stóra vøkstrinum av kvinnum, sum leita sær hægri útbúgving. Í 92/93 myndaðu kvinnurnar 52% av teimum lesandi, meðan tær í 97/98 mynda heili 58% av lesandi føroyingum uttanlands.

5.1.4.1.7.7. Matur og føðsla annars..

Talið á teimum, ið leita sær útbúgving innan landbúnaðar-, fiskivinnu- og matvøruútbúgvingar er tað sama sum í 92/93 - 47 í tali. Størsti bólkurin eru tey, ið lesa køks- og húsarhaldsútbúgvingar, 19 persónar.

Tað eru 5, ið læra ymiskt innan fiskivinnu, og er hetta ein minking upp á 9 persónar í mun til 92/93. Tann almenna fiskivinnuútbúgvingin, ið nú finst í Føroyum, tykist at hava tikið broddin av talinum á teimum, sum fara uttanlands at lesa aðrar fiskivinnuútbúgvingar. Tað kann tó tykjast eitt sindur løgið, at ikki fleiri ynskja at útbúgva seg innan hetta yrki, tá ið hugsað verður um týðningin, henda vinnugrein hevur fyri samfelagið. Eingin ivi er um, at um fiskivinnan á landi skal mennast í kappingini við onnur lond, mugu fleiri útbúgvir fólki innan økið fáast til vegar.

10 persónar læra innan landbúnaðarøkið, av hesum lesur 1 til agronom, 2 til djóralækna og 7 lesa ymiskar aðrar landbúnaðarútbúgvingar. Nevnast kann, at 10 lesa til matvørufrøðing, og kemur hetta óivað væl við í sambandi við tey støðugt strangari ES-krøvini, ið sett verða matvøruframleiðarunum.

5.1.4.1.7.8. Tey rokna og kann..

Útbúgvingargreinirnar innan náttúruvísindi eru nógvar, og tað eru íalt 62 fólki, ið hava valt at taka eina útbúgving av hesum slag. Broytingin síðani 92/93 er lítil, bert 2 fólki fleiri í 97/98 hava valt at útbúgva seg innan henda bólk. Tað forvitnisligasta í hesum bólki er tað vaksandi talið av teimum, ið hava valt at lesa jarðfrøði. Tað vóru í 92/93 bert 2 fólki, ið lósu jarðfrøði, meðan talið í 97/98 er heilt uppi á 10. Hesin vøkstur hongur óivað saman við áhuganum og teimum møguleikum, ein komandi oljuvinna hevur við sær.

Eisini kann nevast, at 17 fólki lesa lívfrøði, og er hetta ein lítil øking síðani 92/93. Hóast talið ikki sigur nakað um, hvat slag av lívfrøði talan er um, kunnu vit vænta og vóna, at hetta eru fólki, ið fara at halda eyga við, hvat fer fram í havumhvørvi okkara, kanska serliga viðvíkjandi dálking.

5.1.4.1.7.9. Tey flúgva, sigla, koyra og ganga..

Talið á teimum, ið velja at útbúgva seg innan ferðslu og flutning, er ikki nógv broytt. Í 92/93 var talið á teimum, ið sjólívið valdu, 42, meðan talið í 97/98 var uppi á 54. Serliga eru tað maskinmeistarar, ið mynda henda bólkin. Teir eru heili 37 í tali.

Talið á teimum, ið velja flogútbúgvingar, er nakað minkað samanborið við 92/93. Tað vóru í 97/98 3, ið valdu flogskipara og 3, ið valdu tyrilskipara, meðan samlaða talið í 92/93 var 11. Eingin kvinna var ímillum teirra.

5.1.4.1.7.10. Tey, ið lesa okkurt annað..

Í 1992/93 vóru 25 fólk, sum vóru skrásett at lesa onkra útbúgving, sum ikki ber til at bólka saman við hinum 9 bólkunum. Talan er m.a. um lögreglumenn. Í 1997/98 er talið 10 fólk.

5.1.4.1.8. Framtíðarmynd

Tá metast skal um framtíðina eru serliga trý viðurskifti, sum fara at gera seg galdandi. Tey eru:

- 1) Framhaldandi øktur tørvur á útbúgvingarmøguleikum
- 2) Øktur tørvur á útbúgvingarmøguleikum uttan fyri Danmark
- 3) Fíggarligu avleiðingarnar av punkti 1 og 2. Her verður eisini hugsað um møguleikan, at Føroyar verða skipaðar sum fullveldi við teimum skyldum, hetta hevur við sær.

Eingin ivi er um, at samfelagsmenningin fer at halda fram, og at útbúgvingarkrøvini til einstaklingin fara framhaldandi at gerast størri. Hetta hevur við sær øktan tørv á útbúgvingarmøguleikum. Metingar eiga áhaldandi at verða gjørdar, um teir útbúgvingarmøguleikar, sum standa okkum (føroyingum) í boði, til fulnar eru til gagns fyri tað føroyska samfelagið.

Eingin ivi er um, at tað verður vitanartilfeingið hjá føroyingum, sum fer at gera av, hvussu Føroyar fara at fóta sær sum tjóð í framtíðini. Tað er tí sera umráðandi, at føroyingum stendur í boði at nema sær útbúgvingar, sum fyri einstaklingin og samfelagið eru tær bestu.

Skipanin við útbúgvingarstuðli til lestur uttanfyri Norðurlond, sum fíggarliga javnsetur lestur uttan fyri Norðurlond við lestur í Norðurlondum, er eitt einastandandi útbúgvingarpolitiskt frambrot, sum føroyska samfelagið næstu ártíggjuni fer at kenna ágóðan av. Ein fyritleykt fyri eini samfelagsligari altjóðagerð er ikki fylgisveinasamband ella internet, men fólk, sum fara í onnur lond at læra mál og mentan og síðani koma aftur til Føroyar.

Stórar fíggarligar avbjóðingar liggja fyri framman, tá ið hugsað verður um Føroyar sum sjálvstøðugt land og tørvinn á útbúgvingarmøguleikum uttanlands. Sum stóðan

er í dag, hava vit gjøgnum norðurlendsku samstarvsavtaluna frítt at fara, tá talan er um lestur í Norðurlondum. At føroyingar sum danskir ríkisborgarar eisini fáa SU til lestur uttan fyri Føroyar sparir føroysku myndugleikunum fyri hópin av peningi. Framtíðar avbjóðingarnar liggja tískil eisini í at skapa figgjarligar fortreytir fyri, at vit, tá neyðugt verður at lyfta hesa byrðu, eru til reiðar.

Sí nærri útgreining av hagtølum í skjali 1 á síðu 119.

6.1.1.2 Umsækjarar til miðnámsútbúgvingarnar

Til samans var á hvörjum ári hetta tal av persónum í ferð við at taka eina miðnámsútbúgving eins og sæst í talvuni niðanfyri:

	1986	1991 ¹¹	1996	1998
Lærlingaútbúgvingar	1.100	660	470	684
FHS	108	184	174	219
1. HH	28	103 ¹²	58	89
2. HH	16		50	69
HH (stud., HF o.tíl.)	28	52	23	0
SIT	-	-	101	70
1.HT	-	-	19	20
2.HT			7	10
Fiskivinnuútbúgving				
1. f		34	10	14
2. f			9	7
3. f			8	5 ¹³
Student (støddfr. d.)				
1. s	170	106	135	112
2. s	176	84	123	94
3. s.	159	88	93	113
Student (málslig d.)				
1. s		88	137	118
2. s		96	128	128
3. s		60	115	113
1. HF	147	140	91	110
2. HF	119	115	78	76 ¹⁴
Tilsamans	2.051	1.810	1.829	2.051

Talva 21 Yvirlit yvir tal av persónum, ið eru í ferð við at taka eina miðnámsútbúgving

Heimild: Undirvísingar- og Mentamálastýrið

¹¹ Orsøkin til ta stóru minkingina í upptøku til yrkisútbúgvingarnar hetta árið var kreppan.

¹² 1. og 2. HH

¹³ Stakgreinalesandi eru ikki roknað uppí

¹⁴ Stakgreinalesandi eru ikki roknað uppí

6.1.1.3 Fráfallið í miðnámsútbúgvingum

Úrslitið av kanninginini er sett upp í talvuni niðanfyri:

Føroya Studentaskúli og HF-skeið					
	Heystið 94	Heystið 96	Fráfall	Samlað fráfall	Fráfall í %
1.s, málslig deild	90	69	21		23,3
1.s, støddfrøðilig d.	79	57	22		27,8
Samlað næmingatal	169	126		43	25,4
Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy					
	Heystið 94	Heystið 96	Fráfall	Samlað fráfall	Fráfall í %
1.s, málslig deild	31	29	2		6,5
1.s, støddfrøðilig d.	29	22	7		24,1
Samlað næmingatal	60	51		9	15,0
Føroya Studentaskúli og HF-skeið					
	Heystið 96	Várið 98	Fráfall		Fráfall í %
HF	60	44	16		26,7
Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy					
	Heystið 96	Várið 98	Fráfall		Fráfall í %
HF	23	19	4		17,4
Føroya Studentaskúli og HF-skeið					
	Heystið 95	Várið 98	Fráfall	Samlað fráfall	Fráfall í %
1.s, málslig deild	88	65	23		
1.s, støddfrøðilig d.	74	55	19		
Samlað næmingatal	162	120		42	25,9
Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy					
	Heystið 95	Várið 98	Fráfall	Samlað fráfall	Fráfall í %
1.s, málslig deild	45	39	6		
1.s, støddfrøðilig d.	44	40	4		
Samlað næmingatal	89	79		10	11,2

Talva 22 Fráfallið á studentaskúlunum og hf-skeiðunum í 1996 og 1998

Heimild: Undirvísingar- og Mentamálastýrið

6.3.1 Møgulig átaksøki

6.3.1.1 Um møguleikar fyri læknaútbúgving og –gransking í Føroyum

6.3.1.1.1 Inngangur

Higartil hava flest allir føroyskir læknar tikið útbúgvingina í Danmark, og í løtuni eru umleið 35 føroysk læknalesandi í danska útbúgvingarverkinum. Talið hevur verið støðugt í mong ár og er tí ikki nøkur beinleiðis mynd av veruliga læknatørvinum í Føroyum. Umleið 100 læknastørv eru ásett (normerað) í Føroyum og umleið 80 av teimum eru mannað. Læknarnir eru sostatt ein stórir partur av tí samlaðu fjøldini av akademikarum í Føroyum, men kortini er einki akademiskt umhvørvi (gransking og undirvísing) í Føroyum innan læknavísindi. Læknatrot hevur valdað leingi, og hetta hevur ført við sær eitt stórt arbeiðstrýst á tann einstaka læknan og samstundis minkað um møguleikan hjá tí einstaka at granska. Hóast hetta hava einstaklingar við jøvnum millumbili fingist við gransking uttan fyri vanligar arbeiðstíðir.

Ongin miðvísur politikkur hevur verið lagdur fyri, hvussu læknatørvurin í Føroyum kann næktast í framtíðini. Harafturat tykist tað torført at motivera tey læknalesandi at koma heimaftur eftir loknan lestur. Orsøkirnar eru fleiri, t.d. er útbúgvingin long (normerað til 6½ ár) og eisini er lætt at fáa starv í øllum Norðurlondum orsakað av læknatroti. Ei heldur hevur nakað læknaligt forum verið í Føroyum, ið kann stimbra og eggja ta akademisku traditiðina innan læknavísindi. Hetta hevur við sær, at serstøk føroysk viðurskifti ikki verða úttømandi granskað yvir longri tíðarskeið, t.d. serføroysk sjúkueyðkenni, royndir við sjúklingum og trupulleikar ið standast av tí føroysku landafrøðini/undirstøðukervinum.

Akademiski heimurin í Føroyum hevur tørv á einum fjølltáttaðum útbúgvingarumhvørvi, har virkisfús, fyrítaksom lesandi kunnu koma við nýhugsan og íblástri. Kjakið millum tey “ungu” og tey “gomlu”, sum ber okkum fram á nýggjar leiðir, er merkt av, at stórir partur av føroyska ungdóminum er uttanlands og ikki dagliga verður ávirkaður av og kemur við ávirkan á tað, sum fer fram í landinum. Hetta er ein fortreyt fyri at hava eitt livandi akademiskt umhvørvi í støðugari menning. Tí er tað av alstórum týðningi, at vit frá øllum síðum gera okkara til at skapa eitt føroyskt granskingarumhvørvi, ið fæst við serføroysk viðurskifti, so vit harvið finna svar upp á vísindaligar spurningar, ið bert kunnu setast í Føroyum og tí sjálvsagt eisini bert kunnu svarast í Føroyum. Uppaftur betri er tað sjálvandi, um hesir spurningar verða svaraðir av føroyingum.

6.3.1.1.2 Støðan í dag viðv. læknaútbúgving í Føroyum

Landssjúkrahúsið hevur undirvísingarstøðu sum turnussjúkrahús eftir donskum fyritleytum. Her hava nýklaktir føroyskir læknar møguleika fyri at taka ta kravdu klinisku undirvísingina (turnus), ið er háltannað ár. Kortini hevur tað ongantíð

verið møguligt at nema sær serlæknaútbúgving í Føroyum, tí einki sjúkrahús í Føroyum hevur støðu sum universitetssjúkrahús.

Hóast sera væl eignað granskingarumhvørvi innan t.d. epidemiologi (tað er: læran um fólkið, tær sjúkur og sjúkuveyðkenni, ið hava ávirkan á fólkið sum heild) og gengransking, er eingin granskingarskylda knýtt at sjúkrahúsum í Føroyum. Av tí at eingin læru- ella granskingarstovnur er at skipa karmarnar um hesi tiltøk, er vandi fyri, at tær samansavnaðu royndirnar og serkunnleikin innan medisinska gransking í Føroyum hvørva. Ein læru- og granskingarstovnur kundi miðsavnað royndir, serkunnleika og vitan. Hesin stovnur kann eisini tryggja karmarnar um eina miðvísa samansavning av “know-how”, ið kundi útvegað eitt alternativ og eitt kvalifiserað mótspæl til vinnulig áhugamál innan t.d. gengransking.

Afturat hesum kundi ein læru- og granskingarmiðdepil givið uppaftur meiri av sær (“spin-off effekt”) við at økja møguleikarnar fyri samstarvi millum verandi heilsuútbúgvingar í Føroyum (t.d. sjúkrasystaskúlan) og møguligar komandi útbúgvingar sum t.d. farmaceut, laborant, radiograf, ergo- og fysioterapeut, sum vera minni orkukrevjandi at stovnseta, um ein tilíkur depil er frammanundan.

6.3.1.1.3 Hvussu kunnu medisinskar útbúgvingar skipast í Føroyum?

Mælt verður til at skipa ein “Læknafrøðiligan depil” (medisinskt institut) á Fróðskaparsetri Føroya sum ein part av náttúruvísindadeildini. Náttúruvísindaliga støðisútbúgvingin inniheldur sum er fleiri av grundleggjandi lærugreinunum, sum krevjast til læknaútbúgvingina t.d. lívfrøði, kyknulæru og hagfrøði. Tí er møguligt at skipa fyrsta part av læknaútbúgvingini eftir einari traditionellari skipan við ástøðiligum innihaldi og fyrilestrum. Karmarnir eru partvís til staðar longu nú, men trupulleikar standast kortini av lærugreinini anatomi, tí at eingin serkunnleiki er á undirvísingarstøði innan hetta økið í Føroyum.

Hesin trupulleiki kann loysast við at stovna eina patologiska deild á Landssjúkrahúsinum, ið umframt tær uppgávur, sum patologurin hevur í dag, eisini skuldi røkt anatomifrálærana á setrinum saman við eitt nú røntgenlæknum og ortópædkirurgum. Soleiðis kundi starvið sum patologur, ið hevur verið ómannað eina tíð, verið meira áhugavert og karrierumennandi. Mett verður, at tveir patologar kunnu røkja hesi endamál.

Á Landsjúkrahúsinum kann kliniski parturin fara fram. Deildirnar á Landssjúkrahúsinum eru almennar innan medicin og kirurgi og eru tískil væl eignaðar til ta grundleggjandi klinisku útbúgvingina. Trupulleikin er talið av læknum, ið skal økjast nakað, um læknalesandi skulu verða knýtt at deildunum og útbúgvast har. Tað vil siga, at tørvurin á læknum økist nakað, men aftur fyri kann sjúkrahúsið seta lesandi í starv sum læknavigarar. Við at nýta tey lesandi kann læknatrotið tálmost nakað, og harumframt kunnu sjúkrahúsinu spara pening til yvirtíð, við tað at tey lesandi heilt einfalt eru lægri lønt.

Afturat hesum kundi frálæra í mikrolívfrøði (tað er: læran um bakteriur og virus) og farmakologi (tað er: læran um medisín), ið partvís eru klinisk, verið skipað partvís á Fróðskaparsetrinum og á Landssjúkrahúsinum, meðan tey læknalesandi hava kliniska praktikk tíð á Landssjúkrahúsinum. Sostatt kundu umleið 8 lestrarhálvur (t.e.. 4 ár) verið tikin í Føroyum. Harvið fáa tey læknalesandi eftir loknan lestur í Føroyum (1. part), altjóða heitið: *bachelor of medicine*.

Undirmerktast má ikki, at um føroyska læknaútbúgvingin skal góðkennast á hægri lærustovnum í útlandum, má pensum og bygnaður skipast við neyvum atlit at samsvarandi skipanum í teimum londum, vit ynskja at samstarva við. Vanliga er læknaútbúgvingin skipað í tveir partar. Í Danmark er fyrsti partur ástøðiligur (prækliniskur) og høvuðslærugreinirnar eru anatomi, lívfrøði, fysiologi (tað er: læran um tann fríska mannakroppin), hagfrøði, epidemiologi, psykologi og sosiologi. Fyrsti partur er umleið 6 lestrarhálvur (3 ár). Annar partur er skipaður við kliniskum skeiðum á universitetssjúkrahúsi og er bæði ástøðiligur og praktiskur. Her eru høvuðslærugreinirnar medisín, kirurgi, patologi, psykiatri, farmakologi, mikrolívfrøði umframt skeið á serlæknadeildum og útbúgvingin er lokin eftir 13 lestrarhálvur (6½ ár).

Mælt verður til, at tann serkliniska útbúgvingin (2. partur) verður tikin í útlandum. Orsøkin er, at einki grundarlag er fyri undirvísingarserdeildum í Føroyum, samstundis sum serlæknaútbúgvingin eftir loknan lestur er tætt knýtt at útlenskum universitetssjúkrahúsum. Mett verður, at líkindini at gera avtalur við útheimin um víðari lestur (bæði præ- og postgraduat) eru betri, um føroysk læknalesandi hava heitið *bachelor* (fyrsti partur), meðan tað endaliga læknaprógvið er tikið á kendum universitetssjúkrahúsum uttanlands, har serlæknaútbúgvingin skal fara fram. Tí er sera umráðandi, at føroyska læknaútbúgvingin er skipað sum tær í útheiminum.

Sum áður nevnt er ikki møguleiki at taka serlæknaútbúgving í Føroyum. Tað er heldur ikki hugsandi, at ein slík útbúgving kann skipast við tí avmarkaða fólkgrundarlagnum í Føroyum. Tí er greitt, at føroyingar mugu av landinum at fáa serkliniska útbúgving. Samráðingar mugu tí fara fram við universitetssjúkrahúsi í útheiminum, soleiðis at føroyingum kunnu tryggjast møguleikar innan eftirútbúgvingar, ið eru á einum altjóða framkomnum stigi.

6.3.1.1.4 Uppskot til ein føroyskan granskingarpolitikk innan læknavísindi

Saman við stovnsetingini av læknavísindaligu útbúgvingini verður mælt til at stovnseta ein føroyskan granskingardepil innan náttúruvísindi, ið kann skipast sum ein depil undir Náttúruvísindadeildini á Fróðskaparsetrinum. Depilin eigur at vera tvørfakligur, umboðandi læknafrøði, lívfrøði, alisfrøði og evnafrøði. Granskingardepilin eigur at fyrireika, skipa og evaluera undirvísing og gransking innan øll náttúruvísindi í Føroyum. Endamálið skal verða at byggja upp eina føroyska "tradition" út frá føroyskum viðurskiftum og fyrirtreytum, umframt at granskingardepilin eisini skal vera samstarvsfelagi hjá tí almenna, tá mál, ið krevja serkunnleika, stinga seg upp.

Tilfeingi til ein tílkan depil finst longu í dag. Vit hava fleiri føroyskar granskarar á høgum stigi, men teir eru ofta staddir uttanlands. Hesir einstaklingar, ið hava verið undangongumenn innan granskingina í Føroyum, hava nærum ongar møguleikar, um teir høvdu ætlað sær heim aftur til Føroya. Tann náttúruvísindaligi granskingardepilin kann útvega figging og vera karmur um ta gransking, ið áður hevur verið trupul at fáa í verk. Sostatt hevði eisini verið møguligt at tryggja Føroyum tað vitanartilfeingi, sum vit longu hava í granskarum, ið arbeiða uttanlands. Hesi fólk eru tí sjálvt ráevnið til at skipa ein granskingarstovn í Føroyum.

Granskingardepilin eigur at útvega føroyingum, sum í lötuni taka útbúgvingar uttanlands, møguleika fyri at fáa bæði scholarstipendium og ph.d-útbúgving. Hesi fólkini kunnu samstundis nýtast sum undirvísarar og lektarar á setrinum, soleiðis at undirvísing grundað á upprunagransking kann bjóðast fram í føroyskum høpi.

Til dømis kann nevast, at Føroyar eru sera væl egnað øki til gengransking og stórar fólkakanningar, og tað er spell, um útlenskir granskarar skulu fara av landinum við hesum tilfeingi, uttan at vit fáa nakað gagn av tí (sonevnd tyrlugransking).

Fjarstøðan hjá Føroyum í Norðuratlantshavi verður ofta havd frammi sum eitt haft um beinini hjá tí føroyska vinnulívinum, men nútímans tøkni loysir stóðugt hesar trupulleikar. Innan læknávisindi hendir eisini nógv á hesum øki við t.d. *telemedisini*, ið kann loysa trupulleikar við at fáa fatur á stundisligari serlæknahjálp. Um hesir hentleikar skulu nýtast til fulnar, er neyðugt við miðvísari vitan um hetta økið, og hetta er at fata sum eitt heilt granskingarøki í sjálvum sær.

Samanumtikið verður mælt til:

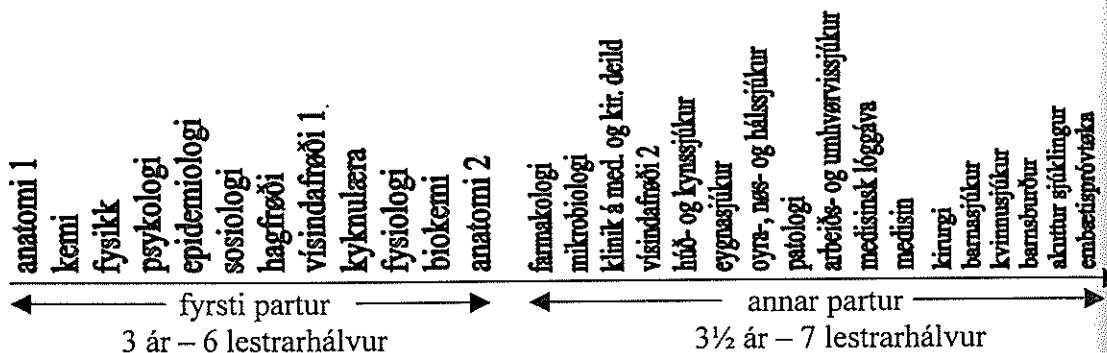
- at skipa læknafrøðiliga deild (medisinskt institutt) undir Fróðskaparsetri Føroya sum part av náttúruvísindadeildini,
- at stovna eina patologiska deild á Landssjúkrahúsinum, ið skal røkja anatomifrálærana á setrinum og
- at seta á stovn ein føroyskan granskingarmiðdepil innan náttúruvísindi, ið kundi virkað sum akademiskt forum innan náttúruvísindi og stimbrað tær kreftir, ið eru innan hvørt náttúruvísindaøki sær.

Samfelagsligir ágóðar:

- at tey læknalesandi í størri mun høvdu verið knýtt at Føroyum, og at fleiri eftir loknan lestur høvdu komið heim aftur,
- at talið av læknalesandi kundi verið skipað í mun til skiftandi tørvin á læknum í Føroyum,
- at vandin fyri, at læknatrot stingur seg upp, verður minkaður,

- at *terapeutiska* støðið hækkar orsakað av *spin-off* effekt frá læknaútbúgvingini á setrinum og náttúruvísindaliga granskingarstovninum, ið kunnu virka sum akademisk forum,
- at útvega ein serkunnleika innan føroyska gransking og sjúkueyðkenni (t.d. gengransking) og at bøtt munandi um fyrirteytirnar at samráðast við eitt nú útlenskar medisinalfyrirtekur um vinnuligar sáttmálar, og
- at stimbra arbeiðsumhvørvið hjá tí einstaka læknanum í Føroyum og møguleikan at verða væl kunnaður um sítt fakøki

Fylgiskjal: Samansetingin av læknaútbúgvingini

Ískoyti

Skjal 1 Útgreinaði hagtøl yvir hvar føroyingar lesa uttanlands og hvat teir lesa (Heimild: Stuðulsstovnurin)

Skjal 1: Útgreiðing hagtølu yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93

	Kynsbýti			Býti millum lond									
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	US	Onnur		
Bólkur 0 Ikki vinnuligar útbúgvingar													
Almennur skúli	77	42	35	77	0	0	0	0	0	0	0		
Eftirskúli	77	42	35	77									
Førelkagevandi útb.	178	105	73	174	0	1	0	3	0	0	0		
Studentaskúli	14	7	7	12		1		1					
HF	48	31	17	48									
HH (1ár)	20	13	7	20									
HH (2ár)	32	21	11	30				2					
HG	37	19	18	37									
GSK	3	3	0	3									
United World College	0												
Almenn vaksna útb.	24	11	13	24									
Ikki førelkagevandi útb.	105	74	31	67	4	0	1	0	6	8	19		
Háskúli	73	48	25	66	4		1		2				
Málskúli, styttri tíðarskeið	8	5	3	1					3	1	3		
AFS o.til.	24	21	3						1	7	16		
Skúlaskip	0												
Samanlagt fyri bólk 0	360	221	139	318	4	1	1	3	6	8	19		

Bólkur 1 Pedagogiskar útbúgvingar

Pedagog	55	53	2	53	0	0	0	2	0	0	0	
Deyvapedagogvísindi	2	2	0	2								
Pedagogur	17	16	1	17								
Barnagarøspedagogur	17	17	0	16				1				
Fritíðarpedagog	5	5	0	5								
Socialpedagogur	14	13	1	13				1				
Pedagogisk kandidatur	0											
Pedagogikk-psykologi	0											
Lærari	45	34	11	45	0	0	0	0	0	0	0	
Fólkaskúlalærari	27	16	11	27								
Hondarbeiðslærari o.a.	17	17	0	17								
Ítróttarlærari	1	1	0	1								
Samanlagt fyri bólk 1	100	87	13	98	0	0	0	2	0	0	0	

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

	Kynsbýti			Býti millum lond							
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	USA	Onnur
Bólkur 0 Ikki vinnuligar útbúgvín											
Almennur skúli	89	47	42	89	0	0	0	0	0	0	0
Eftirskúli	89	47	42	89							
Førleikagevandi útb.	127	81	46	119	5	1	0	2	0	0	0
Studentaskúli	32	17	15	32							
HF	28	18	10	24	1	1		2			
HH (1ár)	6	3	3	5	1						
HH (2ár)	21	11	10	21							
HG	14	11	3	14							
GSK	3	2	1	3							
United World College	2	2		0	2						
Almenn vaksna útb.	21	17	4	20	1						
Ikki førleikagevandi útb.	50	35	15	24	1	4	0	0	5	2	14
Háskúli	27	19	8	24	1	4					
Málskúli, styttri tíðarskeið	3	3		0					3		
AFS o.tíl.	18	12	6	0					2	2	14
Skúlaskip	2	1	1								
Samanlagt fyri bólk 0	266	163	103	232	6	5	0	2	5	2	14

Bólkur 1 Pedagogiskar útbúgvín

Pedagog	105	96	9	105	0	0	0	0	0	0	0
Deyvapedagogvísindi	0			0							
Pedagogur	2	2		2							
Barnagarðspedagogur	30	29	1	30							
Fritíðarpedagog	29	25	4	29							
Socialpedagogur	39	37	2	39							
Pedagogisk kandidatur	3	2	1	3							
Pedagogikk-psykologi	2	1	1	2							
Lærari	52	46	6	52	0	0	0	0	0	0	0
Fólkaskúlalærari	36	30	6	36							
Hondarbeiðslærari o.a.	16	16		16							
Ítróttarlærari	0			0							
Samanlagt fyri bólk 1	157	142	15	157	0	0	0	0	0	0	0

1992/93

Kynsbýti

Býti millum lond

íalt

Kyenn

Kall

DK

N

2

S

i

G

US

①

ur

Bólkur 2 Humanistiskar, átrúnaðarligar og estetiskar útbúgvingar

Humanistisk stöðisútbúgving	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Hum-bas (RUC)	3	3	0	3							
Söga og fornfræði	16	7	9	15	1	0	0	0	0	0	0
Cand. phil. í sögu og siðsögu	6	2	4	5	1						
Söga hövuðsgrein	8	3	5	8							
Söga síðugrein	0	0	0	0							
Fornfræði hövuðsgrein	2	2	0	2							
Listasöga	0										
Bókmentir og mál	29	18	11	26	0	0	0	0	0	1	0
Bókmentir	3	1	2	3							
Norðurl. bókmentir hövuðsgr	1	0	1	1							
Enskar bókmentir	1	1	0	0						1	
Grikskt hövuðsgrein	1	1	0	1							
Mál norðurlandsk	1	0	1	1							
Danskt hjágrein	1	1	0	1							
Danskt hövuðsgrein	1	1	0	1							
Norrønt mag. art	0	0	0	1							
Enskt hövuðsgrein	6	5	1	10							
Týskt hjágrein	6	1	5	1							
Týskt hövuðsgrein	2	2	0	2							
Franskt hjágrein	1	1	0	1							
Franskt hövuðsgrein	2	1	1	1							
Spanskt hövuðsgrein	1	1	0	1							1
Russiskt	0		0	0							
Japanskt mál	2	2	0	1							1
Eysturasiatískt mál og mentan	0	0	0	0							
Málvísindi	8	4	4	6	0	0	0	0	0	0	1
Málvísindi	1	1	0	0							1
Norrøn filologi mag. art	5	2	3	5							
Cand. phil. føroyskt-danskt	1	0	1	1							
Aðrar málvísindaútbúgvingar	1	1	0	0							1
Audiologopædi	0	0	0	0							
Vinnumálsligar útbúgvingar	47	40	7	42	0	0	0	1	1	0	3
Enskt	9	7	2	8					1		
Týskt	1	1	0	1							
Franskt	4	4	0	2				1			1
Spanskt	2	2	0	0							2
Tvey vinnumál	4	4	0	4							
Enskt/týskt	7	6	1	7							
Enskt/franskt	5	5	0	5							
Týskt/franskt	2	2	0	2							
Enskt/spanskt	8	5	3	8							
Cand. ling. merc.	5	4	1	5							

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar læsa føroyingar úttanlands og hvat læsa teir
1997/98

Kynsbýti *Býti millum lond*
Íalt Kvønn Kall DK N S SF ÍS GB USA Onnur

Bólkur 2 Humanistiskar, átrúnaða

Humanistisk støðisútbúgving	5	2	3	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Hum-bas (RUC)	5	2	3	5								
Søga og fornfrøði	10	4	6	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Cand. phil. í søgu og siðsøgu	0											
Søga høvuðsgrein	8	3	5	8								
Søga síðugrein	1	1		1								
Fornfrøði høvuðsgrein	0			0								
Listasøga	1		1	1								
Bókmentir og mál	57	41	16	53	0	0	0	1	3	0	1	1
Bókmentir	5	3	2	5								
Norðurl. bókmentir høvuðsgr	0			0								
Enskar bókmentir	1		1	0					1			
Grikskt høvuðsgrein	1	1		1								
Mál norðurlendsk	3	3		2				1				
Danskt hjágrein	1	1		1								
Danskt høvuðsgrein	4	2	2	4								
Norrønt mag. art	0			0								
Enskt høvuðsgrein	24	15	9	22					2			
Týskt hjágrein	0			0								
Týkst høvuðsgrein	2	2		1							1	
Franskt hjágrein	0			1								
Franskt høvuðsgrein	8	7	1	8								
Spanskt høvuðsgrein	2	2		2								
Russiskt	1	1		1								
Japanskt mál	2	1	1	2								
Eysturasíatiskt mál og mentan	3	3		3								
Málvísindi	2	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Málvísindi												
Noðrøn filologi mag. art	0			0								
Cand. phil. føroyskt-danskt	0			0								
Aðrar málvísindaútbúgvingar	1		1	0						1		
Audiologopædi	1	1		1								
Vinnumálsligar útbúgvingar	25	19	6	24	0	0	0	0	0	0	1	1
Enskt	11	7	4	10								1
Týskt	0			0								
Franskt	7	6	1	7								
Spanskt	0			0								
Tvey vinnumál	1	1		1								
Enskt/týskt	0			0								
Enskt/franskt	0			0								
Týskt/franskt	0			0								
Enskt/spanskt	0			0								
Cand. ling. merc.	6	5	1	6								

**Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93**

	Kynsbýti			Býti millum lond								
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	US	Onnur	
Átrúnaður og filosofi	14	4	10	9	1	1	0	0	1	2	0	
Teologi	8	2	6	7	1							
Trúboðari	3	2	1						1	2		
Bíbliuskúli	0											
Filosofi	3	0	3	2		1						
Religióssøga	0	0	0	0								
Pall- og sjónleikaraútbúgvingar	18	6	12	10	0	1	0	6	0	1	0	
Dramaturgi høvuðsgrein	1	1	0	1								
Sjónleikur	1	1	0	0				1				
Dansur	0											
Gyklaraútbúgving	1	1	0	1								
Opera og ballett	1	1	0	0						1		
Tónleikur	5	0	5	1		1		3				
Tónleikur høvuðsgrein	2	0	2	1				1				
Tónleikur (konservatorium)	7	2	5	6				1				
Myndalist og listhandverk	11	7	4	9	0	0	1	1	0	0	0	
Myndalist og listhandverk	3	2	1	2				1				
Teknlist	2	1	1	1			1					
Møblaformgáva	0	0	0	0								
Ídnaðardesign	0	0	0	0								
Málningalist	2	2	0	2								
Filmútbúgvingar	2	2	0	2								
Filmfotografur	1	0	1	1								
Tónameistari	1	0	1	1								
Aðrar hum. estetiskar útbúgvingar	20	9	11	17	1	1	0	0	0	0	1	
Bókvørður	5	3	2	5								
Bókasavns- og kunningarvísindi	0	0	0	0								
Journalistur	9	4	5	7		1					1	
Media & Journalistikk	1	0	1	0	1							
Informatikk/samskifti	3	1	2	3								
Søga/samskifti	1	0	1	1								
Samskifti cand. komm.	1	1	0	1								
Humanistisk informatikk	0	0	0	0								
Samanlagt fyri bólk 2	166	98	68	137	3	3	1	8	3	4	7	

Skjal 1: Útgreinaði hagtøl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

	Kynsbýti			Býti millum lond							
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	USA	Onnur
Átrúnaður og filosofi	20	9	11	16	1	0	0	0	2	0	1
Teologi	12	6	6	10					1		1
Trúboðari	0			0							
Bíbliuskúli	2	1	1	0	1				1		
Filosofi	2		2	2							
Religións søga	4	2	2	4							
Pall- og sjónleikaraútbúgvingar	22	10	12	14	1	0	2	0	2	1	1
Dramaturgi høvuðsgrein	3	3		2					1		
Sjónleikur	2	1	1	1			1				
Dansur	1	1		0					1		
Gyklaraútbúgving	1	1		0							
Opera og ballett	1		1	0			1				
Tónleikur	4	1	3	1	1					1	1
Tónleikur høvuðsgrein	2	1	1	2							
Tónleikur (konservatorium)	8	2	6	8							
Myndalist og listhandverk	11	8	3	6	0	0	0	1	4	0	0
Myndalist og listhandverk	0										
Teknlist	0			0							
Møblaformgáva	2	1	1	2							
Ídnaðar design	1	1		1							
Málningalist	3	2	1	1					2		
Filmútbúgvingar	4	3	1	2				1	1		
Filmfotografur	1	1		0					1		
Tónameistari	0			0							
Aðrar hum. estetiskar útbúgvingar	21	13	8	17	1	1	0	1	0	0	1
Bókavørður	5	4	1	4				1			
Bókasavns- og kunningarvísindi	4	3	1	4							
Journalistur	7	3	4	6		1					
Media & Journalistikk	2	1	1	0	1						1
Informatikk/samskipti	0			0							
Søga/samskipti	0			0							
Samskipti cand. komm.	2	2		2							
Humanistisk informatikk	1		1	1							
Samanlagt fyri bólk 2	173	107	66	146	3	1	2	3	11	2	5

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93

<i>Kynsbýti</i>			<i>Býti millum lond</i>							
Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	US	Onnur

Bólkur 3 Samfelags-, skrivstovu og handilsútbúgvingar

Skrivstovuútbúgvingar	26	9	17	26	0	0	0	0	0	0	0
Skrivstovuútbúgvingar	4	4	0	4							
EDV-hjálpari	1	0	1	1							
Datamatikari	15	2	13	15							
Informatikkhjálpari	6	3	3	6							
Vinnulívsbúskaparligar útb.	152	50	102	147	1	0	0	0	0	1	2
Vinnulívsbúskaparligar útb.	1	1	0	1							
Ferðavinnubúskapur	1	1	0	0							
Marknaðarbúskapur	11	7	4	11							
Eksportørur (eksam)	10	4	6	10							
Akademibúskaparfrøðingur	2	2	0	2							
HD	1	0	1	1							
HA - allar linjur	79	23	56	75	1					1	2
Cand. Merc./MSc.	47	12	35	47							
Business administration	0										
Samfelagsbúskaparligar útb.	22	4	18	21	1	0	0	0	0	0	0
Cand. polit	12	2	10	11	1						
Cand. Oecon/MSc. (econ.)	10	2	8	10							
Løgfrøðiligar útb.	43	23	20	41	0	0	0	0	1	0	1
Cand. Jur/LLM	42	22	20	40					1		1
Vinnulívslogfrøði	1	1	0	1							
Samfelagsfrøði útbúgvingar	39	20	19	37	0	0	0	0	2	0	0
Sam-bas (RUC) (AUC)	3	0	3	3							
Samfelagsfak	2	1	1	2							
Cand.scient. pol	14	5	9	13					1		
Cand.scient. adm	11	5	6	11							
Sosiologi	1	1	0	0					1		
Etnografi og antropologi	0	0	0	0							
Etnologi	0	0	0	0							
Antropologi	0										
Fyrisiting	1	1	0	1							
Cand.negot	7	7	0	7							
Alment sosialhjálpandi útb.	22	16	6	22	0	0	0	0	0	0	0
Sosialráðgevari	19	14	5	19							
Sálarfrøði	3	2	1	3							
Tryggingarútbúgvingar	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Cand.act	1	1	0	1							
Samanlagt fyri bólk 3	305	123	182	295	2	0	0	0	3	1	3

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

Kynsbýti
Íalt Kvønn Kall

Býti millum lond
DK N S SF ÍS GB USA Opnur

Bólkur 3 Samfelags-, skrivstovu og

Skrivstovuútbúgvingar	22	0	22	22	0	0	0	0	0	0	0	0
Skrivstovuútbúgvingar	0											
EDV-hjálpari	1		1	1								
Datamatikari	21		21	21								
Informatikkhjálpari	0			0								
Vinnulívsbúskaparligar útb.	111	42	69	96	0	0	0	1	9	1	4	
Vinnulívsbúskaparligar útb.	2	1	1						2			
Ferðavinnubúskapur	3	2	1	1					1	1		
Marknaðarbúskapur	11	7	4	11								
Eksportørur (eksam)	10	5	5	10								
Akademibúskaparfrøðingur	6	2	4	6								
HD	0											
HA - allar linjur	40	16	24	40								
Cand. Merc./MSc.	29	6	23	28					1			
Business administration	10	3	7	0				1	5		4	
Samfelagsbúskaparligar útb.	16	4	12	15	0	0	0	0	1	0	0	
Cand. polit	6	1	5	6								
Cand. Oecon/MSc. (econ.)	10	3	7	9					1			
Løgfrøðiligar útb.	50	32	18	49	0	0	0	0	1	0	0	
Cand. Jur/LLM	50	32	18	49					1			
Vinnulívslogfrøði	0			0								
Samfelagsfrøði útbúgvingar	31	14	17	27	0	1	0	0	3	0	0	
Sam-bas (RUC) (AUC)	6	2	4	6								
Samfelagsfak	4	2	2	3					1			
Cand.scient. pol	6	2	4	6								
Cand.scient. adm	8	2	6	8								
Sosiologi	1	1		0					1			
Etnografi og antropologi	2	2		2								
Etnologi	2	1	1	2								
Antropologi	1	1		0					1			
Fyrisiting	1	1		0		1						
Cand.negot	0											
Alment sosialhjálpandi útb.	38	27	11	38	0	0	0	0	0	0	0	
Sosialráðgevari	27	20	7	27								
Sálarfrøði	11	7	4	11								
Tryggingarútbúgvingar	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	
Cand.act	1		1	1								
Samanlagt fyri bólk 3	269	119	150	248	0	1	0	1	14	1	4	

**Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93**

	Kynsbýti			Býti millum lond								
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	US	Onnur	
Bólkur 4 Náttúruvísindaligar útbúgvingar												
Tvørgangandi nátt.útb.	16	5	11	12	2	0	0	0	0	0	0	
Tvørgangandi nátt.útb.	1	0	1									
Nat-bas (RUC)	1	1	0	1								
Tek-sam (RUC)	2	0	2	1								
Tek-nat (AUC)	0	0	0	0								
Lich. scient	0	0	0	0								
Lich. tek.	0	0	0	0								
Cand.scient u.n.a.	12	4	8	10	2							
Støddfrøði og teldufrøði	11	2	9	11	0	0	0	0	0	0	0	
Støddfrøði høvuðsgrein	2	0	2	2								
Teldufrøði høvuðsgrein	8	1	7	8								
Teldutækni	1	1	0	1								
Støddfrøði og teldufrøði	0	0	0	0								
Støddfrøði og búskapur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Støddfrøði og búskapur	0	0	0	0								
Støddfrøðisbúskapur	0											
Alisfrøði og støddfrøði	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Alisfrøði og støddfrøði	0	0	0	0								
Alisfrøði	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	
Alisfrøði høvuðsgrein	1	0	1	1								
Evnafrøði og lívevnafrøði	9	4	5	8	1	0	0	0	0	0	0	
Evnafrøði og lívevnafrøði	2	1	1	2								
Lívevnafrøði cand. scient	7	3	4	6	1							
Evnafrøði cand.scient	0	0	0	0								
Landalæra og jarðfrøði	12	3	9	11	1	0	0	0	0	0	0	
Landafrøði cand. scient	8	2	6	7	1							
Jarðfrøði cand. scient	2	1	1	2								
Geofysik cand. scient	2	0	2	2								
Lívfrøði	13	6	7	11	2	0	0	0	0	0	0	
Lívfrøði cand. scient	13	6	7	11	2							
Likamsvenjing	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	
Likamsvenjing	2	2	0	2								
Samanlagt fyri bólk 4	64	22	42	56	6	0	0	0	0	0	0	

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

Kynsbýti *Býti millum lond*
Íalt Kvenn Kall DK N S SF ÍS GB USA Onnur

Bólkur 4 Náttúruvísindaligar útbú

Tvørgangandi nátt.útb.	3	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0
Tvørgangandi nátt.útb.											
Nat-bas (RUC)	1		1	1							
Tek-sam (RUC)	0			0							
Tek-nat (AUC)	1		1	1							
Lich. scient	0			0							
Lich. tek.	1		1	1							
Cand.scient u.n.a.	0			0							
Støddfrøði og teldufrøði	10	2	8	10	0	0	0	0	0	0	0
Støddfrøði høvuðsgrein	2		2	2							
Teldufrøði høvuðsgrein	5	2	3	5							
Teldutækni	1		1	1							
Støddfrøði og teldufrøði	2		2	2							
Støddfrøði og búskapur	6	2	4	6	0	0	0	0	0	0	0
Støddfrøði og búskapur	4	2	2	4							
Støddfrøðisbúskapur	2		2	2							
Alisfrøði og støddfrøði	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Alisfrøði og støddfrøði	1		1	1							
Alisfrøði	5	2	3	5	0	0	0	0	0	0	0
Alisfrøði høvuðsgrein	5	2	3	5							
Evnafrøði og lívevnafrøði	3	2	1	3	0	0	0	0	0	0	0
Evnafrøði og lívevnafrøði	0										
Lívevnafrøði cand. scient	2	1	1	2							
Evnafrøði cand.scient	1	1		1							
Landalæra og jarðfrøði	15	4	11	14	1	0	0	0	0	0	0
Landafrøði cand. scient	5	1	4	5							
Jarðfrøði cand. scient	10	3	7	9	1						
Geofysik cand. scient	0			0							
Lívfrøði	17	12	5	15	1	1	0	0	0	0	0
Lívfrøði cand. scient	17	12	5	15	1	1					
Líkamsvenjing	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Líkamsvenjing	2	2		2							
Samanlagt fyri bólk 4	62	26	36	59	2	1	0	0	0	0	0

**Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93**

	Kynsbýti			Býti millum lond								
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	US	Onnur	
Bólkur 5 Ídnaðar- og handverkstøkniútbúgvingar												
Almennar ídnaðarútb.	10	1	9	10	0	0	0	0	0	0	0	
EFG - Ídnaður og handverk	1	0	1	1								
Tekniskur skúli	0											
Tekniskur hjálpari u.n.a.	1	1	0	1								
HTX	6	0	6	6								
Sterkstreymsstøknikari	0											
Tekniskur hjálpari maskinøknið	2	0	2	2								
Maskintøkni	9	0	9	9	0	0	0	0	0	0	0	
Maskintøkni	6	0	6	6								
Lastbilasmiður	2	0	2	2								
Maskinsmiður	1	0	1	1								
Maskinteknikari	0	0	0	0								
Automekanikari	0	0	0	0								
Elektrotøkni	20	1	19	20	0	0	0	0	0	0	0	
Elektrikari	2	0	2	2								
Elektronikkmekanikari	2	1	1	2								
Elektronikkteknikari	11	0	11	11								
El-innleggjari	4	0	4	4								
El-teknikari	1	0	1	1								
Kemotøkni	6	6	0	6	0	0	0	0	0	0	0	
Ídnaðarlaborantur	4	4	0	4								
Laboratoriutøkni	2	2	0	2								
Grafisk-tekniskar útb.	2	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	
Grafisk-tekniskar útb.	1	0	1	1								
Tekniskur teknari	1	1	0	0				1				
Tekstil- og klædnaútb.	7	7	0	6	0	0	0	0	1	0	0	
Tekstil- og klædnaútb.	4	4	0	4								
Skraddarí og konfektión	1	1	0	1								
Tekstilfrøði og tøkni	2	2	0	1					1			
Verkfrøðingaútbúgvingar	124	21	103	123	0	1	0	0	0	0	0	
Verkfrøðingaútbúgvingar	1	0	1	1								
Maskinverkfrøði	1	0	1	1								
Verkstaðarskeið	16	3	13	15		1						
Bygningverkfrøði	3	1	2	3								
Landsinspektør cand. geom.	0	0	0	0								
Upptøkuskeið til teknikum	10	0	10	10								
Teknikumverkfr. u.n.a.	2	0	2	2								
Teknikumverkfr. maskin	12	0	12	12								
Teknikumverkfr. Skipsteknikk	4	0	4	4								
Teknikumverkfr. prod.teknikk	3	0	3	3								
Teknikumverkfr. útflutningur	6	5	1	6								
Teknikumverkfr. sterkstreyms	7	1	6	7								

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

Kynsbýti *Býti millum lond*
Íalt Kvenn Kall DK N S SF ÍS GB USA Onnur

Bólkur 5 Ídnaðar- og handverksto

Almennar ídnaðarútb.	20	6	14	20	0	0	0	0	0	0	0	0
EFG - Ídnaður og handverk	0			0								
Tekniskur skúli	14	6	8	14								
Tekniskur hjálpari u.n.a.	0			0								
HTX	4		4	4								
Sterkstreymssternikari	2		2	2								
Tekniskur hjálpari maskinøkið	0			0								
Maskintekni	5	1	4	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Maskintekni	0											
Lastbilasmiður	0			0								
Maskinsmiður	0			0								
Maskinteknikari	4		4	4								
Automekanikari	1	1		1								
Elektrotøkni	6	0	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Elektrikari	1		1	1								
Elektronikkmeikanikari	2		2	2								
Elektronikkteknikari	0			0								
El-innleggjari	3		3	3								
El-teknikari	0											
Kemotekni	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Ídnaðarlaborantur	2	2		2								
Laboratoriutøkni	0			0								
Grafisk-tekniskar útb.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grafisk-tekniskar útb.	0											
Tekniskur teknari	0			0								
Tekstil- og klædnaútb.	6	6	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Tekstil- og klædnaútb.	0											
Þkraddari og konfektión	5	5		5								
Tekstilfrøði og tøkni	1	1		1								
Verkfrøðingaútbúgvingar	97	15	82	92	3	2	0	0	0	0	0	0
Verkfrøðingaútbúgvingar	0											
Maskinverkfrøði	0			0								
Verkstaðarskeið	0			0								
Bygningsverkfrøði	0			0								
Landsinspektør cand. geom.	1		1	1								
Upptækuskeið til teknikum	19	3	16	19								
Teknikumverkfr. u.n.a.	3	2	1	1	1	1						
Teknikumverkfr. maskin	4		4	4								
Teknikumverkfr. Skipsteknikk	0			0								
Teknikumverkfr. prod.teknikk	3	1	2	3								
Teknikumverkfr. útflutningur	2	1	1	2								
Teknikumverkfr. sterkstreyms	0			0								

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir har lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93

	<i>Kynsbýti</i>			<i>Býti millum lond</i>							
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	US	Onnur
Teknikumverkfr. veikstreym	10	1	9	10							
Teknikumverkfr. skipabygging	0	0	0	0							
Teknikumverkfr. bygning	8	2	6	8							
Akademiverkfr. sterkstreym	1	0	1	1							
Akademiverkfr. Evnafrøði	2	1	1	2							
Akademiverkfr. Elektronikk	0	0	0	0							
Akademiverkfr. maskin	0	0	0	0							
Akademiverkfr. information	0	0	0	0							
Akademiverkfr. bygning	7	0	7	7							
Sivilverkfr. u.n.a.	6	2	4	6							
Sivilverkfr. maskin	5	1	4	5							
Sivilverkfr. ídnaðar	0	0	0	0							
Sivilverkfr. elektro	9	0	9	9							
Civilverkfr. data	1	0	1	1							
Sivilverkfr. orku	0	0	0	0							
Sivilverkfr. Evnafrøði	4	3	1	4							
Sivilverkfr. bygning	4	1	3	4							
Sivilverkfr. fiskivinna (Álborg)	2	0	2	2							
Byggitekni	65	11	54	65	0	0	0	0	0	0	0
Keramikk	1	1	0	1							
Træsmiðútbúgvingar	1	0	1	1							
Timburmaður	1	0	1	1							
Snikkari	1	0	1	1							
VVS-montørur	1	0	1	1							
Byggiteknikari	19	1	18	19							
Bygningskonstruktørur	20	3	17	20							
Tekniskur hjálpari	2	0	2	2							
Arkitektur	18	5	13	18							
Innrættingarkitektur	1	1	0	1							
Aðrar ídnaðar- og handverkstøkni	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Tann teknikari	2	2	0	2							
Hárfriðkan	1	1	0	1							
Kosmetolog											
Samanlagt fyri bólk 5	246	51	195	243	0	1	0	1	1	0	0

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

	Kynsbýti			Býti millum lond							
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	USA	Onnur
Teknikumverkfr. veikstreym	4		4	4							
Teknikumverkfr. skipabygging	2		2	2							
Teknikumverkfr. bygning	6		6	6							
Akademiverkfr. sterkstreym	0			0							
Akademiverkfr. Evnafrøði	3	2	1	3							
Akademiverkfr. Elektronikk	2		2	2							
Akademiverkfr. maskin	4		4	3			1				
Akademiverkfr. information	1		1	1							
Akademiverkfr. bygning	1		1	1							
Sivilverkfr. u.n.a.	20	3	17	18	2						
Sivilverkfr. maskin	2		2	2							
Sivilverkfr. ídnaðar	3		3	3							
Sivilverkfr. elektro	4		4	4							
Civilverkfr. data	0			0							
Sivilverkfr. orku	1		1	1							
Sivilverkfr. Evnafrøði	6	3	3	6							
Sivilverkfr. bygning	6		6	6							
Sivilverkfr. fiskivinna (Álborg)	0			0							
Byggitekn	21	2	19	20	0	0	0	0	1	0	0
Keramikk	0			0							
Træsmiðútbúgvingar	0			0							
Tímurmaður	0			0							
Snikkari	0			0							
VVS-montørur	0			0							
Byggiteknikari	3		3	3							
Bygningskonstruktørur	5		5	5							
Tekniskur hjálpari	2		2	2							
Arkitektur	9		9	9							
Innrættingarkitektur	2	2		1					1		
Aðrar ídnaðar- og handverkstøkni	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Tann teknikari	0			0							
Hárfriðkan	1	1		1							
Kosmetolog	2	2		2							
Samantlagt fyri bólk 5	160	35	125	154	3	2	0	0	1	0	0

Skjal 1: Útgreinaði hagtel yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93

	Kynsbýti			Býti millum lond								Onnur
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	US		
Bólkur 6 Landbúnaðar-, fiskivinnu og matvøruútbúgvingar												
Landbúnaðarútb.	10	7	3	4	5	0	0	1	0	0	0	0
Landbúnaðarfr. (cand. agr.)	6	3	3	1	4			1				
Djórælækni	3	3	0	3								
Aðrar landbúnaðarútb.	1	1	0	0	1							
Gartnari og havabrúksútb.	2	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Gartnari og havabrúksútb.	1	1	0	1								
Gartnari	1	0	1	1								
Fiskivinnuútbúgvingar	14	9	5	2	12	0	0	0	0	0	0	0
Fiskivinnuútbúgvingar	1	1	0	0	1							
Fiskivinnuútbúgving	2	2	0	2								
Fiskivinnukandidatur (Noreg)	10	5	5	0	10							
Akvakultur	1	1	0	0	1							
Matvøruútbúgvingar	10	10	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Matvøruútbúgvingar	1	1	0	1								
Slaktari	1	1	0	1								
Matvøru teknikari	1	1	0	1								
Matvørufrøðingur (cand. brom)	7	7	0	7								
Køks- og húsarhaldsútbúgvingar	11	6	5	10	1	0	0	0	0	0	0	0
Køkshjálpari	3	3	0	3								
Matvøruhjálpari TEK 2	2	1	1	2								
Kokkur	4	0	4	3	1							
Tænari	0											
Húsarhaldsútbúgvingar	2	2	0	2								
Samanlagt fyri bólk 6	47	33	14	28	18	0	0	1	0	0	0	0

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

	Kynsbýti			Býti millum lond							
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	USA	Onnur
Bólkur 6 Landbúnaðar-, fiskivinn											
Landbúnaðarútb.	10	3	7	6	3	0	0	1	0	0	0
Landbúnaðarfr. (cand. agr.)	1		1	0	1						
Djórælækni	2	1	1	2							
Aðrar landbúnaðarútb.	7	2	5	4	2			1			
Gartnari og havabrúksútb.	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Gartnari og havabrúksútb.	0										
Gartnari	1		1	1							
Fiskivinnuútbúgvingar	5	1	4	1	4	0	0	0	0	0	0
Fiskivinnuútbúgvingar	0										
Fiskivinnuútbúgving	1		1	1							
Fiskivinnukandidatur (Noreg)	4	1	3	0	4						
Akvakultúr	0			0							
Matvøruútbúgvingar	12	11	1	12	0	0	0	0	0	0	0
Matvøruútbúgvingar	0										
Slaktari	1	1		1							
Matvøroteknikari	1	1		1							
Matvørufrøðingur (cand. brom)	10	9	1	10							
Køks- og húsarhaldsútbúgvingar	19	17	2	19	0	0	0	0	0	0	0
Køkshjálpari	2	2		2							
Matvøruhjálpari TEK 2	0			0							
Kokkur	4	2	2	4							
Tænari	1	1		1							
Húsarhaldsútbúgvingar	12	12		12							
Samanlagt fyri bólk 6	47	32	15	39	7	0	0	1	0	0	0

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93

Kynsbýti
Íalt Kvenn Kall

Býti millum lond
DK N S SF ÍS GB US Onnur

Bólkur 7 Ferðslu- og flutningsútbúgvingar

Sjóflutningsútbúgvingar	42	2	40	42	0	0	0	0	0	0	0	0
Skipshjálpari	6	0	6	6								
Fiskiskipari	3	0	3	3								
Skipsførari	8	1	7	8								
Maskinmeistari	24	1	23	24								
Maskinmeistari viðkað prógv	1	0	1	1								
Maskinteknikari	0											
Sjóvinnuútbúgving	0	0	0	0								
Vagtoffiserur	0											
Skipsmontørur	0											
Navigatørur	0											
Flogútbúgvingar	11	0	11	7	0	0	0	1	0	3	0	0
Flogskipari	11	0	11	7				1		3		
Tyrluskipari	0											
Samanlagt fyri bólk 7	53	2	51	49	0	0	0	1	0	3	0	0

Skjal 1: Útgreinaði hagtøl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

<i>Kynsbýti</i>			<i>Býti millum lond</i>							
Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	USA	Onnur

Bólkur 7 Ferðslu- og flutningsútbú

Sjóflutningsútbúgvingar	54	2	52	54	0	0	0	0	0	0	0
Skipshjálpari	1		1	1							
Fiskiskipari	0			0							
Skipsførari	7		7	7							
Maskinmeistari	37		37	37							
Maskinmeistari víðkað prógv	0			0							
Maskinteknikari	3		3	3							
Sjóvinnuútbúgving	3	2	1	3							
Vagtoffiserur	1		1	1							
Skipsmontørur	1		1	1							
Navigatørur	1		1	1							
Flogútbúgvingar	6	0	6	6	0	0	0	0	0	0	0
Flogskipari	3		3	3							
Tyrluskipari	3		3	3							
Samanlagt fyri bólk 7	60	2	58	60	0	0	0	0	0	0	0

Skjal 1: Útgreinaði hagtøl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93

	Kynsbýti			Býti millum lond								
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	US	Onnur	
Bólkur 8 Heilsuútbúgvingar												
Læknaskrivari	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	
Læknaskrivari	2	2	0	2								
Radiografur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Radiograf	0	0	0	0								
Sjúkrarøkt og venjing	95	89	6	94	0	0	0	1	0	0	0	
Sosial- og heilsuhjálpari	33	30	3	33								
Sjúkrasystir	38	37	1	37				1				
Heilsusjúkrasystir	1	1	0	1								
Kiropraktor	1	1	0	1								
Ergoterapeutur	7	7	0	7								
Fysioterapeutur	11	9	2	11								
Jarðarmóðir	4	4	0	4								
Soneterapeutur	0											
Medisinskar útb.	28	12	16	27	0	0	0	0	1	0	0	
Lækni	28	12	16	27					1			
Laboratoriuútbúgvingar	4	3	1	4	0	0	0	0	0	0	0	
Laboratoriuútbúgvingar	2	1	1	2								
Hospitalslaborantur	2	2	0	2								
Farmakologiskar útb.	5	4	1	5	0	0	0	0	0	0	0	
Farmaseutur	5	4	1	5								
Tannviðgerðarútb.	25	23	2	24	0	0	0	1	0	0	0	
Tannklinikkhjálpari	12	12	0	12								
Tannrøktari	4	3	1	4								
Tannlækni	9	8	1	8				1				
Samanlagt fyri bólk 8	159	133	26	156	0	0	0	2	1	0	0	

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

	Kynsbýti			Býti millum lond								
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	USA	Opnur	
Bólkur 8 Heilsuútbúgvingar												
Læknaskrivari	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Læknaskrivari	0			0								
Radiografur	3	3	0	2	0	0	0	1	0	0	0	
Radiograf	3	3		2				1				
Sjúkrarækt og venjing	135	130	5	134	1	0	0	0	0	0	0	
Sosial- og heilsuhjálpari	0			0								
Sjúkrasystir	100	98	2	99	1							
Heilsusjúkrasystir	1	1		1								
Kiropraktor	0			0								
Ergoterapeutur	17	17		17								
Fysioterapeutur	9	7	2	9								
Jarðarmóðir	7	7		7								
Soneterapeutur	1		1	1								
Medisinskar útb.	43	29	14	43	0	0	0	0	0	0	0	
Lækni	43	29	14	43								
Laboratoriuútbúgvingar	18	17	1	18	0	0	0	0	0	0	0	
Laboratoriuútbúgvingar	0											
Hospitalslaborantur	18	17	1	18								
Farmakologiskar útb.	9	6	3	9	0	0	0	0	0	0	0	
Farmaseutur	9	6	3	9								
Tannviðgerðarútb.	6	5	1	4	0	0	0	2	0	0	0	
Tannklinikkhjálpari	2	2		1				1				
Tannrøktari	0			0								
Tannlækni	4	3	1	3				1				
Samanlagt fyri bólk 8	214	190	24	210	1	0	0	3	0	0	0	

**Skjal 1: Útgreinaði hagtøl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1992/93**

	Kynsbýti			Býti millum lond								Onnur
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	US		
Bólkur 9 Aðrar útbúgvingar												
Løgreglu- og varðhaldsútb.	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Løreglumaður	1	0	1	1								
Samanlagt fyri bólk 9	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Onnur útbúgving	25	17	8	18	1	4	0	0	0	0	0	2
Samanlagt fyri allar bólkar	1.526	787	739	1.399	34	9	2	18	14	16		31

Skjal 1: Útgreinaði hagtöl yvir hvar lesa føroyingar uttanlands og hvat lesa teir
1997/98

	<i>Kynsbýti</i>			<i>Býti millum lond</i>							
	Íalt	Kvenn	Kall	DK	N	S	SF	ÍS	GB	USA	Onnur
Bólkur 9 Aðrar útbúgvingar											
Løgreglu- og varðhaldsútb.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Løgreglumaður	0			0							
Samanlagt fyri bólk 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<hr/>											
Onnur útbúgving	10	6	4	10							
<hr/>											
Samanlagt fyri allar bólkar	1.418	822	596	1.315	22	10	2	10	31	5	23

FØROYSKT
FULLVÆLDI